SPOTKANIE ZE SŁOWEM s. 4
NORWID O MODLITWIE s. 18
STULECIE KSIĘŻY MICHALITÓW s. 36
CZARNE CHMURY NAD BIDENEM s. 38

26.09.2021
nr 39 (830)
cena 5 zł
(w tym 8% VAT)
NR INDEKSU 205 109
ISSN 1734-9079
www.idziemy.pl

idziemy

Kultura i religia powinny pozostawać w realnej syntezie.

Na Bożą chwałę

s. 10

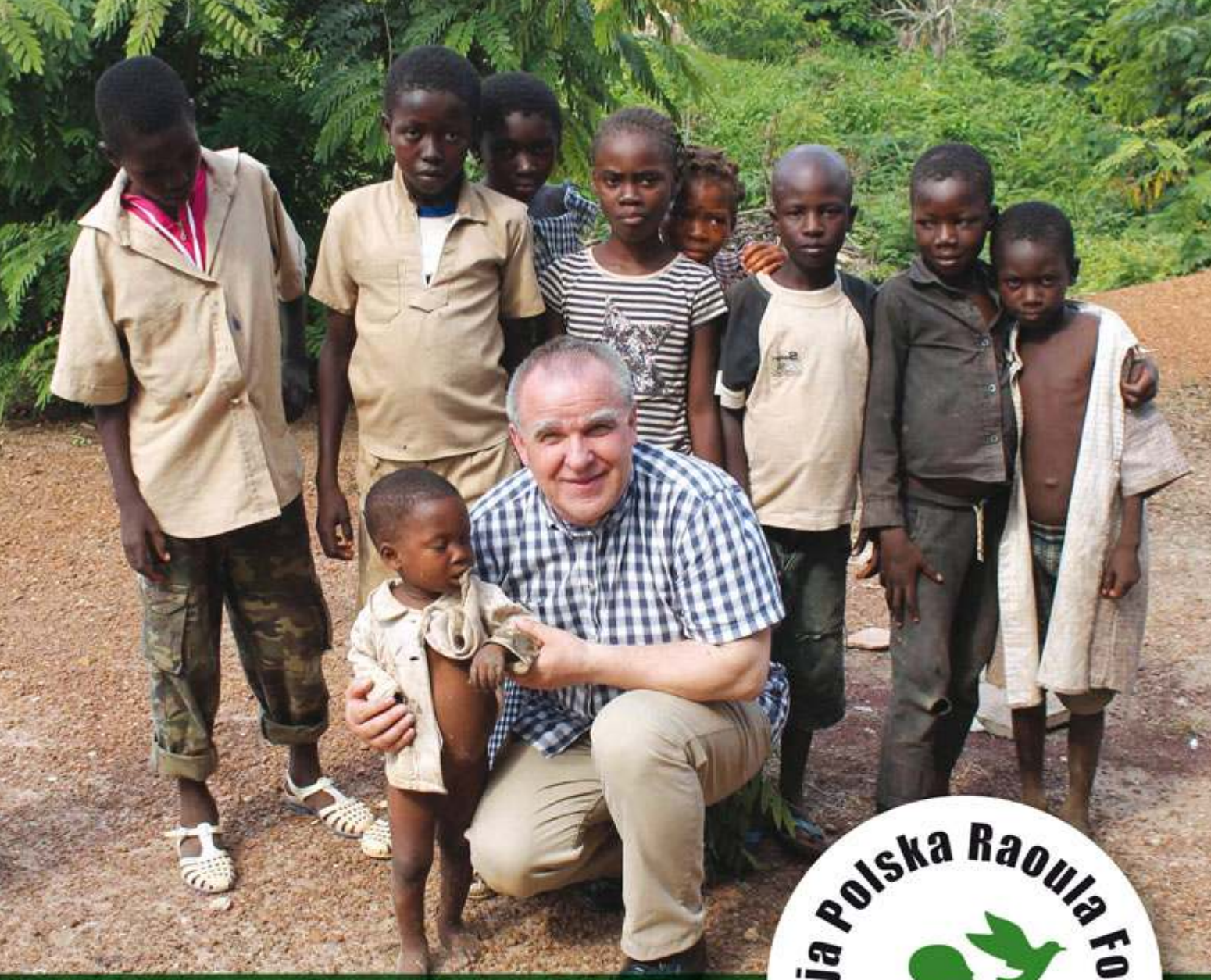

„Cokolwiek uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili" (Mt 25,40)

Fundacja Polska Raoula Follereau

Fundacja Polska Raoula Follereau *jest częścią Międzynarodowej Unii Stowarzyszeń noszących imię wielkiego chrześcijanina i humanisty Raoula Follereau zwanego Apostołem Trędowatych.*

Jesteśmy tam, gdzie najpilniej potrzebna jest pomoc. Wspieramy misjonarzy pracujących wśród głodujących dzieci oraz wśród trędowatych, których wyrzekają się nawet ich własne rodziny. Budujemy studnie w Afryce, finansujemy tamtejsze szpitale, ośrodki, szkoły.

Niesiemy również pomoc Polakom na Ukrainie i wspieramy formację młodzieży w duchu nauki społecznej Kościoła.

Każdego roku organizujemy w Polsce obchody Światowego Dnia Trędowatych (ostatnia niedziela stycznia), Światowego Dnia Chorych, letnie Festiwale Misyjne „Bóg mnie kocha", Spotkania Niepełnosprawnych Dzieci „Wszystkie Anioły Małej Ani".
Współpracujemy z Komisją Episkopatu Polski do spraw Misji.

Niesiemy ludziom nadzieję już od **25 lat**!

Fundacja Polska Raoula Follereau

nr konta: 87 1240 1082 1111 0000 0387 2932

www.follereau.org

ks. Henryk Zieliński

Trzy łyżki miodu

Duchowieństwo nie ma ostatnio dobrej opinii. Szybko się to raczej nie zmieni. Bo nie szybko, jeśli w ogóle kiedykolwiek, wszyscy księża będą bezgrzeszni. I nie szybko ustanie strategia wykorzystywania każdego grzechu duchownych do zaprogramowanej walki z Kościołem. Każda zła informacja przekładana jest na akty apostazji, żądania usunięcia lekcji religii za szkół i „opiłowania" katolików z ich rzekomych przywilejów. W takiej atmosferze podpity chuligan wchodzący z butelką w ręku do świątyni, profanujący krzyż i na koniec łamiący księdzu szczękę, występuje jako „funkcjonariusz nowego systemu". On „tylko wymierza sprawiedliwość" i zaprowadza swoje porządki, do czego zachęcają go jego reprezentanci w polityce i w mediach. Doczekaliśmy czasów, kiedy nawet pobicie księdza może być dla niektórych „zasługą".

W tym kontekście docenić trzeba inicjatywy podejmowane odważnie przez świeckich katolików. Niedawno miałem konferencję o Matce Bożej jako strażniczce prawdy o wcieleniu Chrystusa dla grupy kilkudziesięciu osób. Ich średnia wieku wynosi ok. 30 lat, w sumie jest ich w tej grupie ponad 150. Wiele z nich to osoby publicznie znane, ludzie sukcesu, naukowcy, artyści i tzw. „białe kołnierzyki". Gromadzą się na wspólnej adoracji Najświętszego Sakramentu, modlitwie różańcowej i dzieleniu się doświadczeniem wiary. Nie zorganizował ich w grupę żaden ksiądz. Nie są formalnie żadnym ruchem religijnym. W niedziele uczestniczą w Eucharystii w swoich parafiach. Księdza potrzebują „tylko" jako nauczyciela prawd wiary i szafarza sakramentów. Z resztą radzą sobie sami. To już trzecia taka nieformalna grupa młodych katolików, z którą miałem do czynienia w ostatnich miesiącach. Być może to są właśnie owe małe wspólnoty, o których mówił Benedykt XVI, że w nich Kościół przetrwa czasy współczesnego neopogaństwa? Z pewnością jest to wyjście naprzeciw tematyce Nadzwyczajnego Synodu Biskupów, który rozpocznie się w Rzymie 9 października.

W tym czasie widać także pewne uaktywnienie się katolików w kulturze. To ważna sfera, ponieważ wiara, która nie ma swojego wyrazu w kulturze – jak mówił św. Jan Paweł II – jest martwa. Kościół przez wieki był globalnie największym mecenasem szeroko rozumianej kultury, a wiara – choćby pośrednio – była inspiracją dla największych dzieł artystycznych. W ostatnich latach w kulturze zaczęły przeważać trendy antyreligijne. Tym bardziej trzeba docenić reaktywowane po pandemicznej przerwie Targi Wydawców Katolickich. Stały się one już nie tylko okazją do promocji książki katolickiej, ale bodajże najbardziej masowym wydarzeniem z zakresu kultury chrześcijańskiej w całej Europie. Szerzej mówi o tym prezes Targów ks. Roman Szpakowski SDB na str. 4. Uzupełnieniem oferty kulturalnej jest wyświetlany w kinach bardzo dobry film „Wyszyński – zemsta czy przebaczenie". Z kolei 1 października wchodzi na ekrany amerykańsko-portugalska „Fatima", a niebawem w internecie pojawi się zrealizowany przez Marcina Kwaśnego krótkometrażowiec „Spowiedź". Do tego warto jeszcze dodać wstrząsający film Patryka Vegi „Small World", o którym szerzej pisze Mirosław Winiarczyk ns str. 32. Film Vegi nie jest co prawda religijny, w pewnym sensie kontynuuje tematykę jego filmu dokumentalnego „Oczy diabła", który też polecałem. Reżyser uwrażliwia na skandal handlu dziećmi i ich wykorzystywania seksualnego, będący w skali świata potężnym problemem, którego świat nie chce widzieć. Skupianie się na samych tylko grzechach duchowieństwa – choćby najbardziej wołających o pomstę do nieba – jest zazwyczaj odwracaniem uwagi od skali i okropieństwa tego problemu. W tym znaczeniu takie selektywne koncentrowanie się na grzechach samych tylko duchownych bardziej niż duchownym szkodzi ostatecznie tym 99 proc. dzieci, które są krzywdzone przez osoby inne niż duchowni. Patrykowi Vedze za odwagę zmierzenia się z tym problemem należy się szczególne uznanie.

Inicjatywie świeckich zawdzięczamy również to, że w niedzielę 19 września w Warszawie odbył się Marsz dla Życia i Rodziny. Wreszcie prawie wszystkie środowiska działające na rzecz rodziny i ochrony życia poszły razem, o co apelowaliśmy w naszym tygodniku od lat. To cieszy i daje nadzieję. I sprawia, że nie nurzamy się ciągle w dziegciu. W tych jesiennych dniach zebrały się nam co najmniej trzy łyżki miodu.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

26.09.2021 idziemy w numerze:

TEMAT TYGODNIA

Na Bożą chwałę **s. 10**

Religia rdzeniem kultury **s. 12**

NA CZASIE

Spotkanie ze słowem **s. 4**

Norwid o modlitwie **s. 18**

Rzym Norwida **s. 20**

fot. PAP/EPA/Vatican Media Handout

Franciszek na Słowacji **s. 34**

Stulecie księży michalitów **s. 36**

Czarne chmury nad Bidenem **s. 38**

NASZE SPRAWY

Zatrucie grzybami **s. 43**

Zaległy urlop **s. 44**

MOJA WIARA

Historyczna pielgrzymka JP II do Armenii **s. 42**

Uczmy się od kard. Wyszyńskiego **s. 54**

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl. E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

Spotkanie ze słowem

Z ks. **Romanem Szpakowskim** SDB, prezesem zarządu Stowarzyszenia Wydawców Katolickich, rozmawia Patryk Lubryczyński

fot. Patryk Lubryczyński

W jaki sposób pandemia wpłynęła na organizację XXVI Targów Wydawców Katolickich (23–26 września) w Warszawie?

Sytuacja epidemiczna zredukowała liczbę zgłoszeń wydawnictw katolickich. Mimo wszystko przewiduję, że na targach pojawi się około setki wystawców. Jako Stowarzyszenie Wydawców Katolickich zapewnimy bezpieczny pobyt, zgodnie z zaleceniami Głównego Inspektoratu Sanitarnego. Będziemy prosić o używanie maseczek ochronnych oraz dezynfekcję rąk w specjalnie przygotowanych i wyznaczonych punktach. Przy wejściu goście będą deklarować fakt zaszczepienia przeciwko COVID-19 lub jego braku. Wszystko po to, aby utrzymać przewidywany limit odwiedzających.

Gdzie odbędą się targi?

W salach Zamku Królewskiego oraz namiotach ustawionych tuż przed Arkadami Kubickiego; odbędą się spotkania autorskie, promocje książek, dyskusje panelowe, wystawy. W bieżącym roku targi nie będą biletowane. Będą otwarte 23 września w godz. 10.00–18.30, 24 września od 9.00 do 18.30, 25 września od 9.00 do 18.30, 26 września od 9.00 do 17.30. Szczegółowe informacje dostępne są pod adresem www.swk.pl oraz na profilu Facebook: Targi Wydawców Katolickich.

Może Ksiądz przybliżyć przebieg tegorocznej edycji?

Ze względu na interdyscyplinarny charakter wydarzenia nie ograniczymy się wyłącznie do prezentacji książek papierowych. Targi są spotkaniem ze słowem w każdym wymiarze: mówionym, pisanym, drukowanym oraz ilustrowanym obrazem i dźwiękiem. Na wybranych stoiskach będą czekać autorzy gotowi porozmawiać oraz napisać dedykację. Do tej pory ze znanych osobistości swój udział potwierdzili: prof. Andrzej Nowak, prof. Wojciech Roszkowski, Paweł Zuchniewicz. Myślę, że miłośników chrześcijańskiej kinematografii zainteresuje Sala Kinowa Zamku Królewskiego z kilkunastoma produkcjami fabularnymi i dokumentalnymi. Wyświetlimy filmy m.in. o bł. kard. Stefanie Wyszyńskim, bł. Matce Elżbiecie Czackiej, spotkaniach św. Jana Pawła II z młodzieżą. W Sali Koncertowej Zamku Królewskiego honorowymi gośćmi będą przedstawiciele Tajnych Archiwów Watykańskich.

Targi są spotkaniem ze słowem w każdym wymiarze: mówionym, pisanym, drukowanym oraz ilustrowanym obrazem i dźwiękiem.

Komu jest przyznawana Nagroda Stowarzyszenia Wydawców Katolickich Feniks i Nagroda Małego Feniksa?

Nagrody Stowarzyszenia Wydawców Katolickich Feniks i Mały Feniks są przyznawane osobom i instytucjom szczególnie zasłużonym na polu promocji treści i literatury religijnej w przestrzeni kulturalno-społecznej oraz medialnej. Nagrodę Stowarzyszenia Wydawców Katolickich Feniks można będzie otrzymać w dziewiętnastu kategoriach, m.in.: duchowość, edytorstwo, książka dla młodzieży, muzyka chrześcijańska współczesna, świadectwo, seria wydawnicza, historia. Dodatkowo wręczymy specjalnego Feniksa za całokształt działań na rzecz duchowości i kultury chrześcijańskiej.

Wyniki tegorocznej edycji konkursu zostaną ogłoszone podczas uroczystości oficjalnego otwarcia targów, która odbędzie się 23 września o godz. 12.00 w Arkadach Kubickiego. Wręczenie Nagród Stowarzyszenia Wydawców Katolickich Feniks 2021 zaplanowaliśmy podczas uroczystej gali i koncertu w dniu 25 września o godz. 19.30 w Katedrze Polowej Wojska Polskiego w Warszawie, przy ul. Długiej 13/15.

Które publikacje są cenione i poszukiwane przez czytelników?

Obecnie sporym zainteresowaniem cieszą się osobiste świadectwa wiary. Czytelnicy szukają publikacji, które pokazują, jak wyjść ze skomplikowanych problemów życiowych dzięki Panu Bogu i łasce Bożej. Chętnie sięgają po rzetelne tłumaczenia Pisma Świętego, komentarze oraz refleksje biblijne. Młodzi ludzie kupują poradniki, jak zorganizować życie, aby mieć więcej czasu na odpoczynek, dla Stwórcy i rozwijanie własnych pasji, a starsze osoby często wybierają modlitewniki z sukcesywnie poszerzającej się oferty. Ponadto ludzie cenią lektury prowadzące do wyciszenia, które wskazują, jak nie zagubić się w pośpiechu współczesnej codzienności. Jest grupa czytelników doceniająca publikacje nieodnoszące się wprost do Boga, ale przedstawiające ponadczasowe wartości w różnych aspektach życia.

Jak dotrzeć do czytelników z publikacjami katolickimi?

Oprócz tradycyjnych kampanii reklamowych i promocyjnych istotne jest zachęcanie wiernych do dobrych lektur, filmów, audiobooków czy e-booków poprzez prezentowanie ciekawych propozycji wydawniczych w kościołach.

Co jest siłą Targów Wydawców Katolickich?

W jednym miejscu istnieje możliwość spotkania się z wieloma wydawcami, co jest wręcz niewykonalne nawet w pokaźnej powierzchniowo księgarni. Wiele osób opowiada, że na targach po raz pierwszy dowiedziały się o danej książce lub poznały nowe wydawnictwo.

Chciałby Ksiądz coś zmienić w formule targów?

Na pewno będziemy starali się poszerzać obecność targów w internecie. Pandemia na trwałe wpłynęła na rynek wydawniczy, który rozwinął się na płaszczyźnie wirtualnej. Mimo to jestem spokojny o istnienie książek w wersji papierowej.

fot. Caritas/fragment plakatu

Wspólny dom

Wszyscy znajdujemy się w tej samej łodzi i jesteśmy wezwani do zaangażowania się, żeby nie było już więcej murów, które nas oddzielają, aby nie było więcej *innych*, ale tylko jedno *my*, tak wielkie, jak cała ludzkość" – pisze papież w orędziu na 107. Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy, obchodzony w niedzielę 26 września.

Franciszek apeluje o „wspólne podążanie ku coraz większemu *my*", zwracając się nie tylko do katolików, ale do wszystkich ludzi. Kościół coraz bardziej katolicki, to znaczy powszechny, tworzący jedność w różnorodności, a świat coraz bardziej inkluzywny, czyli niewykluczający nikogo – to zdaniem papieża drogi do tego celu.

Franciszek kończy przesłanie modlitwą: „Pobłogosław każdy gest akceptacji i pomocy, która wprowadza każdego uchodźcę do *my* wspólnoty i Kościoła, aby nasza ziemia mogła się stać, tak jak Ty ją stworzyłeś, wspólnym domem wszystkich braci i sióstr".

W Polsce szerokiego wsparcia migrantom i uchodźcom udziela m.in. Caritas Polska, organizując kursy językowe, doradztwo czy wsparcie socjalno-bytowe. W kilku miastach, w tym w Warszawie, działają Centra Pomocy Migrantom.

Z kolei z inicjatywy Wspólnoty Sant'Egidio od 26 września odbywa się Tydzień Modlitw za Uchodźców „Umrzeć z nadziei". Wspólnota chce zwrócić uwagę na ludzi, którzy giną w Morzu Śródziemnym, usiłując przedostać się do Europy (ponad 43 tys. od 1990 r., nie licząc zaginionych).

Tygodnik idziemy poleca

NOWOŚĆ!

Śladami Prymasa Tysiąclecia

Przewodnik po miejscach związanych z kard. Stefanem Wyszyńskim

Autor:
Irena Świerdzewska
ISBN:
978-83-943307-4-3
Wydawca:
Wydawnictwo Diecezji Warszawsko-Praskiej
176 s.
Warszawa 2021

Publikację można nabyć na stoisku „Idziemy" podczas XXVI Targów Wydawców Katolickich w Warszawie
(23–26 września, Zamek Królewski, Arkady Kubickiego)

Autorka będzie podpisywać książkę w sobotę 25 września od godz. 14.

Krzysztof Ziemiec

W Unii, walcząc o swoje interesy

W ostatnich dniach słowem, które zdominowało debatę publiczną i liczne komentarze w sieci, był… Polexit, czyli wyjście – analogicznie do Brexit – Polski z Unii Europejskiej. Mimo że zdecydowana większość z nas w licznych sondażach wyraża wolę pozostania w UE i satysfakcję z przynależności do Wspólnoty, mimo że partia rządząca zgodnym chórem zapewnia, że nikt nie ma i nie będzie kreślił takich planów, to opozycja – a dokładniej PO – straszy Polexitem. Ostatnio zapewniał o tym nawet Donald Tusk, mówiąc: „PiS i Kaczyński chcą wyprowadzić Polskę z Unii Europejskiej, ja to wiem". Nie wiadomo, skąd ta wiedza. Kto zna polityczny kompas Jarosława Kaczyńskiego, zdaje sobie sprawę, że to nie jest prawda. Choćby dlatego że Porozumienie Centrum, czyli pierwsza partia braci Kaczyńskich, jeszcze we wczesnych latach 90. jako pierwsze i wtedy jedyne postulowało dołączenie Polski do NATO i UE. A prezydent Wałęsa i jego otoczenie postulowali powołanie NATO Bis i EWG Bis… Teraz Prawo i Sprawiedliwość przyjęło nawet uchwałę ws. przynależności Polski do Unii Europejskiej, w której czytamy: „Jednoznacznie widzimy przyszłość Polski w Unii Europejskiej".

Zarówno ja, jak i pewnie wielu z nas też tak na to patrzy. Choćby dlatego, że dziś Polska poza UE byłaby znacznie słabsza gospodarczo i politycznie niż Wielka Brytania. Byłaby osamotniona i pozostawiona na pastwę mającej dziś wielkie apetyty Rosji. To jednak nie znaczy, że nie można poważnie rozmawiać. Nasza obecność w UE nie jest sakramentem jak małżeństwo. Unia to porozumienie, układ, który ma przynosić korzyści wszystkim członkom.

Nasze dotychczasowe oczekiwania i postrzeganie Wspólnoty były i nadal są nieco naiwne. Traktowaliśmy Brukselę jak dobrą, bo hojną i dającą bezpieczeństwo po wsze czasy ciocię. A dziś UE jest inną organizacją od tej, do której wchodziliśmy w 2004 r. Kto w Unii stara się głośno artykułować swoje interesy, od razu jest ganiony przez centralę. Nie ma w tym nic dziwnego, gdyż nasze interesy po prostu czasem zaszkodziłyby interesom możnych. Polityka, a zwłaszcza geopolityka, to obecnie twarda, a czasem nawet brutalna gra. Tak jest na całym świecie, co dobitnie pokazał lubiany przez elity Joe Biden, podpisując kilka dni temu z Anglią i Australią układ AUKUS, który mocno zaniepokoił Chiny i wręcz rozsierdził Francję – czyli sojusznika – która tym samym straciła wielki kontrakt na budowę okrętów podwodnych.

Każdy, aby nie zginąć, musi bić się o swoje interesy i pozycję; zwłaszcza teraz, gdy UE przeżywa kryzys, a otaczający nas świat się zmienia, w nim zaś rola i miejsce USA i Chin. Jak to robić efektywnie? Gospodarczo i militarnie myśleć głównie o swoim interesie. Bronić się przed niekorzystnymi rozwiązaniami w UE, które mogą nas zbyt dużo kosztować. I cały czas korzystać z tego, co daje nam i innym obecność Polski w Unii. Mniej krzyczeć, a więcej działać: lobbystycznie i dyplomatycznie. Razem z sojusznikami. Wciąż mamy ku temu atuty.

Autor jest dziennikarzem TVP

W SKRÓCIE

■ **Nowy metropolita mińsko-mohylewski.** Ojciec Święty mianował bp. Iosifa Staneuskiego arcybiskupem metropolitą mińsko-mohylewskim na Białorusi. Duchowny ma 53 lata. Pochodzi z Zaniewicz, ukończył Wyższe Seminarium Duchowne w Grodnie i w 1995 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1996-1999 na KUL studiował prawo kanoniczne. Po powrocie na Białoruś był sędzią kościelnym, a także rektorem seminarium duchownego w Grodnie. W 2013 r. został biskupem pomocniczym diecezji grodzieńskiej. W herbie biskupim wpisał słowa „Radość Ewangelii". Od kwietnia 2021 r. był sekretarzem generalnym Episkopatu Białorusi.

■ **Z Peru do Watykanu.** Tegoroczna szopka na placu św. Piotra w Watykanie będzie pochodziła z Peru. Ukaże ona bogactwo kulturowe tego andyjskiego kraju. Przygotują ją mieszkańcy regionu Huancavelica. Będzie można ją oglądać od 15 grudnia przez 45 dni.

■ **Otwarto kościoły, ale…** Władze Zimbabwe zezwoliły na ponowne otwarcie kościołów. Jednak w obrzędach religijnych uczestniczyć mogą jedynie ci wierni, którzy zaszczepili się przeciwko COVID-19. Dotychczas obowiązkiem szczepień objęto urzędników i nauczycieli.

■ **Zapobiegli przemytowi.** Holenderska prokuratura poinformowała, że służbom celnym w porcie w Rotterdamie udało się udaremnić ogromny przemyt kokainy. W pojemniku z drewnem, którego odbiorcą miała być firma w Polsce, wykryto 4 tony tego narkotyku. Czarnorynkowa wartość przejętego ładunku to 300 mln euro.

■ **Kara za narkotyki.** Vicente Carillo Fuentes, były szef kartelu narkotykowego Juarez, został skazany przez sąd w Meksyku na 28 lat pozbawienia wolności za prowadzenie przestępczej grupy zorganizowanej, pranie brudnych pieniędzy oraz nadużycia związane z posiadaniem broni. Tego samego dnia rząd zdecydował o ułaskawieniu 682 osób.

■ **W miejscu chrztu Jezusa.** Rząd Jordanii wyraził zgodę na prace budowlane wokół „Al-Maghtas" nad Jordanem, czczonego jako miejsce chrztu Jezusa. Arabsko-chrześcijański portal Abouna podał, że ma to wyjść naprzeciw rosnącemu napływowi turystów do świętego miejsca.

fot. PAP/Wojciech Olkuśnik

WYRÓŻNIENIE ABP. PAWŁOWSKIEGO

Prezydent Andrzej Duda przebywał z krótką wizytą w Rzymie na szczycie grupy Arraiolos, zrzeszającej prezydentów kilkunastu państw Europy. Podczas pobytu w Wiecznym Mieście para prezydencka złożyła kwiaty przy grobie św. Jana Pawła II w bazylice św. Piotra w Watykanie. Prezydent odznaczył Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski abp. Jana Romeo Pawłowskiego, doświadczonego dyplomatę Sekretariatu Stanu, który w tym roku obchodził trzydziestolecie pracy (na zdjęciu).

MANEWRY ZAPAD

Zakończyły się białorusko-rosyjskie manewry ZAPAD 2021. Wzięło w nich udział 200 tys. żołnierzy oraz 80 samolotów i śmigłowców. Zaangażowanych zostało 760 jednostek sprzętu, w tym 290 czołgów i 15 okrętów. Ćwiczenia obserwował prezydent Rosji Władimir Putin (na zdjęciu).
W białoruskiej części ćwiczenia wzięło udział 12,8 tys. wojskowych, w tym 2,5 tys. Rosjan. Na Białorusi manewry odbywały się na poligonach w obwodzie brzeskim w zachodniej części kraju, w tym w pobliżu granicy z Polską. W Rosji terenem ćwiczeń był Zachodni Okręg Wojskowy. Obejmuje on m.in. graniczący z Polską obwód kaliningradzki.

fot. PAP/EPA/Alexei Druzhinin

PIELGRZYMKA WETERANÓW

Weterani II wojny światowej, w tym ostatni żyjący żołnierze 2. Korpusu Polskiego, którzy w maju 1944 r. zdobyli Monte Cassino, dotarli 18 września do Włoch na obchody osiemdziesięciolecia formowania się Armii Polskiej na Wschodzie, którą dowodził gen. Władysław Anders. Podróż i uroczystości, które na prośbę weteranów organizuje Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, zaplanowano m.in. w Rzymie, przy Monte Cassino, w Piedimonte San Germano i Bolonii.
Weterani rozpoczęli pielgrzymkę w Rzymie od dwóch miejsc związanych z Polską: grobu św. Jana Pawła II i pomnika marszałka Józefa Piłsudskiego.

fot. PAP/Albert Zawada

fot. PAP/EPA/Cesare Abbate

CUD ŚW. JANUAREGO

W katedrze w Neapolu powtórzył się tzw. cud św. Januarego. Polega on na rozpuszczeniu się przechowywanej w ampułkach zakrzepłej krwi żyjącego na przełomie III i IV wieku biskupa i męczennika, patrona stolicy Kampanii. Relikwią z krwią męczennika pobłogosławił wiernych miejscowy arcybiskup Domenico Battaglia, a licznie zgromadzeni w świątyni przyjęli powtórzenie się cudu oklaskami. Rozpuszczenie się krwi męczennika uważane jest za zapowiedź pomyślności dla Neapolu i jego mieszkańców.

ALGIERIA W ŻAŁOBIE

W wieku 84 lat zmarł były prezydent Algierii Abdelaziz Buteflika. Po wywalczeniu przez Algierię niepodległości w 1962 r. był on pierwszym algierskim ministrem spraw zagranicznych. W latach 80. przebywał na emigracji w Dubaju. W latach 90. powrócił do Algierii, wstrząsanej wojną domową z islamistami, w której zginęło ok. 200 tys. ludzi. W 1999 r. został wybrany na prezydenta. Zdołał wynegocjować porozumienie rozejmowe z islamistami i zainicjował proces pojednania narodowego, co zapewniło krajowi pokój. Rządził krajem przez dwa dziesięciolecia, do czasu rezygnacji – wymuszonej przez armię – w kwietniu 2019 r.

fot. PAP/EPA/Mohamed Messara

RAKIETY KIMA

Zaledwie w odstępie pięciu minut Korea Północna wystrzeliła w kierunku Morza Japońskiego dwa pociski balistyczne. Rakiety, wystrzelone zaledwie dwa dni po udanych testach północnokoreańskich pocisków manewrujących dalekiego zasięgu, nie dotarły do wód terytorialnych Japonii – podały władze w Tokio. Służby wywiadowcze USA i Korei Płd. zbierają informacje na temat tej próby.

fot. PAP/EPA/Rusian Defence Ministry Press Service

W SKRÓCIE

■ **Nie będzie rezygnacji.** Papież nie przyjął rezygnacji Stefana Heßego z urzędu arcybiskupa Hamburga. Mimo naruszenia obowiązków w zakresie postępowania w przypadkach przemocy seksualnej arcybiskup pozostaje na swoim stanowisku.

■ **Arcybiskup Bostonu z pomocą Kubie.** Arcybiskup Bostonu kard. Sean Patrick O'Malley spotkał się 9 września w Hawanie z prezydentem Kuby Miguelem Diaz-Canelem oraz odwiedził tamtejszy Ośrodek Badań nad Szczepionkami przeciw COVID-19. Omawiano sprawę pomocy chorym nie tylko na Kubie, ale też w Dominikanie i Haiti.

■ **Zamknięte szkoły.** W 17 krajach świata szkoły są całkowicie zamknięte od początku pandemii koronawirusa, a w 39 – częściowo. Sytuacja ta dotyczy 131 mln uczniów. Należy jak najszybciej przywrócić funkcjonowanie szkół – apeluje UNICEF.

■ **Biedni jeszcze biedniejsi.** Najbiedniejsze kraje będą biedniejsze o 12 bilionów dolarów do 2025 r. z powodu COVID-19. Pandemia zwiększyła ich długi, gdyż bogate państwa ograniczają dostęp do szczepionek – wynika z corocznego raportu oenzetowskiej Agencji ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD).

■ **Kryjówka we Lwowie.** Badacze znaleźli we lwowskich kanałach miejsce, w którym przez 14 miesięcy ukrywała się grupa Żydów po rozpoczęciu likwidacji getta przez Niemców w czasie II wojny światowej. W kryjówce były pozostawione przedmioty, np. książki i figurka baranka paschalnego.

■ **Wystawa o Kieślowskim.** Na dworcu Saint Lazare w Paryżu prezentowana jest wystawa zdjęć dotyczących twórczości reżysera Krzysztofa Kieślowskiego. Ekspozycja powstała dzięki współpracy Instytutu Polskiego w Paryżu i SNCF Gares & Connexions. Będzie ją można oglądać do 15 października.

■ **Bez przemówień politycznych.** Przed przyszłorocznymi wyborami w Kenii biskupi tego kraju zabronili politykom prowadzenia kampanii w kościołach. Hierarchowie wyrazili sprzeciw wobec przemawiania podczas Mszy świętych. Według nich politycy nadużywają w ten sposób miejsc kultu i starają się zamieniać kościoły w pole kampanii politycznych.

Serwis przygotowano na podstawie PAP, KAI i RV

Anna Meetschen

Globalne migracje

Tegoroczny Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy, który przypada w tę niedzielę, obchodzimy z większym zainteresowaniem i zaangażowaniem emocjonalnym w stosunku do lat poprzednich, co spowodowały ostatnie wydarzenia na naszej granicy z Białorusią. A przecież powinniśmy się już zdążyć przyzwyczaić do życia we wspólnocie międzynarodowej, w Polsce bowiem żyje obecnie pół miliona cudzoziemców z ważnymi zezwoleniami na pobyt, z których 55 proc. to Ukraińcy. Wzrasta także liczba Białorusinów osiedlających się w Polsce. Oni zresztą stanowią największą grupę ubiegających się w naszym kraju o status uchodźcy.

A jednak to uchodźcy z Afganistanu sprowadzeni przez rząd samolotami czy też ci koczujący na białoruskiej granicy wywołali w wielu Polakach strach. Strach i obawę przed tym, jak będzie wyglądała integracja tychże osób, pochodzących z bardzo odmiennej rzeczywistości kulturowej, religijnej i społecznej. Do tej pory patrzyliśmy, jak migranci przybywają masowo do naszych zachodnich sąsiadów. Byliśmy niejako obserwatorami. Teraz uchodźcy stoją u naszych granic, prosząc o przyjęcie i pomoc.

Przedstawiciele Kościoła powtarzają nam, że każda osoba będąca w potrzebie powinna ją od nas otrzymać. I to jest prawda. Trzeba pomagać i należy to czynić roztropnie. I nie da się dłużej zamykać oczu na tę sprawę, sądząc, że problem uchodźców nas nie dotyczy, bo kto by tam chciał się w biednej Polsce na stałe zatrzymać. Okazuje się, że coraz więcej osób chciałoby, bo w porównaniu z warunkami panującymi w wielu krajach Bliskiego Wschodu czy Afryki – ba, nawet wschodniej Europy – Polakom żyje się bardzo dobrze. Z czego zresztą często nie zdajemy sobie sprawy, wciąż narzekając na niskie płace, drożyznę, brak mieszkań itd.

> **Zapominamy być wdzięczni, że żyjemy w warunkach pokoju, że nie chodzimy głodni, że mamy opiekę lekarską – niby sprawy podstawowe, których jednak miliony ludzi są pozbawione.**

Zapominamy być wdzięczni, że żyjemy w warunkach pokoju, że nie chodzimy głodni, że mamy opiekę lekarską – niby sprawy podstawowe, których jednak miliony ludzi są pozbawione.

Żyjemy w czasach globalnych migracji. I tego procesu nie da się już cofnąć. Światowy Raport na temat Migracji z 2020 roku podaje, że w 2019 roku odnotowano 271,6 mln międzynarodowych migracji, co stanowiło około 3,5 proc. populacji świata. Europa jest kontynentem, gdzie ok. 11 proc. populacji migruje. Najwięcej migrujących jako miejsce docelowe wybiera Niemcy, Wielką Brytanię czy Francję. Przy czym w grupie migrantów należy wyróżnić grupę uchodźców, czyli tych osób, które przebywają poza swoim krajem pochodzenia z powodu obawy przed prześladowaniami czy też z powodu konfliktu i przemocy. Jak podała Agencja ONZ ds. Uchodźców w raporcie z 2020 roku, liczba uchodźców osiągnęła w ubiegłym roku rekordowy poziom 82,4 mln osób. To o 4 proc. więcej niż w roku 2019. Przy czym wzrosła liczba osób szukających schronienia w obrębie własnego kraju.

Według raportu ONZ ponad dwie trzecie uchodźców na świecie pochodzi z pięciu krajów: Syrii, Wenezueli, Afganistanu, Sudanu Południowego i Birmy. W 2020 roku najwięcej uchodźców przebywało w Turcji (3,7 mln), podczas gdy np. Niemcy znalazły się na piątym miejscu (1,2 mln). Tam też liczba uchodźców już czwarty rok z kolei znacząco spadła. Ale też bardzo wzrósł tam sceptycyzm obywateli wobec przyjmowania uchodźców: 42 proc. ankietowanych w ostatnim sondażu przeprowadzonym przez Ipsos było zdania, że trzeba definitywnie zamknąć granice dla uchodźców.

Powodem są oczywiście akty przemocy i napaści ze strony uchodźców, a ostatnio także pandemia koronawirusa. Prawdą jest, że zachodnie państwa nie poradziły sobie z masowym napływem migrantów, zwłaszcza tych z innych kręgów kulturowych, dlatego że same nie wiedzą, jakie wartości je określają, co leży u podstaw ich życia społecznego, kulturalnego, politycznego. Tracąc swoją tożsamość, stają się bezbronne wobec tego, co przynoszą ze sobą nowi przybysze. I to jest podstawowy problem zachodnich społeczeństw – nie ci, którzy do nich przybywają.

Film o Fatimie

Uznany w świecie nauki profesor Nichols puka do drzwi klasztoru karmelitanek w Coimbrze. Czy historia objawień fatimskich usłyszana z ust naocznego świadka, osiemdziesięcioletniej wówczas siostry Łucji, zmieni jego sceptyczne podejście?

Reżyser „Fatimy" Marco Pontecorvo podjął temat znany, a mimo to w jego wizji nie zabrakło świeżości. Przeprowadzając widza przez kolejne spotkania trójki pastuszków z Maryją, konfrontuje go zarówno z trudną rzeczywistością Portugalii w 1917 roku, jak i osobistymi przeżyciami dzieci. Nieprzyjazne traktowanie ze strony lokalnej społeczności i rosnące grono przybyszów, którzy chcą zobaczyć „widzących" pastuszków i wybłagać cuda. Prześladowanie ze strony władz miasta i oskarżenie, że objawienia przyczyniły się do zamknięcia miejscowego Kościoła. Wreszcie atmosfera niedowierzania, oskarżenia o kłamstwo i jasnowidztwo, co mocno wpływa na relacje rodzinne Hiacynty i Franciszka, a szczególnie Łucji. To wszystko na barkach kilkuletnich dzieci, które pozostały wierne obietnicom danym Maryi, oplatając wszystko modlitwą różańcową i pokutą. Czy dorośli mieliby odwagę sprostać takim doświadczeniom i mimo wszystko przekazać światu przesłanie Maryi: „Odmawiajcie różaniec! Przestańcie obrażać Boga!"?

Nakręcony w całości na terenie Portugalii film należy docenić także za świetną obsadę i grę aktorską oraz muzykę kompozytora Paolo Buonvino. W ostatnich minutach widzowie słyszą pieśń „Gratia plena" w wykonaniu samego Andrei Bocellego./**amd**

Dariusz Kowalczyk SJ

Dogmatycy o grzechu pierworodnym

Miałem przyjemność uczestniczyć w konferencji-spotkaniu Towarzystwa Teologów Dogmatyków. Gościliśmy w kompleksie pałacowo-sanatoryjnym w Kamieniu Śląskim. Program terapeutyczno-rehabilitacyjny, jaki tam się proponuje, oparty jest na metodzie opracowanej przez Sebastiana Kneippa (zm. 1897), bawarskiego księdza i teologa. Jednego popołudnia mieliśmy okazję skorzystać z różnych ofert zdrowotnych ośrodka, ale zasadniczo zajmowaliśmy się teologią. W każdym razie było to zgodne z metodą Kneippa, który postulował łączenie działań na rzecz ciała i na rzecz ducha, czyli realizował zasadę „w zdrowym ciele zdrowy duch". „Woda dana ludzkości przez Stwórcę i zioła wybrane z królestwa roślin wystarczają, aby leczyć choroby i uzdrawiać ciało" – to jedna z leczniczych sentencji bawarskiego księdza.

Głównym tematem wygłoszonych referatów oraz dyskusji był grzech pierworodny w kontekście nauk przyrodniczych, w tym teorii ewolucji. Grzech pierworodny kojarzy nam się z opowieścią Księgi Rodzaju o upadku pierwszych rodziców. Ale z teologicznego punktu widzenia ważniejsze wydaje się zdanie, które znajdujemy w Liście do Rzymian: „przez jednego człowieka grzech wszedł na świat, a przez grzech śmierć, i w ten sposób śmierć przeszła na wszystkich ludzi, ponieważ wszyscy zgrzeszyli" (Rz 5, 12). To jednak trzeci rozdział Księgi Rodzaju w opowieści o rajskim ogrodzie, kobiecie i mężczyźnie, wężu i drzewie, z którego Bóg zakazał zrywać owoce, dostarcza tak nieprzebranych znaczeń i sensów, że to on przyciąga szczególną uwagę.

Opowieść o upadku pierwszych rodziców można nazwać mitem, ale nie w sensie jakiejś zmyślonej historyjki czy też przesądów. Chodzi o mit rozumiany jako opowieść, w której ważna jest nie tyle historyczna chronologia i czasoprzestrzenne usytuowanie przedmiotów i osób, ile głębszy antropologiczno-teologiczny sens, jaki dana opowieść niesie. Innymi słowy, tak rozumiane mity niosą prawdę o człowieku i jego relacji do Boga Stwórcy. W przypadku grzechu pierworodnego chodzi o prawdę o mechanizmie narodzin zła i grzechu, który sprawia, że człowiek zamiast słyszeć głos Stwórcy: „Kocham cię, Adamie", zaczyna bać się Boga i kryje się przed Nim, a w konsekwencji Go odrzuca. Grzech pierworodny to także wskazanie na prapokusę człowieka, by postawić siebie w miejscu Boga, aby być jak Bóg i decydować, co jest dobrem, a co złem.

Jeden z referatów, wygłoszony przez socjologa, poruszył kwestię wiary w dogmat o grzechu pierworodnym. Okazało się – co było do przewidzenia – że niemało katolików nie wierzy w grzech pierworodny. Problem w tym, że wielu ma w głowie jakiś zbanalizowany obraz rajskiego jabłka, które zerwała Ewa i dała Adamowi, i w rezultacie odrzucają nie tyle prawdę o grzechu pierworodnym, ile swoje o nim wyobrażenia. Bo przecież z pewnego punktu widzenia w grzech pierworodny nie trzeba wierzyć, gdyż doświadczamy go w naszym osobistym i społecznym życiu na co dzień. Chcemy dobrze, a wychodzi źle. Jest coś nie tak w naszych reakcjach i postawach. Doświadczamy jakiegoś nieładu, który przenosi się z rodziców na dzieci, z pokolenia na pokolenie.

W pewnym sensie o grzechu pierworodnym rozprawiają wszystkie współczesne ideologie. Dla marksistów pierwotnym złem była własność prywatna i zbudowane na niej społeczeństwo klasowe. Bodajże Maksym Gorki tak zdefiniował „grzech pierworodny": Całe zło wzięło się z tego, że ktoś kiedyś po raz pierwszy ogrodził kawałek ziemi i powiedział, że to jego. Współczesne neomarksizmy dostrzegają „grzech pierworodny" we wszelkich obiektywnych, naturalnych różnicach. Uderzają więc na przykład w rozróżnienie między mężczyzną i kobietą, tworząc jakieś nieskończone horrendalne listy płci i niepłci, których podstawą jest jedynie widzimisię jednostki. Tego rodzaju ideologie nie odrzuciły prawdy o grzechu pierworodnym, ale ją odwróciły. Według nich trzeba iść za podszeptami węża, bo złem jest bycie posłusznym Bogu Stwórcy.

A co z grzechem pierworodnym w kontekście teorii ewolucji? To temat nawet nie na osobny felieton, ale na większą rozprawę. Tutaj zacytujmy tylko jezuitę Teilharda de Chardin: „Wierzę, że wszechświat jest Ewolucją. Wierzę, że Ewolucja zmierza ku Duchowi. Wierzę, że Duch osiąga pełnię w Osobie. Wierze, że tą Osobą jest Chrystus uniwersalny". To „credo" było iskrą, która rozniecila moje powołanie do jezuitów. Choć dziś jestem bardziej sceptyczny wobec ewolucyjnych wizji.

dkowalczyk@jezuici.pl
Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

REKLAMA

Na Bożą chwałę

Monika Odrobińska

Swoją twórczością przyznają się do wiary. Jak kompozytor, artysta grafik, aktor i raper postrzegają swoje tworzenie na styku religii?

Jak mówią Paweł Łukaszewski, Marek Jaromski, Marcin Kwaśny i Arkadio, przyznawanie się do wiary w świecie kultury i sztuki może zamykać drogę do stypendiów, grantów, dofinansowań i nagród. Ale nie o taki blichtr im chodzi.

Boski agent

– Tworzenie muzyki sakralnej nie jest uznawane w mediach – mówi kompozytor prof. Paweł Łukaszewski, dyrygent Chóru Katedry Warszawsko-Praskiej Musica Sacra, dyrektor Wydawnictwa Musica Sacra Edition oraz prorektor Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina. – Na projekty związane z muzyką disco polo idą kwoty nieporównanie wyższe, a przecież ważne jest, by każdy twórca mógł ze swym przekazem dotrzeć do publiczności podzielającej jego upodobania. Trudno się także przebić z muzyką, która nie jest awangardowa.

Przyznaje jednak, że jest przykładem tego, że z muzyki sakralnej można się utrzymać. – Sukcesy przychodzą dopiero po dłuższym czasie, ale należy być cierpliwym – przekonuje. – Ja na wystąpienie na ponad stu festiwalach w Polsce i za granicą oraz na nagranie ponad 150 płyt ciężko pracowałem. Moja twórczość została dostrzeżona w Europie, na Filipinach, w Indonezji, USA, Japonii, Wielkiej Brytanii – tam wszędzie muzyka sakralna jest bardzo dobrze odbierana. Celem nadrzędnym jej tworzenia nie jest jednak zarobek ani sława twórcy.

Marek Jaromski – artysta grafik, prowadzący także audycje w Radiu Plus – by tworzyć, musi wziąć urlop. Na pytanie, czy ze swoją sztuką, zanurzoną w angelologii i wątkach Chrystusowych, łatwo mu się przebić, odpowiada: – A po co? Robię swoje. A jeśli niektórym się to podoba, to jest to wartość dodana. Sztuka jest czymś, co mnie utwierdza – ja pytam, a ona odpowiada. Daje mi więcej niż ja jej. Dla mnie Bóg jest malarzem. Słuchając Jego głosu i starając się Go przekazać, jestem tylko narzędziem w Jego rękach: dłutem i matrycą. Czy to mnie należą się więc pieniądze i zaszczyty?

Paweł Łukaszewski

fot. Mariusz Makowski

Marek Jaromski

fot. arch. Radia Warszawa

Marcin Kwaśny na planie filmu „Wyszyński – zemsta czy przebaczenie"

fot. Emilia Bak

Arkadio

fot. Piotr Wyszyński

Aktor, scenarzysta i reżyser Marcin Kwaśny miał niegdyś wielkie ambicje dotyczące kariery. – Dopóki pragnąłem odbierać chwałę od ludzi, uczestnicząc w showbiznesowym targowisku próżności, dopóty byłem zniewolony – mówi. – Jezus zabrał mi chorobliwe ambicje, a dał wolność. Kilka lat po nawróceniu modliłem się u grobu o. Pio, by móc uczestniczyć tylko w projektach tworzonych na chwałę Bożą. I zaczęły spływać propozycje wzięcia udziału w filmach: „Pilecki", „Czyściec", o Wyszyńskim, w sztukach poświęconych o. Maksymilianowi Kolbemu – wspomina.

Każdą pracę Marcin Kwaśny oddaje Bogu. – Gdy podczas produkcji najnowszego filmu „Spowiedź" mieliśmy już scenariusz i ekipę, modliłem się: „Boże, ja nie umiem reżyserować. Ty się tym zajmij". I zajął się z nawiązką, bo zesłał nam też pieniądze od instytucji i prywatnego inwestora. To pozwala wierzyć, że jeśli cel jest szczytny, to środki na jego realizację się znajdą. Bóg to mój najlepszy agent w pracy – zajęć mam aż nadmiar. W końcu to On powiedział: „Starajcie się naprzód o królestwo Boga i o Jego sprawiedliwość, a to wszystko będzie wam dodane" (Mt 6, 31-33). A za św. Tereską lubię powtarzać, że „lepiej jest w Miłości Bożej podnieść nitkę, niż bez łączności z Bogiem zbudować katedrę".

Arkadio, czyli raper i freestylowiec Arkadiusz Zbozień, nie zgadza się z twierdzeniem, że aby zaistnieć w życiu publicznym oraz móc godnie zarabiać na sztuce, należy hołdować antywartościom. – Od momentu nawrócenia nie przestaję dziękować Bogu, co wyrażam nie tylko w swoich utworach, na płytach, koncertach, ale i w pogadankach z młodzieżą szkolną – mówi. – Rodzinę z trójką dzieci utrzymuję właśnie dzięki pozytywnemu przekazowi. Nie jestem z tych, którzy na przystanku będą wykrzykiwać: „Jezus cię kocha!". Staram się żyć i tworzyć tak, by wzbudzić w innych refleksję co do źródła mojego spokoju ducha.

Nałogi i nawrócenia

Tak komponować, malować, grać i rapować, jak Paweł Łukaszewski, Marek Jaromski, Marcin Kwaśny i Arkadio, może tylko osoba wierząca. Ale jak różne to formy wyrazu, tak różne życiorysy, które za nimi stoją. Pawła Łukaszewskiego jako kompozytora muzyki sakralnej ukształtowały czasy „Solidarności", polskiego papieża, „Polskiego Requiem" Krzysztofa Pendereckiego czy „Exodus" Wojciecha Kilara. – Do matury mieszkałem w Częstochowie, a koncerty na Jasnej Górze były dla mnie ogromnym przeżyciem duchowym – mówi. – Od początku studiów przez szesnaście lat związany byłem z chórem Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (dziś UKSW) – najpierw w nim śpiewałem, potem nim dyrygowałem i organizowałem imprezy artystyczne z jego udziałem, wreszcie dla niego komponowałem.

Marek Jaromski w pewnym momencie poczuł, że nagrody – a zgarnął ich sporo – i pieniądze to nie to. – Odbierając nagrodę Grand Prix, oświadczyłem do kamer, że nie wrócę już do pracy w Akademii Sztuk Pięknych, bo tam nie ma Światła – wspomina. – Momentalnie zamknęła się przede mną droga wystawiania w Polsce i za granicą. Początkowo moja sztuka była zmysłowa, ale wciąż mi czegoś brakowało. Odkryłem, że ten brak wypełnić może tylko Bóg.

Kiedy twórczość jest jednocześnie manifestacją wiary, może pojawić się obawa przed wyśmianiem, zaszufladkowaniem, „wygumkowaniem".

W najnowszym filmie Marcina Kwaśnego „Spowiedź" młody człowiek chroni się w konfesjonale przed goniącymi go zbirami. Wie, że jak tylko z niego wyjdzie, to go dorwą. Konfesjonał staje się więc jego „być albo nie być". – Film jest odpowiedzią na szybką laicyzację polskiej młodzieży – mówi aktor i reżyser. – Pewnych projektów nie da się zrealizować bez wiary. Gdybym się nie nawrócił, nie mógłbym spędzić w studiu Radia Warszawa 120 godzin, by nagrać 60 godzin książki Romana Brandstaettera „Jezus z Nazaretu". Zagranie w filmach o bł. Stefanie Wyszyńskim to także wyraz mojej wiary, podobnie jak wcielenie się w rolę rtm. Pileckiego. Człowieka głęboko wierzącego nie zagrałbym autentycznie jako ateista, którym kiedyś byłem. Bóg daje mi role na dane okresy życia.

Marcin Kwaśny nie chce nikogo nawracać na siłę. Sam dostąpił nawrócenia, dopiero gdy był na to gotowy. – Jezus wyciągnął mnie z głębokiego dołu uzależnień i dał mi prawdziwą wolność – wspomina. – Wystarczy w ufności i pokorze oddać pole działania Bogu. Mam nadzieję, że świadectwem mojego nawrócenia przyczynię się do czyjegoś uleczenia.

W życiu Arkadia rap istniał od zawsze. – Najpierw był wyrazem buntu, służył wyrzuceniu negatywnych emocji, po nawróceniu tę samą formę wypełniam nową treścią – mówi raper. – W naszym środowisku mówi się: „jakie życie, taki rap". Rapuję o Bogu, bo jest dla mnie Prawdą, ale by być w tym autentycznym, muszę dbać o nieustanną żywą relację ze Stwórcą. Wiara i twórczość są dla mnie nierozłączne. Inspirują mnie ludzkie historie – dla programu „Ocaleni" w TVP pisałem piosenki o jego bohaterach, którzy zerwali z nałogami. Sam byłem jednym z nich. Od palenia trawki i drobnych kradzieży stałem się ambasadorem Światowych Dni Młodzieży – Pan Bóg naprawdę ma plan na każdego z nas, tylko nie należy Mu przeszkadzać.

Ku doskonałości

Paweł Łukaszewski podkreśla, że całe życie poświęcił propagowaniu sacrum w muzyce. – Najpierw byłem ministrantem i lektorem, a teraz jestem dyrektorem chóru Musica Sacra. To naturalna droga służby Kościołowi, bo muzyka odgrywa przecież rolę liturgiczną – mówi kompozytor. – Liturgia ma być najpiękniejsza, dlatego nie odprawia się jej z kserówek. Tak samo „Agnus Dei" nie może być byle jakie. Owszem, każda modlitwa jest ważna, ale w jej formie wciąż należy dążyć do doskonałości.

Według dyrygenta chóru Musica Sacra naturalnym miejscem wykonywania muzyki sakralnej są świątynie. – Ona jest pisana dla uwielbienia Boga, dlatego księża nie powinni bać się poważnej muzyki religijnej – twierdzi. – Kościoły powinny stać otworem przed chórami, kantorami i świeckimi, którzy chcą służyć Bogu przez muzykę. Kiedyś Kościół był mecenasem sztuki i powstawały wybitne dzieła. Sam mam doświadczenie współpracy z archidiecezją białostocką, dla której napisałem „Symfonię o Bożym Miłosierdziu" na chór i orkiestrę. Wykonana została w tamtejszym sanktuarium oraz nagrana na płytę DVD. Muzyka jest ulotna, nie przetrwa na ścianach jak freski, zawsze przegra z remontem kościoła. Ale gdy jest on już odmalowany, wiszą w nim obrazy i witraże, do modlitwy potrzebna jest jeszcze muzyka – dobrze skomponowana i wykonana. Ona porusza bardziej niż słowo, którego dziś mamy aż w nadmiarze.

Kiedy twórczość jest jednocześnie manifestacją wiary, może pojawić się obawa przed wyśmianiem, zaszufladkowaniem, „wygumkowaniem". – Od kiedy uwierzyłem w Boga, boję się tylko jednej rzeczy: obrazić Go – mówi Marcin Kwaśny. – „Czy po to wnosi się światło, by je postawić pod korcem lub pod łóżkiem? Czy nie po to, aby je postawić na świeczniku?" – czytamy u św. Marka (4, 21-25). Skoro wiara jest dla mnie ważna, nie mam powodu jej ukrywać.

Nie ukrywa jej także Marek Jaromski, choć przyznaje, że bycie narzędziem w rękach Boga to żmudna praca. – O czym myślimy, tym jesteśmy. Dlatego najpierw trzeba oczyścić umysł, a to trwa – tłumaczy. – Nasz ludzki świat jest wymyślony i przeszkadza w zobaczeniu tego prawdziwego, stworzonego przez Boga. Ja go odkrywam przez sztukę, która prowadzi do Boga.

ks. Jan Sochoń

Religia rdzeniem kultury

Czym jest kultura i religia, jakie są między nimi wzajemne związki i jaki model kultury sprzyja człowiekowi w dążeniu do pełni własnej osobowości?

Żyjemy w epoce świeckiej, co oznacza, że dla wielu ludzi religia to sprawa jedynie prywatnych wyobrażeń i wcale nie musi wiązać się z akceptacją osobowo pojętego Boga; odsyła raczej do neutralnego terminu „sacrum". Religia oczywiście nadal pozostaje dziedziną kultury, wraz z nauką, moralnością i sztuką, ale już odartą z żywej więzi ze Stwórcą, który – jak w doktrynie chrześcijańskiej – wciąż podtrzymuje świat w istnieniu i przynosi ludziom szansę osiągnięcia wiecznego szczęścia. Zagubiliśmy dzisiaj wrażliwość na sam cud bycia, trwania człowieka i wszechświata. Nawet jeżeli podziwiamy jego tajemnicze piękno, to tylko w wymiarze „turystycznym", nie łącząc owych doznań z szerszą perspektywą egzystencjalną.

Kultura i religia powinny pozostawać w realnej syntezie.

Naturalnie, nie utraciliśmy świadomości, że jesteśmy zarówno twórcami kultury, jak i jej dłużnikami, gdyż ona nas kształtuje, wzbogaca. Ale odrzucając religię, jej dogmatyczno-kościelny wymiar, ograniczamy obszar codziennej aktywności do tego, co materialne, dosiężne tylko w poznaniu naukowym, które – jak przyjmujemy – w niedalekiej przyszłości doprowadzi do wyjaśnienia najtrudniejszych aporii życia, zapewniając ludziom swego rodzaju ziemski raj. Dlatego zagadnienia wiążące się z nadprzyrodzonością, z postacią Chrystusa, będącego Bogiem i człowiekiem równocześnie, wydają się w wielu środowiskach czymś złudnym, niezasługującym na poważne traktowanie. Na tym tle staje się zrozumiałe, że teraźniejsza kultura znakomicie obywa się bez norm i postulatów konfesyjnych.

Kultura i religia

Pierwszoplanowym zadaniem człowieka jest uprawianie kultury, choć nie sposób podać jej obowiązującej definicji. Wystarczy jednakowoż przyjąć, że w zależności od tego, jaką akceptujemy filozofię, zwłaszcza antropologię, układa się nasze rozumienie kultury. Natomiast samo słowo „kultura" odsyła do językowych dystynkcji łacińskich, mianowicie do terminu „colere", co znaczy „uprawiać", „być poruszanym". Tutaj łacińska „cultura" związała się z uprawą roli, lecz później rozszerzono zakres tego pojęcia na wszystko, co może być „uprawiane", nie wyłączając spraw ducha. Cyceron będzie już pisał nie tylko o kulturze ziemi, ale i o kulturze duszy właśnie. Trzeba zatem kulturę rozumieć szeroko: jest nią życie godne człowieka, wszystko, co on odkrywa jako możliwość i bodziec – w sobie, w swoich dziejach, w siłach przyrody, w tradycji i w teraźniejszości. Kultura rozwija się wszędzie, gdzie nadaje się codzienności kształt bogaty i głębszy, tworzy dzieła nauki, sztuki, poezji, wyciska znamię duchowości na ziemskim istnieniu. Nie miniemy się więc z prawdą, jeżeli powiemy, że kultura jest zawsze postacią odniesienia jednostki do samej siebie, do ludzi i do świata; jest poszukiwaniem formy, czyli właściwego wyrazu odsłaniającego wewnętrzne doświadczenie; to, co dzieje się, kiedy chcemy wyjawić najgłębsze pokłady osobistego „ja", kiedy uświadamiamy sobie, że cudownym darem bywa możliwość dążenia do prawdy, postępowania według dobra i doznawanie piękna.

To tropienie formy rozpoczyna się w rodzinie, gdzie pojawiają się wyjściowe sytuacje kulturowe. Dziecko powoli zaczyna wyróżniać siebie i odkrywać inne osoby, przejmuje wzory i modele zachowania. W ten sposób

kultura je profiluje, czyniąc samą siebie komunikacyjnym środkiem przekazu. Chodzi tu zarówno o kulturę osobową, czyli o urzeczywistnianie tkwiących w człowieku predyspozycji, jak i – w dalszej kolejności – realizowanie dzieł materialnych i duchowych. Kultura staje się wtedy kulturą formującą i zakreśla obszar powiązania z naturą, której niedoskonałości uzupełnia. A religia?

Należy do obszaru kultury, ale ją przekracza, wprowadzając w porządek transcendentny. Jest doświadczeniem powiązanym z treściami religijnego objawienia, wypływającego – w naszej kulturze – z aktywności Boga Stwórcy. To relacja osobowo-osobowa pomiędzy człowiekiem i Absolutem, w którym on uczestniczy jako w ostatecznym źródle swego istnienia i końcowym celu życia. Z powyższej definicji wynika, że niezbędnym elementem religii jest uznanie (w wierze) istnienia Boga, oddawanie Mu czci w określonych czynnościach kultowych oraz postępowanie zgodnie z normami etycznymi formułowanymi w danej doktrynie religijnej. Wskazany kontekst życia człowieka decyduje o jego godności i wartości, nakierowując uwagę kultury na ten ważny aspekt jej relacji z religią.

Synteza religii i kultury

Kultura i religia pozostają zatem i powinny pozostawać w realnej syntezie. Człowiek przecież uważa je za dwa filary powstałe w chwili, kiedy (w jakimś trudnym do zbadania błysku) uświadomił sobie moc przekraczania granic przygodności, a równocześnie rozpoznał, że dysponuje przedziwnym sposobem bytowania, różnym od sfer przyrodniczych. Zrozumiał też, że nie dysponuje bezpośrednim dostępem do samego siebie ani do wewnętrznego doświadczenia innych ludzi. Może natomiast nawiązywać z nimi więzi poprzez znaki, szerzej: język naturalny, który włada ogromną energią, gdyż jest w stanie utrwalać zdobycze ludzkiego intelektu, oswajać rzeczywistość, sugerować to, co zasadniczo niewyrażalne. Kultura przeto, jak również i religia, nie jest dla człowieka luksusem, lecz koniecznością. Wszakże, jak świadczą o tym jego dzieje, pozostaje on otwarty na religię, będącą dalej istotną częścią zarówno ludzkiej natury, jak i kultury.

Do rangi głównego wzorca kulturowego urosły ośrodki medialne, obejmując świat pasem masowych opinii, schematów myślowych i złowrogiej poprawności politycznej.

Przyjmijmy tedy teologiczne twierdzenie św. Tomasza z Akwinu, że kultura w znacznym stopniu pozwala na naprawienie szkód spowodowanych grzechem pierworodnym. Napotykamy tu jednak kwestię merytoryczną. Chodzi mianowicie o perspektywę eschatologiczną. Człowieka charakteryzuje niezbywalne pragnienie szczęścia – całkowitej doskonałości – lecz spełnienie tego celu leży poza zasięgiem jego sił. To może uczynić tylko Bóg, który wzmacnia ludzkie możliwości tak, by dążenia życia zostały osiągnięte. Dokonuje się to dzięki religii. Łaska Boga dopełnia naturę i kulturę. Toteż kultura musi się liczyć z naturą jako czymś zastanym, stworzonym przez Boga, z drugiej strony zaś z łaską – jako czymś oczekiwanym. Dopiero wówczas ludzkie wysiłki znajdują dla siebie właściwe miejsce. A wszystko to, co zaistniało w czasie i stało się budulcem kultury, nie pomijając ludzkich przeżyć, emocji, relacji osobowych, zostanie zachowane na wieczność, jako pozbawione śladów braku (grzechu). Z tej racji warto zabiegać o korygowanie własnego stosunku do ziemskiego otoczenia, biorąc odpowiedzialność za podejmowane stale decyzje. Wszak w ten sposób budujemy przyszłość niepodatną na przemijanie.

Obecnie tego typu postawy zamierają, gdyż odchodzą w niepamięć trwałe obyczaje, hierarchie wartości, a zwłaszcza wartość świętości. Dawniej człowiek wiedział na przykład, jak ma się oświadczyć bądź przygotować do śmierci, która nie była odsuwana w zacisze szpitali bądź domów pogrzebowych, lecz traktowana jako żywotna część istnienia. Zachowując przyjęte reguły, style bycia i wychowania, zyskiwało się znaczne poczucie więzi społecznych. Podobnie działo się (ale czy wciąż dzieje?) w Kościele, nade wszystko w liturgii, gdzie panował porządek, symboliczny i sakramentalny ład, wyraźnie określony schemat działań związanych z kultem.

Współcześnie mamy do czynienia z całkowitym zindywidualizowaniem i sprywatyzowaniem aktywności kulturowej. Zaczęto oddawać cześć wynalazczości oraz ufać we wszechpotęgę techniki i nauki, które mają prowadzić do ciągłego udoskonalania życia, rozwiązywać wszelkie problemy osobiste i społeczne. W ten sposób dochodzi do marginalizowania elementów duchowych na rzecz produkcji i konsumpcji. Wzmaga się poczucie lęku, co pociąga za sobą utratę harmonii, intensyfikację agresji i działań terrorystycznych. Do rangi głównego wzorca kulturowego urosły ośrodki medialne, obejmując świat pasem masowych opinii, schematów myślowych i złowrogiej poprawności politycznej. A ponieważ człowieka uznano za „miarę wszystkiego", stąd pluralizm, zmienność, tolerancja posunięta aż po granice obojętności, promocja mniejszości etnicznych czy seksualnych i nade wszystko utrata rozpoznawalnego centrum aksjologicznego rozpowszechniły się jako ważne atrybuty nowoczesności.

Nadzieja przebóstwienia

Tymczasem jesteśmy istotami przygodnymi, narażonymi na błędne rozeznania i poznawcze ograniczenia. Nigdy za życia nie zdołamy sfinalizować potencjalności tkwiących w naszej naturze. Żadna osoba nie zaspokoi egzystencjalnych pragnień, jakie w sobie samych rozbudzamy, choćbyśmy ją kochali aż do trzewi. Dlatego potrzebujemy wzoru ukazującego, kim człowiek mógłby i ma szansę być. W tym miejscu akurat zarysowuje się ścisła zależność między religią (wiarą) a kulturą. Chrześcijaństwo, zwracając uwagę na godność osoby, wynikającą z aktu stworzenia, wcielenia i odkupienia, proponuje model relacji międzyludzkich i społecznych w oparciu o miłość – sposób istnienia trójjedynego Boga. I choć trudno tę Bożą miłość autentycznie urealniać w ludzkich krajobrazach, przecież warto podejmować trud chociażby jej niedoskonałego naśladowania. Tym bardziej że jaśnieje przed światem nadzieja przebóstwienia, kiedy to będziemy mogli dzięki łasce z nieba uczestniczyć w Boskiej naturze, zachowując własną tożsamość. Wówczas okaże się z całą bezwzględnością, co to naprawdę znaczyło być w pełni człowiekiem otwartym na nieskończone dary Bożej miłości.

Św. Łukasz malujący Matkę Bożą z Dzieciątkiem – obraz w katedrze w Antwerpii

fot. xbz

W SKRÓCIE

■ **Umarłych grzebać.** Szczątki żołnierzy niezłomnych – ks. Władysława Gurgacza, Ryszarda Kłaputa i Tadeusza Zajączkowskiego – spoczęły na cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Mszy świętej w bazylice Mariackiej przewodniczył bp Robert Chrząszcz.

■ **Święto sodalisów.** Sodalicje Mariańskie przetrwały na polskich ziemiach 450 lat, mimo prześladowań zaborców i komunistów. Na Jasnej Górze sodalisi prosili o gorliwość i ducha apostolskiego w nowych czasach. Mszy świętej przewodniczył lubelski biskup pomocniczy Adam Bab.

■ **Ingres i rocznica.** W 680. rocznicę poświęcenia katedry legnickiej odbył się w niej ingres nowego biskupa legnickiego Andrzeja Siemieniewskiego.

■ **Studia w areszcie.** W areszcie śledczym w Lublinie ruszy kolejna edycja licencjackich studiów stacjonarnych na kierunku nauki o rodzinie, o specjalności asystent osoby niesamodzielnej. Czternastu osadzonych zostanie przyjętych w poczet studentów KUL.

■ **„Pójdźcie do Józefa”** – pod tym hasłem w dniach 25–26 września przebiegać będzie XXXVII Pielgrzymka Małżeństw i Rodzin na Jasną Górę, organizowana przez Krajowy Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin przy Konferencji Episkopatu Polski.

■ **Odszedł zwolennik lustracji.** W wieku 69 lat zmarł dr Jerzy Targalski – politolog i historyk, jako publicysta związany m.in. z Telewizją Republika i „Gazetą Polską”, współautor książki „Resortowe dzieci”. Zwracał uwagę

fot. PAP/Rafał Guz

na zagrożenia wynikające z dużego wpływu byłych funkcjonariuszy SB i WSI oraz ich tajnych współpracowników na życie polityczne i gospodarcze Polski po 1989 r. Był zwolennikiem lustracji i dekomunizacji.

■ **Święto powstania wielkopolskiego?** Prezydent Andrzej Duda chce, by 27 grudnia stał się świętem państwowym – Narodowym Dniem Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego. Skierował do Sejmu projekt ustawy w tej sprawie.

fot. PAP/Waldemar Deska

PRACA TO NIE TOWAR

Dziękczynienie za bł. Prymasa Tysiąclecia, zwłaszcza za jego naukę społeczną dotyczącą godności pracy ludzkiej, zanosiło na Jasnej Górze kilka tysięcy uczestników 39. Pielgrzymki Ludzi Pracy, zrzeszonych głównie pod sztandarami „Solidarności”. Abp Marek Jędraszewski przywoływał w kazaniu słowa kard. Wyszyńskiego „nie zmuszą mnie, bym nienawidził” i to, że jeżeli ktoś dopuści do serca nienawiść, „przegrał ten kraj, tę Polskę”. Przypominał tym samym główne przesłanie kard. Wyszyńskiego: „Będziesz miłował”. Podkreślił też, że praca nie może być traktowana nigdy i nigdzie jako towar, bo w centrum pracy stoi człowiek, a fundamentem życia społecznego jest miłość, która jest większa od sprawiedliwości.

ORDER OD MŁODZIEŻY

Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży uhonorowało osoby zasłużone w pracy z młodzieżą na rzecz Kościoła i ojczyzny, przyznając im order im. ks. prał. Antoniego Sołtysika. Otrzymali je Renata Hasiuk, Piotr Mazurek i ks. Stanisław Chodźko. Renata Hasiuk, wieloletnia druhna Stowarzyszenia, była inicjatorką pierwszych spotkań formacyjnych i szkoleń. Minister Piotr Mazurek – pełnomocnik rządu do spraw polityki młodzieżowej – jest zaangażowany w działalność organizacji pozarządowych, w szczególności skupiających młodych ludzi, a priorytetem w jego pracy jest wychowanie młodego pokolenia w duchu patriotyzmu i solidarności społecznej. Ks. Stanisław Chodźko to wieloletni asystent KSM Diecezji Siedleckiej, który odegrał kluczową rolę w odtworzeniu dokumentacji Stowarzyszenia, a w szczególności sformułowania Podręcznika KSM.

fot. arch. KSM

NOWE MUZEUM

Można już zwiedzać otwarte 17 września, w Światowym Dniu Sybiraka, Muzeum Pamięci Sybiru – ogólnopolską instytucję kultury, która ma prezentować m.in. problematykę deportacji na Wschód. W uroczystości otwarcia wzięli udział sybiracy, przedstawiciele władz państwowych i samorządowych.

Powołane cztery lata temu muzeum mieści się w starych wojskowych magazynach przy ul. Węglowej w Białymstoku. Niedaleko znajdował się przed laty Dworzec Poleski, z którego w latach 1940–1941 Sowieci wywozili ludzi w głąb Rosji. MPS to trzykondygnacyjny kompleks o łącznej powierzchni 5,5 tys. m kw., z których stała ekspozycja zajmuje 2,2 tys. mkw. Przedstawia ona historię polskiej obecności na Syberii – od carskich zsyłek w głąb Rosji po represje i zbrodnie sowieckie. Oddzielnym miejscem w muzeum jest „Memoriał Katyński”. Działa tam też księgarnia, restauracja, jest miejsce na wystawy czasowe.

Przy muzeum stoi pomnik upamiętniający Bohaterskie Matki Sybiraczki; to pomysł miejscowego oddziału Związku Sybiraków i kolejne w Białymstoku miejsce upamiętnienia osób wywiezionych na Wschód.

fot. PAP/Artur Reszko

fot. PAP/Tomasz Wojtasik

DOM Z PINGWINAMI

Ośrodek prowadzony przez siostry ze Zgromadzenia Sióstr Zakonu św. Dominika w Broniszewicach wybudowany został dzięki pomocy anonimowego darczyńcy, który przekazał 4,5 mln zł. W nowym domu zamieszka jedenastu niepełnosprawnych podopiecznych. Siostry zyskały sympatię internautów z całej Polski, umieszczając w sieci filmik z okazji „dnia pingwina", w którym zagrały główną rolę.

NIE TYLKO ROZŚMIESZAŁ

fot. PAP/Marcin Obara

„Na aktorskim firmamencie zgasła gwiazda, która była punktem odniesienia zarówno dla młodych adeptów, jak i mistrzów tej profesji" – napisał do uczestników uroczystości pogrzebowych Wiesława Gołasa prezydent Andrzej Duda. Wskazał, że odszedł twórca o wielkiej wrażliwości i kulturze ducha. Wiesław Gołas był wykonawcą kultowej piosenki „W Polskę idziemy", twórcą ponad 120 ról filmowych, kabaretowych, teatralnych i telewizyjnych. Sympatię widzów zdobył dzięki znakomitym rolom komediowym, choć stworzył też wiele świetnych kreacji dramatycznych. Zmarł 9 września w wieku 90 lat.

MASZEROWANIE Z TATĄ

„Tato – bądź, prowadź, chroń" – pod tym hasłem w stolicy spotkały się rodziny, młodzież, seniorzy, duchowni i osoby konsekrowane pod sztandarem XVI Narodowego Marszu dla Życia. Szacuje się, że w wydarzeniu wzięło udział ponad 6 tys. uczestników.

– Kryzys XXI wieku, którego korzenie sięgają wielu dekad wstecz, widoczny jest także w zachowaniu mężczyzn, mężów i ojców. Dlatego tak istotne jest należyte rozumienie i definiowanie pojęć takich jak „męskość", „ojcostwo", „odpowiedzialność" oraz konsekwentne życie w zgodzie z prawdziwymi wartościami – mówił na placu Zamkowym na rozpoczęcie wydarzenia prezes Centrum Życia i Rodziny Paweł Ozdoba.

– Gdyby byli ojcowie (…) byli mężczyźni, gdyby prowadzili, chronili, opiekowali się – tu można też powiedzieć o wzorze św. Józefa – to nie byłoby problemu aborcji albo byłby on w minimalnej skali – powiedział ks. Tomasz Kancelarczyk, prezes Fundacji Małych Stópek, która pomaga ocalić dzieci i niesie pomoc matkom.

fot. PAP/Wojciech Olkuśnik

W SKRÓCIE

■ **Gmina rodziną silna.** Pod nazwą Gmina Szczęśliwych Rodzin rozpoczyna się samorządowa edycja zeszłorocznego programu Polska Szczęśliwych Rodzin (w ramach grantu pozyskanego w konkursie „Po pierwsze Rodzina!" Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej). Podczas ośmiu spotkań w całej Polsce z ekspertami z instytucji publicznych, samorządów i organizacji pozarządowych zostaną wspólnie wypracowane rozwiązania wzmacniające rodzinę.

■ **Śmierć w „białym miasteczku".** Zmarł 70-letni mężczyzna, były wojskowy, który na terenie „białego miasteczka" włożył sobie do ust odpaloną petardę. W zostawionym liście wyraził sprzeciw wobec „politycznego protestu" w „białym miasteczku".

■ **Co w historii piszczy.** Obchody Roku Jana Kowalewskiego, wystawa „Łódzkie mikrohistorie. Ludzkie mikrohistorie", uruchomienie edukacyjnego portalu Polska Biblioteka Muzyczna – to Wydarzenia Historyczne Roku 2020! W 14. edycji plebiscytu WHR po raz pierwszy przyznano Nagrodę Specjalną Muzeum Historii Polski, którą otrzymał projekt „Na tropie tajemnicy – ożywianie archiwalnych pocztówek".

■ **Przenosiny zbiórki.** Po tym, jak patronite.pl zablokował zbiórkę Jana Pospieszalskiego i Jana Pawlickiego na nowe medialne przedsięwzięcie, przenieśli ją oni na zrzutka.pl.

■ **Ściganie Nergala.** Prokuratura Okręgowa w Warszawie skierowała do Sądu Okręgowego w Warszawie zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego dla Warszawy Mokotowa w Warszawie z 18 sierpnia 2021 r. o umorzeniu postępowania przeciwko Adamowi D., oskarżonemu o czyn z art. 196 k.k. – dowiedział się portal tvp.info. Śledczy wskazują, że chodzi o nieprawomocne postanowienie wydane na posiedzeniu (tj. bez przeprowadzenia rozprawy), w którym sąd umorzył postępowanie przeciwko D., uznając, że zarzucony mu czyn nie wypełnia znamion przestępstwa z art. 196 k.k., tj. publicznego znieważenia przedmiotu czci religijnej, w tym przypadku podeptania wizerunku Matki Bożej.

■ **Listy z Lemem.** Poczta Polska wprowadziła do obiegu znaczek pocztowy upamiętniający 100. rocznicę urodzin pisarza, futurologa i filozofa Stanisława Lema. Jego wartość to 4 zł.

fot. arch. Poczty Polskiej

Jacek Karnowski

Antyludzki klimatyzm

Naukowcy z Uniwersytetu w angielskim Bath przeprowadzili – we współpracy z pięcioma innymi uczelniami – badanie na temat postaw młodzieży wobec zmian klimatycznych. Pytania zadano osobom w wieku od 16 do 25 lat, a wielkość próby wyniosła w sumie 10 tys. osób. Rezultaty sondażu są wstrząsające.

Okazało się, że zmianami klimatycznymi martwi się – lub bardzo się martwi – niemal 60 proc. młodzieży. 45 proc. twierdzi, że troska o klimat wpływa na ich codzienne życie. Trzy czwarte badanych stwierdziło, że „przyszłość jest przerażająca", a 56 proc. sądzi, że ludzkość jest skazana na klęskę. Dwie trzecie odczuwa smutek, obawy, niepokój. Wielu zmaga się ze strachem, złością, rozpaczą, żalem i wstydem. Wielu sądzi, że zostali zdradzeni, porzuceni, że są ignorowani przez polityków i przez dorosłych. Niektórzy mają jednak nadzieję, że unikniemy katastrofy. Niektórzy. Jak to ujął jeden z respondentów: „Młodzi ludzie odczuwają problem klimatyczny inaczej – dla nas zniszczenie planety oznacza bardzo konkretne, osobiste konsekwencje". Autorzy badania twierdzą, że chroniczny stres związany ze zmianami klimatycznymi zwiększa ryzyko kłopotów psychicznych i zwykłych chorób. Dodają, że problem będzie narastał wraz ze zmianami klimatycznymi. I że nie ma się co dziwić, że młodzi przeżywają tę kwestię szczególnie dotkliwie; są wszak w wieku, w którym osobowość człowieka dopiero się kształtuje.

To prawda, młodość to okres szczególny. Czy jednak nie oznacza to, że młodym należy oszczędzić stresu związanego z wciąż mocno propagandową tezą o nadchodzącym końcu świata? Dziś lewicowcy najpierw faszerują niewyrobione, mało krytyczne umysły przepowiedniami niczym z filmów katastroficznych, a później stwierdzają, że młodzież się martwi i cierpi. W istocie przywołane przeze mnie badania to przede wszystkim potwierdzenie skuteczności wielkiej, globalnej akcji manipulacyjnej, która ma pchnąć świat na nowe tory. Już dziś – jeśli posłuchamy np. BBC – stwierdzamy, że kwestia zmniejszenia emisji dwutlenku węgla staje się najważniejszą, a często jedyną miarą oceny wszelkiej ludzkiej aktywności. Dobre jest to, co zmniejsza emisję, złe to, co ją podtrzymuje lub nakręca.

> **Klimatyzm to w istocie podważenie wartości ludzkiego życia.**

Jest to miara stosowana bezwzględnie. W sztandarowej audycji brytyjskiego feminizmu, czyli w „Godzinie Kobiet" („Woman's Hour" na BBC Radio 4), także przywołano ów sondaż i zadano pytanie: czy w tej sytuacji jest sens rodzić dzieci? Czy w ogóle można zdecydować się na taki krok? Jedna z dzwoniących kobiet wprost stwierdziła: „Urodzenie dziecka jest najbardziej szkodliwym jednostkowym działaniem, które można zrobić w swoim życiu". Inna podkreślała, że owszem, ma instynkt macierzyński, ale dla dobra ziemi zdecydowała się nie mieć dzieci. Dała przy tym radę słuchaczkom: „To jest decyzja, którą należy w sobie odnawiać co jakiś czas, bo po pewnym czasie pojawiają się wątpliwości". Ton jest coraz wyraźniejszy: to ci, którzy decydują się na potomstwo, są egoistami. Dla swoich emocjonalnych potrzeb narażają świat na klęskę. W czasie wyemitowanej pod koniec audycji rozmowy konserwatywna pani poseł była jedynie w stanie stwierdzić, że ma dwóch synów i uważa to za najwspanialszą przygodę swojego życia. Otwartego wyzwania tezie, że lepiej nie mieć dzieci, nie rzuciła.

Klimatyzm nie jest jedynie zagrożeniem dla naszej gospodarki i stylu życia. To w istocie podważenie wartości ludzkiego życia, którego sens zaczyna się sprowadzać do troski o planetę, w oparciu o mało wiarygodne analizy. Mało wiarygodne, bo w istocie przypominające analizy marksistów, przekonanych, że znaleźli klucz do historii ludzkości. Czy to możliwe, by tezy tak dalece wybiegające w przyszłość, obejmujące tak wiele zmiennych, były tak zgodnie akceptowane przez cały świat nauki? Może to już nie debata, ale ideologia? Nie dyskusja, ale propaganda? Młodzi ludzie kiedyś pewnie to zrozumieją. My też przecież pamiętamy choćby histerię wokół dziury ozonowej, który to problem najpierw nagle rozdęto, a później, niemal z dnia na dzień, wygaszono. Może uznano, że „zmiany klimatyczne" i kwestia emisji dwutlenku węgla są skuteczniejszą dźwignią polityczno-medialną?

Jedna z osób cytowanych w badaniu naukowców z Bath stwierdziła: „Nie chcę umierać, ale nie chcę też żyć w świecie, który nie dba o dzieci i zwierzęta". Można odpowiedzieć tylko tak: otóż zawsze warto żyć. I zawsze warto pamiętać, że ten, kto buduje świat idealny, najczęściej buduje piekło.

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci"

Ważne dzieci, nie wizerunek

– Gromadzimy się tutaj, żeby leczyć się z obojętności, a tym bardziej z lekceważenia krzywdy – powiedział przewodniczący KEP abp Stanisław Gądecki, witając uczestników warszawskiej konferencji „Ochrona dzieci Bożych naszą wspólną misją". Zorganizowały ją Papieska Komisja ds. Ochrony Małoletnich i Konferencja Episkopatu Polski. – Przyjmujemy do serca wezwanie Ojca Świętego Franciszka, żeby nie dbać przede wszystkim o wizerunek instytucji [Kościoła], (…) ale skupić się na dobru skrzywdzonych – zadeklarował hierarcha.

Z kolei podtrzymując opinię o konieczności zbadania akt spraw kanonicznych, Państwowa Komisja zaproponowała KEP stworzenie wspólnej grupy badawczej. Jej zadaniem byłaby analiza akt zakończonych spraw prowadzonych w diecezjach, a dotyczących wykorzystania seksualnego dziecka poniżej lat 15.

Zuzelskie sanktuarium

fot. Radio Nadzieja

Podczas Mszy św. dziękczynnej w kościele Przemienienia Pańskiego w Zuzeli bp Janusz Stepnowski, ordynariusz diecezji łomżyńskiej, ogłosił ustanowienie tegoż kościoła sanktuarium bł. Stefana Wyszyńskiego. Przypomniał on słowa Kardynała: „tutaj w tej rodzinie parafialnej podwójnie się narodziłem: Z ciała i krwi mojej Matki i z Chrystusowej Krwi w sakramencie Chrztu… Jestem związany z Zuzelą sercem".

KONFERENCJA

01.10.2021 | Mazowiecki Teatr Muzyczny | ul. Jagiellońska 26
Zapisy na **www.radiowarszawa.com.pl**

Jak przeciwdziałać fałszowaniu historii Polski?

RADIO Warszawa 106,2 FM

Jan Józef Kasprzyk
Szef Urzędu do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych

Prof. **Czesław Kłak**
Sędzia Trybunału Stanu

Eryk Mistewicz
Prezes Instytutu Nowych Mediów

Piotr Dmitrowicz
Dyrektor Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego

Prof. **Tadeusz Wolsza**
Przewodniczący Kolegium IPN

9.15
12.30

Wolność słowa

Prof. **Monika Przybysz**
Kierownik Katedry Public Relations i Komunikacji Marketingowej w Instytucie Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa UKSW

Prof. **Zbigniew Krysiak**
Przewodniczący Rady Programowej Instytutu Myśli Schumana

Łukasz Bernaciński
Dyrektor Centrum Analiz Legislacyjnych *Ordo Iuris*

Wojciech Biedroń
Dziennikarz *wPolityce.pl*, *Sieci* i *wPolsce.pl*

Dr **Piotr Kościński**
Dziennikarz Tygodnika *Idziemy*

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości
www.funduszsprawiedliwosci.gov.pl

Norwid o modlitwie

Tomasz Korpysz

Obchodzimy dwusetną rocznicę urodzin Cypriana Norwida: poety, prozaika, dramatopisarza, rysownika, malarza, grafika, rytownika, rzeźbiarza – wybitnego, wszechstronnego artysty i myśliciela, który wywarł ogromny wpływ na polską literaturę i szerzej: kulturę XX wieku.

W wierszu „Do Bronisława Z.", powstałym już w Domu Świętego Kazimierza, na nieco ponad trzy lata przed śmiercią, poeta napisał znane słowa: „Z rzeczy świata tego zostaną tylko dwie, / Dwie tylko: poezja i dobroć… i więcej nic…". Niewątpliwie poezja i dobro zajmują istotne miejsce w Norwidowskim systemie aksjologicznym, jednak lektura pism poety dowodzi, że równie ważne były dla niego takie wartości, jak miłość, prawda, praca czy wolność (zwłaszcza wewnętrzna, osobista), ale także wiara i religia.

Wierzę

W jednym z wczesnych listów, pisanych w trudnym okresie pobytu w Ameryce, poeta wyznawał Marii Trębickiej: „O sobie pisać nie śmiem – jestem więcej niż samotny – więcej niż chory, bo stargany zupełnie – więcej niż… […] jedną tylko rzeczą – jedną tylko – jedyną – pocieszyć mogę o sobie, a ta wszelako wielka jest – to jest: WIERZĘ". To bardzo istotne wyznanie: wiara jawi się tu jako ostatni ratunek, ale też jako niepodważalna wartość. Podobnych cytatów w pismach Norwida znaleźć można niemało, wielokrotnie wprost pisał on o sobie jako chrześcijaninie (rzadziej jako katoliku, choć znajdziemy i takie stwierdzenie: „mam zaszczyt być katolikiem"), często też podkreślał, że bycie uczniem Chrystusa i członkiem wspólnoty Kościoła to z jednej strony właśnie „zaszczyt", z drugiej zaś zobowiązanie i zadanie. W pewnym polemicznym liście żądanie należnego mu szacunku artysta uzasadniał słowami: „radzę Ci tak mniej więcej postępować ze mną, bowiem zasłużyłem na to i chrześcijaninem jestem przez Łaskę Bożą". W innym z kolei liście swój sprzeciw wobec działań władz rewolucyjnych Paryża tłumaczył tym, że „godność człowieka i chrześcijanina obrażone i zagrożone będąc, przez to samo prawo protestu nadawały każdemu". Jak stwierdził niegdyś jeden z badaczy, Norwid stale „patrzy i rozumie przez sacrum". Można też dodać, że także stale ocenia przez sacrum – zarówno samego siebie, jak też innych.

Wiara i przynależność do Kościoła nie były dla Norwida czymś wyłącznie prywatnym; przeciwnie – otwarcie o nich mówił, a przede wszystkim starał się przekładać je na swoje codzienne życie. Wiara powinna się, jego zdaniem, objawiać właśnie w powszednim dniu, w zwykłych czynnościach, w kontaktach z drugim człowiekiem, chrześcijaninem zaś jest tylko ten, kto naprawdę żyje Ewangelią. Tak pojęte chrześcijaństwo jest nie tyle uzyskanym jednorazowo w akcie chrztu niezmiennym stanem przynależności do określonej konfesyjnej wspólnoty, ile raczej szczególną postawą. Jest postawą świadomie, w sposób wolny przyjętą i realizowaną. Prawdziwym, w pełni tego słowa chrześcijaninem zatem raczej się „bywa" czy też „staje" niż po prostu „jest". Owo „stawanie się": wewnętrzne wzrastanie, dojrzewanie nie jest możliwe bez pomocy Boga, bez kontaktu z sacrum, dlatego też stałym elementem życia chrześcijanina powinna być lektura Pisma Świętego oraz modlitwa, czyli „znalezienie stosunku naszego *z* Siłami Najwyższymi i użycie go".

fot. xhz

Pomnik Cypriana Norwida przed KUL

Polecałem Cię w modlitwie

Norwid wierzył w to, że „ustawne modlenia mogą wyjednać […] zmianę w losach, że wielu rzeczy można się domodlić u krzyża". W jednym z listów pisał: „na polu moim innej ja nie mam siły, oprócz modlitwy, czuwania, prawd-historycznych, przekonywania lub natchnienia i wreszcie przykład – bo to jest cała władza moja i każdego wolnego chrześcijanina moc pojedyncza". Wyznawał, że modlitwa to najlepszy sposób poradzenia sobie z życiowymi trudnościami, i podkreślał, że „ten sposób jest prawie że wszechmocny, tak jak Źródło, z którego powstał".

Z przeświadczenia o tym, że modlitwa może realnie wpływać na ziemskie tu i teraz, wynikała praktyczna postawa poety, który często modlił się w intencji krewnych i przyjaciół. Michałowi Kleczkowskiemu wyznawał np.: „polecałem Cię w modlitwach mych", a w innym miejscu: „Sercem, myślą i modlitwą pamiętam Cię", do Teofila Lenartowicza pisał zaś: „Bliski mi w modlitwach jesteś" oraz: „trwam w modlitwie dla Ciebie".

Norwid także wielokrotnie prosił o modlitwę w swojej lub czyjejś intencji. Do Marii Trębickiej pisał np.: „Proszę się czasem, ale czasem modlić za mnie, teraz – i później", a do księży zmartwychwstańców: „Wołam do Was, Ojcowie – i proszę, módlcie się za mnie i za tych, do których odezwać się w ten sposób zobowiązało mnie sumienie". W liście do Aleksandra Jełowickiego apelował, aby Polacy „mieli publiczne modły na rzecz siedzącego na Stolicy Apostolskiej Piusa IX", a Michałowi Kleczkowskiemu wyruszającemu do Chin wyznawał: „poleciłem, aby kuzynki modliły się na rzecz wyprawy Twej". Z kolei w innym liście do Marii Trębickiej Norwid powierzał modlitwom adresatki intencję ogólniejszą: „Proszę się za mnie nie modlić, ale za powodzenie prawdy w społeczeństwie".

Norwid wprawdzie głęboko wierzył w moc modlitwy prośby, sam ją praktykował i innych do niej zachęcał, pouczając

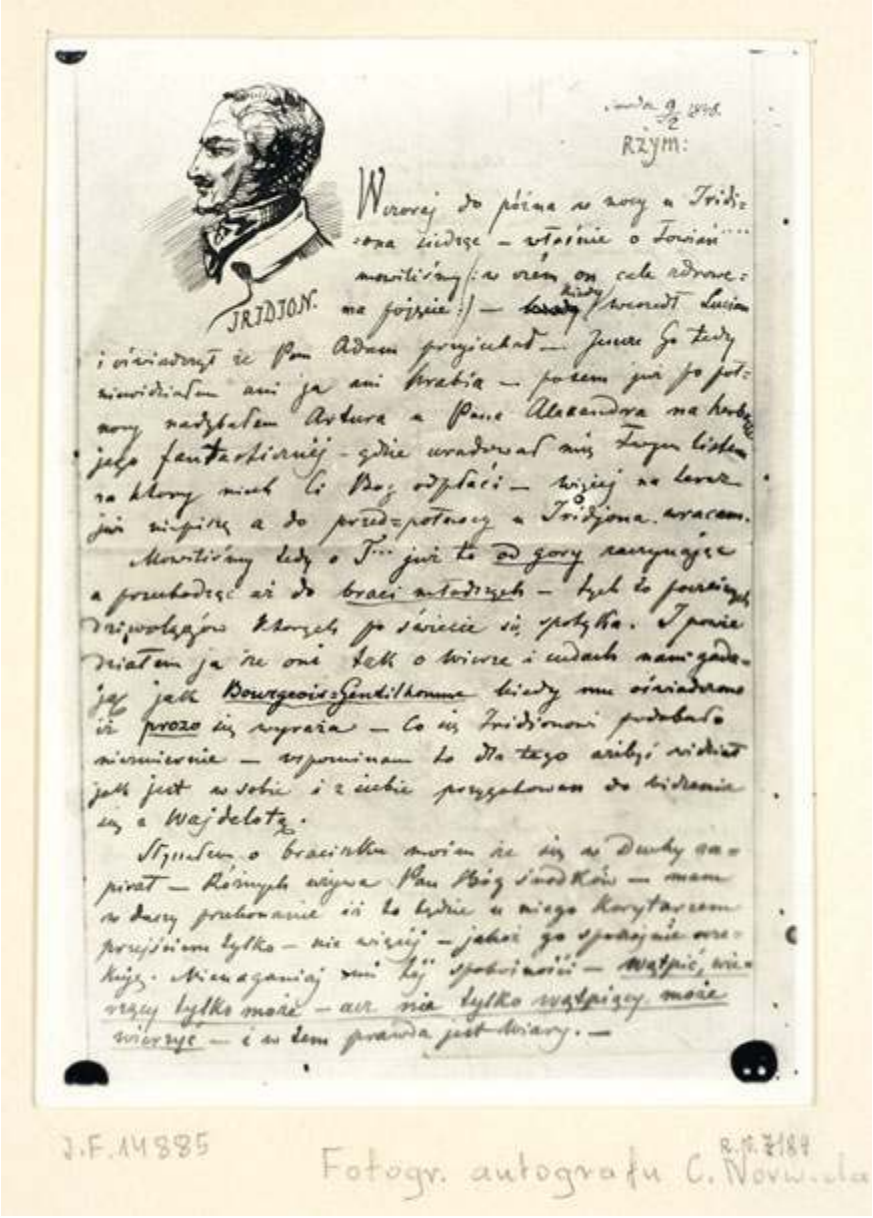

fot. Polona

Fotografia listu Cypriana Kamila Norwida z 1848 r.

przy tym, że „trzeba najprzód prosić, ażeby umieć prosić”, jednocześnie jednak przestrzegał z jednej strony przed traktowaniem jej jako panaceum, a z drugiej przed uznawaniem za swego rodzaju magiczny środek, działający niemal automatycznie, na zasadzie swoistej transakcji z Panem Bogiem. W jednym z wierszy napominał: „strzeż się tych modlitw, co są jak zaklęcia”. Negatywnie oceniał też uciekanie się do modlitwy jedynie w chwilach trudnych: „mnie nie dość, że ktoś […] modli się, bo biedny i głodny”.

Z głębi serca

Mimo kilkakrotnie wypowiadanej myśli, że skutki ludzkich modlitw są w rękach Boga, Norwid poddawał jakość modlitwy ocenie. Wielokrotnie stwierdzał np., że jego własne modlitwy nie są takie, jakie powinny być, dlatego np. do Zofii Odescalchi z pokorą pisał: „Jeżeli modlitwy moje są coś warte, są i będą dla Niej i dla tego, co Jej jest”. W innych miejscach charakteryzował swoje modlitwy jako „blade” i „biedne”; rozważał także ich długość – w liście do Konstancji Górskiej pisał: „modlitwy ich może lepsze od moich za przyjaciółmi westchnień – mówię westchnień, bo rzadko się modlić długo mogę!”. Przedmiotem jego refleksji krytycznej było też to, że zwykle modlił się samotnie: „myśl spólnego znalezienia się na modlitwie […] jest arcyrzadką u mnie – za-mało się modlę w zebraniach i to może niedobrze!”. Tymczasem, jak podkreślał w innym miejscu, modlitwa chrześcijańska w pełni może zaistnieć jedynie we wspólnocie: „u chrześcijan nawet kiedy się modli kapłan, to potrzebuje od obecnych amen, to jest DUCH ŚWIĘTY”.

Człowiek wiary winien być, zdaniem Norwida, aktywny, twórczy, winien podejmować najtrudniejsze działania.

Na modlitwę należy znajdować odpowiedni czas i właściwe miejsce („człowiek kiedy modli się, potrzebuje choćby tyle miejsca, aby spokojnie klęknąć mógł”). O jakości modlitwy nie stanowią jednak uwarunkowania zewnętrzne, ale towarzysząca jej podejmowaniu wolna wola oraz odpowiedni stan serca i umysłu, bo „nie można się modlić niespokojnie”. Modlitwa musi wypływać z potrzeby serca, nie może być nieautentyczna, na pokaz. Poeta ostro krytykował osoby, które „modlą się i wzdychają solennie, a kłamią przy tym i są zupełnymi łgarzami”. Bezlitośnie obnażał wszelkie przejawy dewocji i faryzeizmu, zwłaszcza religijność pozorną, czysto zewnętrzną, która nie znajdowała odzwierciedlenia w codziennym życiu. Kiedy pisał o osobach niepoważnie traktujących sakrament małżeństwa, z gorzką ironią stwierdzał, że czynią to, jednocześnie „modląc się, drżąc i płacząc – mrucząc, kadząc, śpiewając”.

Modlitwa winna przemieniać i uświęcać człowieka, dlatego też jeśli nie przekłada się na powszednie słowa i czyny, jeśli nie zmienia wyznawanej hierarchii wartości i stosunku do drugiego człowieka, nie jest dobrą modlitwą. „Zaprzedać cywilizacji duszę swoją i przy tym modlić się w kościele jest to być Tartuffem” – kategorycznie stwierdzał Norwid. Taki stosunek poety do modlitwy – jednej z podstawowych aktywności człowieka wierzącego – sprawiał, że wyżej oceniał on muzułmanina, który z narażeniem życia wystąpił w obronie prześladowanych chrześcijan, niż odznaczających się jedynie zewnętrzną pobożnością członków XIX-wiecznego Kościoła: „muzułmamin Abd el-Kader wyższy jest od szlachty europejskiej, o bardzo wiele wyższy!… Chociaż ta szlachta z żonami swymi modli się i klęka przed ołtarzem Chrystusa”.

Człowiek wiary winien być przy tym, zdaniem Norwida, aktywny, twórczy, winien podejmować nawet najtrudniejsze działania (pisał: „chrześcijanin połowę robi, jeżeli robi to, co może, nie swoje tylko siły mając powinien robić i co mógłby)”, modlitwa zaś ma takie działania uzupełniać, a nie zastępować: „Ludzie […], kiedy czynem, pracą i życiem nie mogą czasowo dopełniać, co godziłoby się, powinni i mogą dopełniać tego myślą przed Bogiem i modlitwą”.

Na zakończenie raz jeszcze warto podkreślić, że dla Norwidowskiego obrazu modlitwy najważniejsze wydaje się – obok głębokiej, odzwierciedlającej się w codziennym życiu wiary, otwarcia na dialog z Bogiem, umiejętności stanięcia w prawdzie o sobie oraz autentycznego zaangażowania – to, że modlitwa powinna przenikać całe życie człowieka, powinien on modlić się całym sobą, a każdy jego czyn powinien „rozbrzmiewać […] długą hosanną!”.

Autor jest językoznawcą i norwidologiem, profesorem Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz przewodniczącym Rady Fundacji „Museion Norwid”

Rzym Norwida

ks. Waldemar Turek

Rzym, jako źródło cywilizacji, był miejscem chętnie odwiedzanym przez wielu poetów. W Wiecznym Mieście kilkakrotnie przebywał również Cyprian Kamil Norwid.

Norwid najprawdopodobniej zawitał do Rzymu po raz pierwszy wiosną 1844 r., a po raz drugi w styczniu 1845 r. Ponadto dłużej pobył w ukochanym przez siebie mieście w latach 1847–1849. Oblicza się, że w sumie spędził w Wiecznym Mieście około dwóch i pół roku. Mieszkał między Piazza Barberini, Via Sistina i Piazza di Spagna, w dzielnicy artystów i intelektualistów.

24 września minęło dwieście lat od narodzin poety w miejscowości Laskowo-Głuchy, położonej między Wyszkowem a Radzyminem. Postanowiłem więc wybrać się w okolice placu Hiszpańskiego z panią Agatą Rola-Bruni, warszawianką z Pragi, od wielu lat opisującą rzymskie polonika i próbującą, na miarę swoich możliwości, ocalić od zapomnienia to, co pozostało po naszych mniej lub bardziej znanych rodakach nad Tybrem.

Kościół św. Klaudiusza

Spotkaliśmy się z panią Agatą przed kościołem św. Klaudiusza, w centrum Rzymu, w pobliżu placu św. Sylwestra i konwentu opisywanego swego czasu przez Jarosława Iwaszkiewicza. Kościół został przekazany w 1836 r. na czasowe użytkowanie nowo powstałemu Zgromadzeniu Ojców Zmartwychwstańców, którzy chcieli sprawować duszpasterską opiekę nad przybywającymi znad Wisły rodakami. Kiedy w czasie zaborów władze carskie objęły swym nadzorem kościół św. Stanisława na Botteghe Oscure, wielu Polaków właśnie tutaj przychodziło na modlitwę; wśród nich bywał sam Adam Mickiewicz, mieszkający na pobliskiej Via del Pozzetto.

Modliła się tutaj także matka Józefa Karska, współzałożycielka Zgromadzenia Sióstr Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, pochowana w tej świątyni pod ołtarzem Matki Boskiej Dobrej Rady. Urnę z jej prochami przewieziono do Polski, do Szymanowa, 26 maja 2000 r.

Do tego kościoła przychodził także Cyprian Norwid. Co więcej, tutaj 27 marca 1845 r. przystąpił do sakramentu bierzmowania, przyjmując imię Kamil. Na próżno jednak szukamy w tym kościele jakichś pamiątek czy tablic związanych z obecnością i działalnością Polek i Polaków przebywających w tamtym okresie w Rzymie. Dowiadujemy się, że w latach 1956–1958 przeprowadzono w całej świątyni remont, w czasie którego usunięto większość znajdujących się tam pamiątkowych tablic. W ich miejsce wykonano około 1960 r. płytę z kilkunastoma nazwiskami pochowanych tu osób i umieszczono ją w zakrystii. Na płycie jest sporo nazwisk polskich, wśród nich uwzględniono wspomnianą Marię Józefę Karską.

Antico Caffè Greco

Z kościoła św. Klaudiusza udajemy się w kierunku słynnej kawiarni Antico Caffè Greco, znajdującej się na Via Condotti, jednej z najdroższych ulic Rzymu, często odwiedzanej przez turystów z całego świata, zainteresowanych modą: wszak to tutaj można odwiedzić sklepy takich firm, jak Louis Vuitton, Gucci, Prada, Bulgari, Trussardi, Burberry. Jednak w XIX w. jedną z najbardziej znanych instytucji na tej ulicy była właśnie wspomniana kawiarnia, do której przychodzili przedstawiciele różnych dziedzin sztuki, zwłaszcza literatury i rzeźby, nie tylko żeby napić się kawy bądź wina, ale też żeby się spotkać, spędzić trochę czasu razem, porozmawiać o najnowszych trendach w kulturze. Jej zało-

fot. ks. Waldemar Turek

fot. ks. Waldemar Turek

życielami w połowie XVIII w. byli Grecy (stąd nazwa lokalu), którzy potrafili od początku przyciągnąć dystyngowanych gości z różnych stron świata. W XIX w. pojawiali się tu stosunkowo liczni Polacy, na których czekały w środku nie tylko napoje i poczęstunki, ale nawet polskie gazety.

Tego dnia nie mamy szczęścia, bo kawiarnia jest zamknięta; ktoś mówi, że z powodu letniego urlopu, ktoś inny, że pojawiły się problemy biurokratyczne. Przypominam sobie, że byłem tam nie tak dawno i widziałem tablicę z portretami upamiętniającą polskich bywalców kawiarni; udało się nam nawet odnaleźć jej zdjęcie. Warto wymienić nazwiska w takiej kolejności, w jakiej zostały na niej umieszczone. Jako poeci są uwiecznieni: Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Zygmunt Krasiński, Cyprian Kamil Norwid; za nimi powieściopisarze: Henryk Sienkiewicz, Józef Ignacy Kraszewski, Władysław Reymont, Stefan Żeromski, Jan Parandowski; wśród malarzy są wymienieni: Jan Matejko, Aleksander Gierymski, Henryk Siemiradzki, Aleksander Stankiewicz, Włodzimierz Przerwa Tetmajer; Edward Okuń został określony jako rysownik-malarz, a jako rzeźbiarze zostali podani: Pius Weloński, Wiktor Brodzki, Teodor Rygier, Antoni Madeyski.

Klasztor Trinità dei Monti

Z Via Condotti udajemy się do klasztoru Trinità dei Monti, w którym kiedyś przebywały francuskie siostry ze Zgromadzenia Sacré Coeur, a dzisiaj mieszkają członkowie Fraternité Monastique de Jerusalemme, jednej ze współczesnych wspólnot zakonnych powstałych we Francji. Pani z recepcji pozwala nam wejść na dziedziniec i do kaplicy na pierwszym piętrze, w której znajduje się piękny fresk Madonny z Lilią, zwanej *Mater Admirabilis*. Namalowała go w 1844 r. Paulina Perdrau, francuska malarka, który przybyła do Rzymu, aby doskonalić się w sztuce, i w tym mieście odczytała swoje powołanie do życia zakonnego. Fresk przedstawia Matkę Bożą jako prządkę, z lilią w wazonie i otwartą księgą u Jej stóp.

Cyprian Kamil, zachwycony dziełem, wiele razy przebywał w klasztorze, aby modlić się i kontemplować jego piękno. Co więcej, w *Mater Admirabilis* dostrzegał Królową Polski oraz syntezę życia i powołania chrześcijańskiego, polegającą na harmonijnym powiązaniu pracy (w tym wypadku prządki) i modlitwy (otwarta księga). Pisał w „Legendzie", utworze powstałym w Paryżu w 1852 r.: „Oto siedzi tu na tronie Królowa w kolorach narodu – po lewej stronie kądziel – Marta. Po prawej stronie te lilie, które nie przędą, ale piękniejsze od Salomona w chwale swojej – Maria. A Królowa Korony Polskiej przędzie nić czynnego życia Marty w stronę Marii… I doprzędła już do połowy… I zadumała się… I nachyliły się lilie pączkami swymi ku lewej stronie, ku kądzieli… I zadumały się tak, jak sama Prządka, i są w pełności rozwinięcia. I obrócona jest książka, jakoby czytania period nastąpił…".

fot. ks. Waldemar Turek

W 2001 r., w 180. rocznicę urodzin poety, w klasztorze została odsłonięta tablica z polskim tekstem „Legendy" Norwida oraz napisem w języku polskim i włoskim: „Na progu trzeciego tysiąclecia i w 180. rocznicę urodzin poety (1821-1883), który swą poezją sławił *Mater Admirabilis*, Rodacy". Znajduje się ona do dzisiaj na klasztornej ścianie, blisko drzwi wejściowych do kaplicy.

Opuszczając klasztor, spoglądamy na dom generalny Księży Zmartwychwstańców, który obecnie mieści się przy Via Sebastianello, a więc gdzie indziej niż za czasów Norwida. W jego archiwum znajdują się oryginały kilku, może kilkunastu listów poety do niektórych przedstawicieli tego Zgromadzenia; pamiętam, że kilka lat temu miałem okazję oglądać je i czytać wybrane fragmenty. Od razu zwróciłem wtedy uwagę na szczególnie piękny, linearny i ozdobny charakter pisma.

Via Sistina 123

Z Trinità dei Monti idziemy na pobliską Via Sistina 123, przed dom, w którym Norwid przebywał prawdopodobnie najdłużej w czasie swoich pobytów w Rzymie. Znajduje się tu tablica w języku włoskim, już trochę podniszczona, upamiętniająca ten fakt: „Cyprian Norwid, poeta, artysta i myśliciel polski, mieszkał w tym domu w latach 1847 i 1848, snując refleksje o ojczyźnie, o Rzymie, o sztuce. W 150. rocznicę urodzin Polska Akademia Nauk i Władze Rzymu umieściły [tę tablicę]" (tłum. W.T.).

Kościół św. Andrzeja

Pisząc o rzymskich śladach Norwida, nie można nie wspomnieć o kościele św. Andrzeja na Kwirynale i przylegającym do niego domu księży jezuitów. Na pierwszym piętrze oglądamy tam celę, w której zakończył swój krótki ziemski żywot św. Stanisław Kostka (†15 sierpnia 1568 r.). Naszą uwagę przyciąga przede wszystkim rzeźba przedstawiająca śmierć młodego jezuity, autorstwa francuskiego rzeźbiarza o nazwisku Pierre le Gros († 1719). Umierający Stanisław trzyma w prawej ręce krzyż, lilię i różaniec, w lewej – medalion z Matką Bożą. Cyprian Kamil był pod wrażeniem dzieła, jak też obrazu Tommaso Minardiego, ukazującego objawienie Matki Bożej oraz świętych Agnieszki, Cecylii i Barbary św. Stanisławowi Kostce, czego wyrazem jest napisany przez niego wiersz, umieszczony na tablicy w pokojach świętego. Oto jego fragment: „W komnacie, gdzie Stanisław święty zasnął w Bogu, na miejscu łoża jego stoi grób z marmuru, taki, że widz niechcący wstrzymuje się w progu myśląc, iż Święty we śnie zwrócił twarz do muru, i rannych dzwonów echa w powietrzu dochodzi, i wstać chce, i po pierwszy raz człowieka zwodzi".

Norwid chętnie przebywał w Rzymie i z dużym zainteresowaniem zwiedzał to miasto, przekonany o jego szczególnej misji dla chrześcijaństwa i całego świata. Dostrzegał rolę papiestwa i dlatego bardzo cieszył się z audiencji u bł. Piusa IX. Wieczne Miasto nie tylko było dla niego wyjątkowe pod względem zabytków, architektury i malarstwa, ale też stanowiło przestrzeń duchową, z której czerpał do końca swojego życia inspiracje do wszechstronnej działalności, splatając często wątki starożytności i chrześcijaństwa z losami ukochanej ojczyzny. W tym kontekście bardzo trafne wydaje mi się stwierdzenie Bronisława Bilińskiego z jego opracowania „Norwid w Rzymie": „Norwid z Rzymu nigdy nie wyjechał, opuścił go tylko fizycznie ciałem, duchem w nim pozostał na zawsze".

Autor jest filologiem klasycznym i patrologiem, doktorem habilitowanym, szefem sekcji łacińskiej Sekretariatu Stanu

Marek Jurek

Ku rządom chorej wyobraźni

Panowie Tusk i Trzaskowski zapowiedzieli ustanowienie instytucji „związków partnerskich". Zapytałem więc publicznie: „Czy oprócz jednopłciowych będą rejestrowane również grupowe, niezbędne dla biseksualistów?". Czy też – jak mówią od czasu do czasu – „do tego dopiero musi dojrzeć społeczeństwo"? Te proste pytania wywołały burzę w internecie. I co ciekawe, drugie pytanie zasadniczo zignorowano. A przecież wyznawcy ideologii LGBT+ mogliby po prostu odpowiedzieć: „owszem, to nie jest dziś na agendzie" albo „ten postulat jest wykluczony". Tymczasem reakcją była najczęściej złość i irytacja.

Aleksander Twardowski, przedsiębiorca i felietonista Liberté, oświecił mnie, że „biseksualizm nie oznacza seksu grupowego". A przecież w powyższych prostych pytaniach w ogóle o seksie nie ma mowy. Po prostu stwierdzam, że – przy założeniu „aspiracji małżeńskich" – dla „biseksualistów" jako „biseksualistów" związki dwuosobowe nie są zadowalające, co więcej, mogą być „dyskryminujące", „zmuszając" do – odrzucanej przez nich – opcji homo lub hetero. Jeśli nawet jest to tylko kwestia teoretyczna, to jednak, niestety, jest. Parlament Europejski wielokrotnie upominał się o „rodziny LGBT", co zakłada, że oprócz „małżeństw gejów i lesbijek" potrzebne są prawne ramy dla związków (i – cokolwiek miałoby to znaczyć – „rodzin") „biseksualnych".

Pani Magda Dropek, związana z krakowską lewicą, „jako biseksualistka zapewnia", że dla biseksualistów związki grupowe „nie są niezbędne". Ale mówi to jedynie w swoim imieniu. Ćwierć wieku temu działacze homoseksualni w Polsce też zapewniali, że nie chcą nic prócz legalizacji swoich stowarzyszeń. Ale dynamika zasad wynika z ich wewnętrznej logiki (tym bardziej jeśli ta logika jest obłędna), a nie z osobistych czy politycznych zapewnień poszczególnych wyznawców.

Piotr Beniuszys, inny publicysta Liberté, też zapewnia, że „związki grupowe nie są niezbędne dla biseksualistów", bo „wystarczają im związki otwarte". To bardzo ciekawa odpowiedź, wskazująca na konkretne konsekwencje społeczne. Na przykład – jeśli dobrze tę „otwartość" rozumiem – zakwestionowanie (albo „redefinicję"), z konkretnymi konsekwencjami dla wychowania publicznego, wierności jako obowiązku małżeńskiego, potwierdzonego w art. 23 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Pisałem o deklaracjach Parlamentu Europejskiego. Warto też zwrócić uwagę na ich wykładnię. Przed siedmiu laty publicznie zapytałem wiceprzewodniczącą Parlamentu Ulrikę Lunacek, jedną z czołowych postaci politycznego ruchu homoseksualnego, w związku z rozszerzeniem formuły LGBT o Q (queer), czy lista „orientacji seksualnych" jest już zamknięta, czy będą pojawiać się kolejne. A konkretnie, czy seks grupowy lub „poliamoria" (jak zwał, tak zwał) jest jeszcze jedną z tych „orientacji" czy też jest to zwyczajna perwersja. Wiceprzewodnicząca odpowiedziała mi surowym głosem: jeśli ludzie chcą tak żyć, to nie jest to żadna perwersja. Europa – zgodnie z życzeniami rewolucji 1968 – oddała władzę wyobraźni, chorej wyobraźni. Tym bardziej trzeba używać własnej i zdrowego rozsądku.

Wrocław znów śpiewa

Po ubiegłorocznej okrojonej edycji Wratislavia Cantans odżyła w dniach 3–12 września. Festiwal odbył się po raz 56. W centrum programu znalazły się, jak zawsze, dzieła wokalne z różnych epok, religijne i świeckie. I jak zawsze wykonanie było najwyższej klasy.

Zachwyciło mnie wykonanie Mszy C-dur Beethovena przez Il Giardino Armonico z solistami i Chórem Narodowego Forum Muzyki pod dyrekcją niezawodnego Giovanniego Antoniniego – dyrektora muzycznego Festiwalu. Nie ustępował mu poziomem koncert Chóru i Orkiestry Ghislieri pod dyrekcją Giulia Prandiego, którzy błyskotliwie zaprezentowali dzieła Galuppiego i Vivaldiego. Niemała w tym też zasługa grupy solistów, zwłaszcza sopranistki Sandrine Piau, która z niezwykłą ekspresją wykonała m.in. motet Vivaldiego „In furore iustissimae irae".

Osobliwą mieszankę utworów sakralnych oraz fragmentów oper, wykonywanych na francuskich Karaibach w końcu XVIII w., zaprezentował Pedro Memelsdorff. Wciąż zachwyca śpiewający od pół wieku Huelgas Ensemble pod dyrekcją Paula van Nevela – tym razem w repertuarze manierystycznym. Ofiarom 11 września 2001 r. zostało zadedykowane wykonanie XIV Symfonii Dymitra Szostakowicza, napisanej do tekstów mówiących o śmierci (Orkiestra Leopoldinum i soliści pod dyrekcją Josepha Swensena). Andrzej Kosendiak, dyrektor Forum, przypomniał kompozycje Kaspara Förstera i Giacomo Carissimiego.

Nie zabrakło też muzyki instrumentalnej w wyśmienitych interpretacjach – „Kwartety" Beethovena przedstawił Quatuor Mosaiques, a Serenadę „Gran partita" Mozarta – Ensemble Zefiro. W wykonaniu uczestników Kursu Interpretacji Muzyki Oratoryjnej i Kantatowej zabrzmiało oratorium „La Giuditta" Alessandra Scarlattiego. O wielu niezwykle ciekawych programach nie jestem w stanie w ramach tego tekstu nawet wspomnieć.

fot. Joanna Stoga

Powiem jednak, że odczułem też pewien niedosyt – zabrakło mi w programie wielkich form oratoryjnych, które przecież przez dziesięciolecia przyciągały do Wrocławia publiczność z całego kraju. I choć doceniam walory sal Narodowego Forum Muzyki, to wolałbym, by muzyka sakralna rozbrzmiewała przede wszystkim, jak dawniej, we wspaniałych wrocławskich kościołach.

Krzysztof Teodorowicz

Światło wiary

ks. Stefan Moszoro-Dąbrowski

Uczeń na pytanie katechety o to, czym jest wiara, odpowiedział: „To, co Pan Bóg daje, aby zrozumieć to, co księża mówią”. Prawdopodobnie jest to podkoloryzowany przykład, który ilustruje, jak łatwo skupiamy się na samej treści naszej wiary, pomijając aspekt „przylgnięcia człowieka do Boga” (por. KKK 150). Oczywiście, że wiara jest też „dobrowolnym uznaniem całej prawdy, którą Bóg objawił. Jako osobowe przylgnięcie człowieka do Boga i uznanie prawdy, którą On objawił, wiara chrześcijańska różni się od wiary w osobę ludzką. Jest więc słuszne i dobre powierzyć się całkowicie Bogu i wierzyć w sposób absolutny w to, co On mówi. Byłoby rzeczą daremną i fałszywą pokładać taką wiarę w stworzeniu” (tamże).

Wiara to nie tylko poddanie się Bogu, lecz także przemiana własnego życia.

W czasie swojego krótkiego pontyfikatu Jan Paweł I (1978) poprowadził cztery katechezy, jedna z nich była poświęcona wierze. Nawiązał w niej do literatury włoskiej: „Trilussa (Carlo Alberto Salustri, 1871-1950) w jednym ze swoich wierszy napisał: «Drobna, stara, niewidoma kobieta, którą spotkałem w noc, kiedy zgubiłem się w środku lasu, powiedziała do mnie: Jeśli nie znasz drogi, pójdę z tobą, znam drogę. Jeśli będziesz miał odwagi pójść za mną, będę cię wzywała od czasu do czasu. Poprowadzę do nizin, gdzie rośnie cyprys, czy na szczyt, gdzie jest krzyż. Odpowiedziałem: Może być, ale wydaje mi się dziwne, że ktoś, kto nie widzi, może być przewodnikiem… Wtedy niewidoma kobieta wzięła mnie za rękę, westchnęła i powiedziała: – Chodź! To była wiara»”. Papież puentował swój przykład: „Jako poezja ma swój wdzięk. Jako teologia jest wadliwa”.

Wiara to nie tylko poddanie się Bogu, lecz także przemiana własnego życia. Nie jest tylko kwestią wiary w rzeczy, które Bóg objawił, ale wiary w Niego, który zasługuje na naszą ufność, który tak bardzo nas umiłował. Trudno jest również przyjąć niektóre prawdy, ponieważ prawdy wiary są dwojakiego rodzaju: jedne są przyjemne, inne są wezwaniem. Na przykład miło jest usłyszeć, że Bóg jest bardzo czuły wobec nas, bardziej niż matka wobec swoich dzieci, jak mówi Izajasz. Dużo trudniej, że nawrócenie oznacza zmianę życia, naprawienie szkody, unikanie okazji do grzechu.

Porównanie wiary z kruchą babcią, która przeprowadzi przez agresywny świat, ma jednak swoją rację. W obliczu potężnych ideologii, mających siłę zmieniać prawa narodów, eliminując z nich najbardziej podstawowe elementy, jak szacunek do życia, rodziny czy wolności religijnej, wydaje się, że wiara jest na przegranej pozycji. A jednak „tobie, Panie, zaufałem, nie zawstydzę się na wieki”.

Duchowe niemowlę

Magdalena Wołochowicz

W zeszłym tygodniu zaprosiłam Cię do wspólnej podróży przez Psalm 18. Zaczyna się on od opisu Boga, który jest naszą mocą, obroną, ostoją, twierdzą itd. Wspomniałam też, że w tym psalmie można dostrzec etapy rozwoju osoby wierzącej. Dziś przejdziemy przez etap „duchowe niemowlę”.

Na początku dodam jeszcze, że Psalm 18 analizuję głównie sama, choć inspiruję się także książką mojej śp. Mamy „Tak! Bóg chce… wytrenować Ciebie do pełni dojrzałości i mocy”.

Kiedy świeżo się nawracamy (albo w ogóle nie rozwijamy się duchowo), jesteśmy duchowo jak niemowlę. Moja czteromiesięczna bratanica Sara nie jest w stanie sama o siebie zadbać – musi być nakarmiona, ubrana, przewinięta, uśpiona. A kiedy czegoś potrzebuje – jest głodna czy ma pełną pieluszkę – komunikuje to płaczem. Inaczej nie umie. Jej rodzice znają jej potrzeby i odpowiednio reagują.

Czym charakteryzuje się ten etap duchowo? Pojawia się problem, czuję się bezradny, więc wołam. W panice odmawiam modlitwy i oczekuję jakiegoś cudu: „Ogarnęły mnie fale śmierci i zatrwożyły mnie odmęty niosące zagładę; oplątały mnie pęta Szeolu, zaskoczyły mnie sidła śmierci. W moim utrapieniu wzywam Pana i wołam do mojego Boga” (Ps 18, 5-7). Jest to po prostu wołanie o ratunek. Koncentracja na sobie samym i potrzebie pomocy. Ale też jest ufność, że Bóg odpowie.

Taki etap jest czymś naturalnym na drodze do naszej dojrzałości, dlatego Bóg reaguje. On wie, czego potrzebujemy, i odpowiada.

Kolejne wersety Psalmu 18 pokazują wielkie Boże przejęcie i zaangażowanie – porusza niebo i ziemię, by nas ratować: „usłyszał On mój głos ze swojej świątyni, a krzyk mój dotarł do Jego uszu. Zatrzęsła się i zadrżała ziemia, posady gór się poruszyły, zatrzęsły się, bo On zapłonął gniewem. Uniósł się dym z Jego nozdrzy, a z Jego ust – pochłaniający ogień: od niego zapaliły się węgle. Nagiął On niebiosa i zstąpił, (…) wypuścił swe strzały i rozproszył wrogów, cisnął błyskawice i zamęt wśród nich wprowadził. (…) On wyciąga [rękę] z wysoka i chwyta mnie, wydobywa mnie z toni ogromnej; Wyrywa mnie od przemożnego nieprzyjaciela, od mocniejszych ode mnie, co mnie nienawidzą” (Ps 18, 7b-10a. 15. 17-18). Czytając te słowa, wyobrażam sobie Bożą akcję ratunkową. Tak jak na filmach akcji, gdy ktoś jest w opałach i podlatuje helikopter, by sprawnie przynieść ratunek.

Pan Bóg nie chce, abyśmy pozostali na poziomie duchowego niemowlęcia.

A wszystko to Pan Bóg czyni z miłości do nas: „Napadają na mnie w dzień dla mnie złowrogi, lecz Pan jest moją obroną, wyprowadza mnie na miejsce przestronne; ocala, bo mnie miłuje” (Ps 18, 19-20). Akcja zwalnia – jesteśmy bezpieczni.

Jak pokazują kolejne wersety Psalmu 18, Pan Bóg nie chce, abyśmy pozostali na poziomie duchowego niemowlęcia, ale pragnie nas trenować do dojrzałości. O tym za tydzień.

Stare i nowe

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Dlaczego porzucamy uzasadnione, piękne tradycje liturgiczne, szczególnie w kwestii wystroju kościołów i szat liturgicznych?

Jest taka zasada w Kościele rzymskokatolickim: „W tym, co nakazane, posłuszeństwo, w tym, co dowolne, wolność, a we wszystkim miłość". Trzeba skłonić głowę wobec tego, co nie jest przeznaczone do dyskusji, i nie ucinać dyskusji w przestrzeni wolności.

Pan Jezus zwracał uwagę faryzeuszom, że do Bożych przykazań dołączyli swoje, ludzkie interpretacje i nakazy. Nie wolno nam twierdzić, że z nieba pochodzą wszystkie kościelne tradycje i są niezmienne jak dogmaty. Szafarzem sakramentów nadzorującym formę ich udzielania jest w diecezji zawsze biskup ordynariusz. On ma głos decydujący w sprawach modyfikacji liturgicznych.

Jeśli chodzi o tradycję, to Kościół podobny jest do ojca rodziny, który ze swego skarbca wydobywa rzeczy nowe i stare (Mt 13, 53). My, katolicy, w kwestiach architektury i sztuki kościelnej szanujemy i pielęgnujemy to, co przyniosły wieki. Kiedy jednak powstają nowe budowle i sprzęty, dokumenty Kościoła sugerują, aby każda epoka tworzyła swoje dzieła sztuki religijnej. Niech odbijają duchową mentalność swojej epoki. Wszelkie powroty do

antyku, gotyku, baroku powinny być kreatywne, a nie unifikacyjne.

Dotyczy to też strojów liturgicznych. Pan Jezus podczas ostatniej wieczerzy przepasał się prześcieradłem, a na krzyżu umierał bez ubrania. Systematycznie przez lata dodawano do liturgii akcesoria, w tym szaty. Poszczególnym szatom przypisywano – szczególnie od XIII wieku – znaczenie teologiczne. Na przykład humerał był chustką, która chroniła brzegi szat przed zabrudzeniem od potu szyi. Dodano do tego modlitwę i teologię „przyłbicy zbawienia" chroniącej przed zakusami szatana. Pasek, czyli tzw. cingulum, przewiązywał szaty. Dodano do tego teologię najpierw gotowości, a później posłuszeństwa i panowania nad pożądliwościami cielesnymi. Dziś te elementy szat nie są obowiązkowe, ale dowolne. Słyszałem zarzuty, że ten, kto nie nosi cingulum, nie zachowuje celibatu, a ten, kto nie nosi humerału, wystawia się na pokusy. Uważam te uwagi za ciekawe. Jednak myślę, że na Eucharystii, gdy Pan Jezus mył apostołom nogi, stroje były sprawą czwartorzędną.

Współczesna liturgia rozwija się i zmienia. Można dyskutować, czy właściwie. Lecz śmierć Pana Jezusa zbawia nas niezależnie od wystroju kościoła i dekoracji szat. Grzeszy, kto sprawuje tajemnice Boże niedbale, bez miłości i uszanowania tego, co nakazane. Błogosławiony, kto uczestniczy z pokorą w świętych sakramentach Pana.

xmarekk@o2.pl
Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

Decydujący moment

Temat kryzysu jest trudny i znacznie wygodniej jest go przemilczeć niż podjąć. A jednak doskonale zdajemy sobie sprawę, że tylko próba zmierzenia się z kryzysem jest ścieżką, by z niego wyjść. Jak pisze ks. prof. Robert Skrzypczak we wstępie do polskiego wydania książki Ralpha Martina, „kryzys oznacza znalezienie się w momencie decydującym, wymagającym starannego rozeznania sytuacji i podjęcia stosownych decyzji lub osądzenia sprawy". Ten moment przeżywa właśnie Kościół katolicki.

Blisko 40 lat temu obserwacje Martina zaowocowały książką „Kryzys prawdy. Atak na wiarę, moralność i misję w Kościele katolickim". Dziś autor podejmuje temat na nowo, analizując zagrożenia, które obecnie dotykają Kościół, m.in. zamęt i podziały w wyniku niejednoznacznych nauk; decyzje, które zamiast wyznaczać kulturze właściwą ścieżkę, dostosowują Kościół do wciąż obniżających się standardów panującej kultury; współpraca z organizacjami jawnie sprzeciwiającymi się nauczaniu Kościoła katolickiego. Martin pisze wprost o tworzonym przez polityków modelu „fałszywego katolicyzmu", promującego aborcję i homoseksualizm, przy nikłej reakcji ze strony episkopatów. To lektura mocna, ale niezbędna, która przypomina „wyraźne przykazanie Jezusa, aby nie kierować Jego dzieci na manowce"./**amd**

„Kościół w kryzysie. Ścieżki wyjścia"
Ralph Martin
Tłumaczenie: Zbigniew Przybyłowski
Wydawnictwo AA
Kraków 2021

Otwarcie sezonu

Na specjalnej konferencji w Filharmonii Narodowej dyrektor artystyczny Andrzej Boreyko przedstawił plany na sezon 2021/2022. Po koncertach inauguracyjnych w dniach 28 i 29 września rozpocznie się przepełniony atrakcyjnymi wydarzeniami sezon artystyczny, związany z jubileuszem 120-lecia Filharmonii Narodowej w Warszawie.

W dniach 5 i 6 listopada odbędą się uroczyste koncerty jubileuszowe. Orkiestrę i Chór FN poprowadzą wybitni dyrygenci: Antoni Wit, Jacek Kasprzyk i Andrzej Boreyko. W programie znajdą się utwory polskich kompozytorów – Witolda Lutosławskiego, Karola Szymanowskiego i Jana A.P. Kaczmarka.

W kolejnych miesiącach w salach filharmonii będziemy mogli uczestniczyć w wielu koncertach, festiwa-

fot. Filharmonia Narodowa

lach i innych wydarzeniach. W październiku odbędzie się XVIII Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina, a w listopadzie – III Międzynarodowy Festiwal Muzyki Europy Środkowo-Wschodniej Eufonie.

Zakończenie jubileuszowego sezonu artystycznego odbędzie się 3 i 4 czerwca 2022 r. Obok orkiestry i chóru FN wystąpi wówczas Chór Opery i Filharmonii Podlaskiej w Białymstoku. Informacje o repertuarze filharmonii można znaleźć na stronie www.filharmonia.pl.

Mirosław Winiarczyk

Fronton świątyni

fot. Patryk Lubryczyński

U BOGURODZICY

Patryk Lubryczyński

Gdy w 2005 r. ks. Andrzej Banaszek obejmował probostwo parafii Bogurodzicy Maryi w Warszawie, przedstawił wiernym program swojej przyszłej posługi, który konsekwentnie realizuje do dziś.

Pragnieniem proboszcza jest otwarcie parafian na Osobę Ducha Świętego, kształtującego i przeobrażającego wierzących na wzór Chrystusa w dzieci Boże. Ważnym elementem formacji jest odkrywanie Boga Ojca miłosiernego. Ks. Andrzej jest biblistą, prowadzi cotygodniowe wykłady w ramach Parafialnej Akademii Biblijnej dla wszystkich zainteresowanych zgłębianiem Słowa Bożego. Uczestnicy pochylają się nad komentarzami biblijnymi, odkrywają konteksty kulturowe i historyczne poszczególnych ksiąg. Grupa działa już szesnaście lat, w tym czasie udało się zapoznać miłośników Biblii z całym Nowym Testamentem i częścią Starego. – Obecnie przybliżam teksty Pisma Świętego, których interpretacja nastręcza szczególnych trudności, na przykład Apokalipsę św. Jana czy ewangelie synoptyczne. Na wykłady przychodzi średnio powyżej stu osób, z czego bardzo się cieszę – wyznaje.

Ks. Banaszek podkreśla, że zależy mu również na ukazywaniu i kształtowaniu prawdziwej maryjności. – Pod macierzyńskim płaszczem Maryi możemy bezpiecznie uczyć się, jak współpracować z Duchem Świętym, przyjmować miłosierdzie Boga, mówić mu całym sercem *fiat* – opowiada. Bliskiej relacji z Maryją uczą katechezy dla członków kół różańcowych. Parafianie chętnie włączają się do kół Żywego Różańca, zaangażowanych w nie jest prawie trzysta osób. Maryjność wiernych przejawia się również w szczególnym kulcie znajdującego się w świątyni obrazu Matki Bożej Łaskawej z Jelonek, namalowanego w 1920 r. przez Marię z Wendorffów Kraskowską i odrestaurowanego przez Elżbietę Ostrowską-Łysak.

Ksiądz proboszcz dr Andrzej Banaszek

fot. Patryk Lubryczyński

Proboszcz zaznacza, że istotnym elementem kształtowania zdrowej duchowości chrześcijańskiej jest objaśnianie istoty Mszy świętej podczas niedzielnych kazań oraz dzięki działalności Wspólnoty Krwi Chrystusa. – Chcemy ukazywać piękno oraz Miłość Osobową ukrytą pod osłoną chleba i wina, która jest darem, a zarazem zadaniem mobilizującym do przemiany życia – stwierdza.

Ksiądz wikariusz Piotr Kłaput wspiera proboszcza, opiekując się duszpastersko grupą charyzmatyczną: Wspólnotą Przyjaciół Oblubieńca. Wiele osób odpowiada na zaproszenie do udziału w inicjatywie Uwielbienie na Jelonkach, współtworzonej przez aktywnego organizatora parafialnych dzieł wikariusza Grzegorza Mazura i zespół muzyczny „Powiedzie Ci Się". Wydarzenie łączy elementy adoracji Najświętszego Sakramentu z chwaleniem Boga śpiewem.

Parafia, jak każda, boryka się z kilkoma problemami. Wyjazdy starszych parafian wiosną na działki letniskowe i powroty dopiero późną jesienią rozluźniają więź z parafią. – Część ludzi szuka w Warszawie pewnej anonimowości i stara się wyalienować z życia wspólnotowego, w tym w wymiarze duchowym – wyjaśnia ks. Andrzej. W 2021 r. w parafii zmniejszyła się frekwencja na niedzielnej Eucharystii, kilka osób złożyło akt apostazji. Mimo że w pobliżu znajduje się Wojskowa Akademia Techniczna, studenci w większości nie uczestniczą w życiu modlitewnym parafii, wyjeżdżając na weekendy do rodzinnych domów.

We wnętrzu świątyni znajdują się jedne z największych organów w Polsce. Instrument wybudowała firma Rieger-Kloss z Krnova w 1956 r., jako opus 3210 dla filharmonii w Bratysławie. W 2010 r. organy zostały zdemontowane, a w 2015 r. przekazane parafii Bogurodzicy Maryi w Warszawie-Jelonkach. W latach 2016–2018 instrument przebudował i na nowo zmontował organmistrz z Lublina Jerzy Kukla.

Od kilku lat tradycją parafii jest organizacja w okresie wakacyjnym festiwalu Organy – Warszawa-Bemowo. W tym czasie odbywają się koncerty organowe znakomitych europejskich organistów. W tym roku wystąpili Christophe Martin Maeder z Paryża i Aleksander Jan Szopa z Warszawy. W kwietniu 2021 r. odbył się spektakl muzyczno-liryczny z udziałem światowej sławy wirtuoza organów Andrzeja Chorosińskiego, który zagrał m.in. arcydzieła polskiej muzyki. Natomiast jego syn aktor Michał Chorosiński wyrecytował słowa Jasnogórskich Ślubów Narodu bł. Stefana Wyszyńskiego oraz Ślubów Lwowskich króla Jana Kazimierza.

Ołtarz główny

Parafia Bogurodzicy Maryi
w Warszawie,
ul. Powstańców Śląskich 67D,
01-355 Warszawa,
tel. 22 664 69 65 wew. 1,
tel. do ks. dyżurnego 667 218 919
(pn.–pt. 8.30–19.00),
www.bogurodzica.com.pl

W skrócie

■ **Budowa nowego kościoła.** Duszpasterze i wierni z parafii Matki Bożej Pompejańskiej przy ul. Myśliborskiej 9 w Warszawie zapraszają na poświęcenie kamienia węgielnego pod świątynię parafialną, które odbędzie się 9 października o godz. 12.00 podczas Eucharystii pod przewodnictwem bp. Romualda Kamińskiego.

■ **Dziękczynienie za beatyfikację.** Uroczystej Mszy świętej z dziękczynieniem za beatyfikację bł. kard. Stefana Wyszyńskiego 26 września o godz. 12.00 w parafii bł. Władysława z Gielniowa, ul. Przy Bażantarni 3 w Warszawie, będzie przewodniczył kard. Kazimierz Nycz. Do kościoła zostaną wprowadzone relikwie nowego błogosławionego.

■ **Klerycy rozpoczynają naukę.** W Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Warszawsko-Praskiej przy ul. Mehoffera 2 (Warszawa-Tarchomin) odbędzie się 30 września o godz. 16.00 inauguracja roku akademickiego, z udziałem bp. Romualda Kamińskiego i bp. Jacka Grzybowskiego.

■ **DA „Sandał" studentom.** Duszpasterstwo Akademickie „Sandał" zaprasza na Mszę świętą inaugurującą rok akademicki 2021/2022 na Politechnice Warszawskiej, która zostanie odprawiona 1 października o godz. 8.00 w kościele Najświętszego Zbawiciela na Śródmieściu pod przewodnictwem kard. Kazimierza Nycza.

■ **Po śmierci bliskich.** Wspólnota osób owdowiałych zaprasza na dzień skupienia adresowany w szczególności do osób osieroconych po śmierci bliskich, spowodowanej COVID-19. Rozważanie „Niewiasto, czemu płaczesz?" poprowadzi ks. dr Łukasz Andrzejewski CP, 2 października w konkatedrze na Kamionku, ul. Grochowska 365. Spotkanie jest przewidziane w godz. 11.00–16.00, w programie: Msza święta z nauką, adoracja Najświętszego Sakramentu, konferencja, agapa.

■ **Koncert dla Libanu.** W parafii Matki Bożej Królowej Pokoju przy ul. Dzierżoniowskiej 7 w Warszawie 26 września o godz. 13.00 odbędzie się koncert na rzecz Libanu. Minął rok od potężnego wybuchu w stolicy kraju Bejrucie, w wyniku którego 300 tys. osób straciło dach nad głową.

■ **Warszawskie Spotkania Benedyktyńskie.** W klasztorze benedyktynek sakramentek na ul. Rynek Nowego Miasta 2 w Warszawie rozpocznie się kolejny sezon Warszawskich Spotkań Benedyktyńskich. Pierwsze odbędzie się 25 września. Konferencję „Modlitwa serca – droga przebóstwienia" zaprezentuje br. Mikołaj Jastrzębski OSB. W programie: 9.00 – Msza św. z homilią, 9.45 – adoracja Najświętszego Sakramentu, 10.00 – konferencja tematyczna, 10.45 – spotkanie w salce zakończone modlitwą w ciągu dnia z Liturgii Godzin. Wstęp wolny.

OFIAROM REPRESJI

W Wołominie odbyły się 17 września uroczystości upamiętniające ofiary represji komunistycznych. W kościele Matki Bożej Częstochowskiej bp Jacek Grzybowski odprawił Mszę świętą. W kazaniu przypomniał niektórych mieszkańców związanych z Wołominem i ziemią wołomińską, którzy zostali zamordowani w ZSRR w latach 1939–1941. Po Eucharystii poświęcił nową tablicę na Pomniku Katyńskim w Wołominie, gdzie zostali wypisani kolejni oficerowie WP oraz funkcjonariusze Policji Państwowej./**Jarosław Stryjek**

fot. Jarosław Stryjek

MURAL PILECKIEGO

Na budynku przy ul. Rotmistrza Witolda Pileckiego 111 na warszawskim Ursynowie 17 września odsłonięto mural poświęcony niezłomnemu żołnierzowi. – Kreatywna forma czterech wizerunków Witolda Pileckiego mówi nam wiele, zarówno o jego życiu, jak i historii naszego kraju – powiedział Robert Kempa, burmistrz Ursynowa. W wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele Urzędu Dzielnicy Ursynów, Ministerstwa Obrony Narodowej, Stowarzyszenia GROM oraz Bakcyl Studio.

fot. PAP/Leszek Szymański

PIESZO DO ŚW. JÓZEFA

Proboszcz warszawskiej parafii św. Rity z Cascii ks. Andrzej Jakubaszek wraz pomagającym mu duszpastersko ks. Rafałem Paździochem w dniach 13–18 września odbyli pieszą pielgrzymkę do sanktuarium św. Józefa w Kaliszu. – Szliśmy w intencji naszych parafian, a także ofiarodawców, darczyńców i osób modlących się o wznoszony kościół – mówi ks. Jakubaszek. Mimo pandemii od trzynastu miesięcy trwa budowa świątyni. Pielgrzymkę w tych samych intencjach obydwaj kapłani odbyli przed rokiem do Matki Bożej Częstochowskiej na Jasną Górę./**Irena Świerdzewska**

fot. www.facebook.com/kosciolswity

fot. ks. Paweł Klys

NOWI KAPŁANI

W uroczystość św. Stanisława Kostki, patrona łódzkiej katedry, archidiecezja łódzka wzbogaciła się o czterech nowych kapłanów, którzy ukończyli formację w Ogólnopolskim Seminarium dla Starszych Kandydatów do Święceń. – Wchodzenie dzisiaj w kapłaństwo jest aktem mężnej pokory! – mówił do neoprezbiterów abp Grzegorz Ryś. Były to drugie święcenia kapłańskie w bieżącym roku w archidiecezji łódzkiej, tym samym w 2021 r. posługę w diecezji rozpoczęło dziesięciu neoprezbiterów./**xpk**

PAMIĘCI ZAMORDOWANYCH

fot. www.ipn.gov.pl

Towarzystwo Miłośników Polskiej Tradycji i Kultury oraz Oddział IPN w Warszawie zorganizowały 14 września uroczystości poświęcone pamięci ofiar zamordowanych i zadręczonych przez NKWD i UB w katowniach praskich w latach 1944–1956. Centralnym punktem uroczystości była Msza święta w katedrze warszawsko-praskiej. Przed Eucharystią dr Tomasz Łabuszewski, naczelnik Oddziałowego Biura Badań Historycznych IPN w Warszawie, wygłosił krótką prelekcję. Natomiast po Eucharystii złożono kwiaty w miejscach praskich katowni NKWD i UB.

fot. ks. Paweł Klys

REKOLEKCJE KAPŁAŃSKIE

Już po raz piąty w łódzkiej bazylice archikatedralnej odbyły się trzydniowe rekolekcje dla księży diecezjalnych i zakonnych posługujących na terenie archidiecezji łódzkiej. Tegoroczne trzy wieczory ze Słowem Bożym poprowadził abp Grzegorz Ryś. Duchowni wysłuchali konferencji i wzięli udział w adoracji Najświętszego Sakramentu oraz przystąpili do sakramentu spowiedzi. Tradycyjnie podczas rekolekcji zbierana była kapłańska kolekta, w tym roku na Ośrodek dla Niewidomych./**xpk**

PIEŚNIARZ POLAKÓW

W Muzeum Teatralnym w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej w Warszawie 15 września została otwarta ekspozycja pt. „Mieczysław Fogg. Pieśniarz Polaków". Zwiedzający mogą zobaczyć unikatowe eksponaty, m.in. fotografie z występów Mieczysława Fogga, odznaki, pamiątki z podróży, frak estradowy, kombinezon powstańczy czy zasuszoną różę, którą Mieczysławowi Foggowi ofiarował marszałek Józef Piłsudski. Wystawa będzie czynna do 31 grudnia 2021 r.

fot. PAP/Piotr Nowak

W SKRÓCIE

■ **Studium Chrześcijańskiego Wschodu.** Bracia dominikanie z klasztoru św. Józefa przy ul. Dominikańskiej 2 w Warszawie zapraszają na nowy cykl konferencji w Studium Chrześcijańskiego Wschodu. Studium proponuje formację chrześcijańską z zakresu duchowości, teologii i sztuki sakralnej, opartą na dwóch tradycjach wiary: Wschodu i Zachodu. Tytuł tegorocznego cyklu: „O Bogu skrytym w doświadczeniu i pięknie". Pierwszy wykład – „Teologia piękna w Kościele Wschodnim" – wygłosi bp Michał Janocha, 9 października o godz. 14.30. Zapisy na stronie www.studiumikony.pl.

■ **X Dzień św. Franciszka.** Na terenie przed kościołem pokamedulskim przy ul. Dewajtis 3 w Warszawie 3 października w godz. 10.00–15.00 odbędzie się piknik ekologiczny „X Dzień św. Franciszka i Lasu Bielańskiego". Szczegółowe informacje na www.dobremiejsce.org.

■ **Rekrutacja w PUNCS.** Trwa rekrutacja na kolejną edycję Powszechnego Uniwersytetu Nauczania Chrześcijańsko-Społecznego (PUNCS) Jana Pawła II i Roberta Schumana w Warszawie. Zajęcia rozpoczynają się 2 października, a kończą 25 czerwca 2022 r. Szczegóły na www.puncs.pl. Celem działań edukacyjno-formacyjnych jest ukształtowanie animatorów myśli chrześcijańsko-społecznej, zdolnych wprowadzać konkretne zmiany w sferach gospodarki, spraw społecznych, kultury i polityki.

■ **Upamiętniono poetkę.** Na ścianie budynku przy Marszałkowskiej 68/70 w Warszawie 15 września odsłonięto tablicę upamiętniającą poetkę, eseistkę i tłumaczkę Julię Hartwig. W tym roku przypada setna rocznica jej urodzin. W czasie II wojny światowej była łączniczką Armii Krajowej, działała w podziemnym ruchu kulturalnym, w okresie PRL angażowała się w działalność opozycyjną. W 2011 r. została odznaczona Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski.

■ **Hołd Bohaterom.** Na warszawskim Marymoncie 14 września został odsłonięty pomnik żołnierzy Zgrupowania AK „Żmija". Oddział Armii Krajowej w okresie niemieckiej okupacji walczył na terenie Dolnego Żoliborza, Marymontu i Puszczy Kampinoskiej. Monument stanął na skwerze w pobliżu ul. Klaudyny w miejscu, w którym w 1944 r. zginęło trzynastu żołnierzy oddziału.

■ **Rozbudowany SOR.** Szpitalny oddział ratunkowy w Szpitalu Czerniakowskim w Warszawie zostanie rozbudowany. Prace potrwają 14 miesięcy. SOR w tym czasie będzie przyjmował pacjentów.

■ **Eucharystia w DPS.** Bp Romuald Kamiński odprawi 28 września o godz. 10.00 Mszę świętą dla mieszkańców i personelu Domu Pomocy Społecznej w Niegowie.

Zlot liturgiczny

W święto św. Stanisława Kostki, patrona dzieci i młodzieży, na terenie Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Warszawsko-Praskiej zgromadzili się na corocznym zlocie przedstawiciele Liturgicznej Służby Ołtarza.

Spotkanie rozpoczęła Msza święta pod przewodnictwem bp. Jacka Grzybowskiego. W homilii biskup pomocniczy diecezji warszawsko-praskiej przywołał postaci młodych świętych i błogosławionych, stawiając ich jako wzór.

– Święta Bernadeta, bł. Carlo Acutis, św. Stanisław Kostka, bł. Karolina Kózkówna to młodzi ludzie tacy jak wy. Bł. Carlo jest patronem internetu i godziwego, mądrego korzystania z urządzeń elektronicznych. Choć młodzi wiekiem, to mieli pewną doskonałość, że rzeczy nad nimi nie panowały. Oni panowali nad sobą, nad swoim zachowaniem – nad tym, co robią, co mówią, co czynią. Nie są to święci z dalekich kart historii. Są waszymi rówieśnikami, mieli problemy i dylematy jak każdy młody człowiek, ale w Bogu położyli nadzieję i Bóg dał im siłę do tego, aby przetrwać trudności, kryzysy i zbudować w sobie właściwą dojrzałość i mądrość.

Na koniec homilii bp Grzybowski podkreślił odpowiedzialność, jaka spoczywa na każdym, kto poprzez służbę przy ołtarzu staje się świadkiem Chrystusa w codzienności: – Każdy z nas musi uważać na to, żeby nie powodować zgorszenia, które przekreśli naszą posługę.

Po Eucharystii wręczono medale dla dzieci wyróżnionych za wzorową służbę w ostatnim roku liturgicznym. Odbył się koncert zespołu Mała Orkiestra Dni Naszych.

fot. Biuro Prasowe DWP/Karolina Błażejczyk

Profanacja figury

Na terenie posesji domu zakonnego Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi w Aninie sprofanowano figurę Matki Bożej. Stojąca w ogrodzie figura została opleciona kablem telefonicznym i zrzucona ze 120-centymetrowego cokołu. Nie została uszkodzona, ponieważ upadła w miękką ściółkę przy krzaku róży. W tym miejscu figura stała przez całą wojnę i przetrwała bombardowania. Dla zgromadzenia profanacja była wyjątkowo bolesnym faktem także dlatego, że miała miejsce we wspomnienie św. abp. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego, założyciela zgromadzenia. Następnego dnia miało odbyć się nagranie telewizyjne o pomocy, jaką niosły siostry w czasie II wojny światowej, ratując dzieci. Ukrywały około 30–40 sierot, z których prawie połowę stanowiły dzieci żydowskie, przyprowadzane z getta przez ks. Marcelego Godlewskiego. Wcześniej w domu mieścił się punkt sanitarny, schronienie dla uciekinierów z Warszawy.

W parafii Matki Bożej Królowej Polski w Aninie, gdzie obecnie posługują siostry, podczas niedzielnych Mszy świętych 19 września śpiewano suplikacje jako wynagrodzenie Maryi za profanację, modlono się o łaskę nawrócenia dla sprawców.

REKLAMA

Bez bólu, z godnością

Barbara Wiśniowska

Hospicjum Opatrzności Bożej Księży Orionistów w Wołominie istnieje od 26 lat. Przy placówce funkcjonuje również hospicjum domowe. Trwają prace nad budową ośrodka dla dzieci.

Pacjenci wołomińskiego hospicjum otaczani są profesjonalną opieką bez względu na wyznanie i system wartości. Mogą przywieźć ze sobą osobiste rzeczy, które kojarzą im się z domem: zdjęcia, pamiątki, książki, obrazki. Pobyt w hospicjum wielu ludziom kojarzy się z ostatnim, najtrudniejszym etapem choroby, który łączy się wyłącznie z cierpieniem i smutkiem. – Zdarzają się pacjenci, którzy nie chcą „dać się zapisać" do hospicjum, nie dopuszczają do siebie myśli o śmierci. Tymczasem to nie pobyt w hospicjum jest wyrokiem, mieliśmy przypadek wyzdrowienia. W placówce dajemy możliwość spędzenia czasu choroby bez bólu, w otoczeniu najbliższych i przyjaznego personelu. Łagodzenie bólu to nasze podstawowe zadanie, ale pamiętajmy, że istnieją też inne bóle: moralny, etyczny, psychologiczny, które mają wpływ na przeżywanie choroby. Uśmierzenie bólu moralnego jest najtrudniejsze. Jeśli istnieje taka możliwość, to delikatnie namawiamy pacjentów na pogodzenie się z bliskimi, uregulowanie swoich spraw rodzinnych, duchowych i majątkowych – mówi ks. dr Dariusz Czupryński FDP, dyrektor hospicjum.

W hospicjum oprócz lekarzy, pielęgniarek i kapelana zatrudnieni są także pracownik socjalny, fizjoterapeuta i psycholog. Rola tego ostatniego jest ogromna. Psycholog rozmawia z chorym i udziela mu wsparcia. Obejmuje również opieką bliskich pacjenta.

Pacjent, który nie pogodził się z Bogiem, bliskimi lub ze swoją chorobą, może odczuwać ból mocniej.

Pracownicy hospicjum podkreślają, że pacjent, który nie pogodził się z Bogiem, bliskimi lub ze swoją chorobą, może odczuwać ból o wiele mocniej. – Ból totalny oznacza wszechogarniające odczuwanie bólu nie tylko fizycznego, ale również związanego z negatywnymi myślami, emocjami i poczuciem zagrożenia duchowego. Odnosi się do wszystkich wymiarów życia. Jest odczuciem głęboko indywidualnym i trudnym do zlikwidowania lub wyciszenia. Ma związek ze świadomością pogarszającej się sytuacji i samym procesem umierania – tłumaczy Małgorzata Rowicka, psycholog z hospicjum.

Wyjątkowo trudnym okresem dla placówki i przebywających w niej pacjentów był czas pandemii. – Mamy nadzieję, że takie obostrzenia nigdy nie wrócą, gdyż chorzy tylko za pomocą telefonów, połączeń wideo lub przez szybę mogli się kontaktować z bliskimi i nie zawsze mieli możliwość pożegnać się z nimi przed śmiercią. Plusem było to, że ten trudny okres nauczył niektórych jeszcze bardziej dostrzegać drugiego człowieka i uwrażliwił na cudze potrzeby – tłumaczy ksiądz dyrektor.

Hospicjum dla dorosłych funkcjonuje na podstawie kontraktu z NFZ. Przebywa w nim 26 pacjentów. Utrzymuje się z dotacji samorządowych, z wpłat 1% oraz z darowizn. Nie pobiera opłat, choć potrzeby są ogromne. Do hospicjum stacjonarnego przyjmowani są pacjenci z całej Polski. Bywają okresy, kiedy kolejki nie ma i pacjenci otrzymują miejsce od razu. Najczęściej jednak na miejsce trzeba poczekać nawet kilka tygodni. Hospicjum domowe obejmuje opieką pacjentów z powiatu wołomińskiego, także tych, którzy oczekują w kolejce do hospicjum stacjonarnego.

Ciężkie choroby dotykają ludzi w każdym wieku. – Zauważamy, że dzieci zmagające się z nieuleczalnymi chorobami, będące często u kresu życia, z różnych przyczyn nie mogą przebywać w domach rodzinnych, nie zawsze mają zapewnione odpowiednie warunki. To właśnie z myślą o nich podjęliśmy trud utworzenia hospicjum stacjonarnego dla najmłodszych – tłumaczy ksiądz dyrektor. W placówce będą znajdowały się poradnie: pediatryczna, onkologiczna, leczenia bólu, perinatalna, rehabilitacyjna z usługami rehabilitacji oraz ośrodek dziennego pobytu. Obiekt zatem służyć będzie również dzieciom, które dochodzą do zdrowia. Planowane jest także hospicjum perinatalne, gdzie rodzice spodziewający się narodzenia dziecka z wadami, które najczęściej prowadzą do śmierci, znajdą wsparcie medyczne, psychologiczne i duchowe podczas przebiegu ciąży, w czasie porodu i po nim.

Budowa Hospicjum dla Dzieci jest na etapie robót ziemnych, fundamentowych oraz elementów konstrukcyjnych i kanalizacji sanitarnej. Podpisanie aktu erekcyjnego i wmurowanie kamienia węgielnego odbędzie się 29 września.

fot. hospicjumopatrznosci.org

Budowę hospicjum dla najmłodszych można wesprzeć wpłatami na konto:
Pekao SA o. Wołomin 60 1240 6335 1111 0011 0546 8605
z dopiskiem: Darowizna na ochronę i promocję zdrowia – budowa Hospicjum dla Dzieci w Wołominie

Sztandar Cechu Rzemieślniczego z lat 30 XX wieku na Placu Górnośląskim (obecnie 3 Maja) w Wołominie

fot. arch. Jarosław Stryjek

Historia do odkrycia

Patryk Lubryczyński

Wołomin to miasto, które ma niejedną tajemnicę i zadziwiające historie do odkrycia. Dopiero w 2012 r. natrafiono na dokumenty potwierdzające lokację miejscowości sześćset lat temu przez księcia mazowieckiego Janusza I Starszego.

Ks. Witold Gajda, proboszcz parafii Matki Bożej Częstochowskiej w Wołominie, wraz ze Stowarzyszeniem Patriotyczno-Edukacyjnym Pamięć pragnie upamiętnić sześćsetlecie lokacji miejscowości. – W parafiach na terenie miasta odbędzie się akcja zbierania podpisów mieszkańców na aktach pamięci z okazji sześćsetlecia lokacji Wołomina. Akty zostaną umieszczone w kapsule czasu, a następnie 3 października przeniesione na teren parafii Matki Bożej Częstochowskiej i wkomponowane w fundament, na którym stanie pamiątkowy krzyż – mówi ksiądz proboszcz. O godzinie 12.30 zostanie odprawiona uroczysta dziękczynna Msza święta pod przewodnictwem bp. Romualda Kamińskiego, w oprawie muzycznej chóru Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego Wojska Polskiego. Od godziny 11.00 zaplanowany jest rodzinny festyn historyczno-edukacyjny z wieloma atrakcjami. Na gości czekają koncerty zespołów artystycznych, plenerowa wystawa historyczna o Wołominie, dioramy z rekonstruktorami, czytanie przez artystów tekstów literackich dotyczących dziejów Wołomina oraz gra miejska. Festyn zostanie wzbogacony udziałem Wojska Polskiego, które zaplanowało zorganizowanie wielu stoisk tematycznych, promujących służbę wojskową. Będzie pokaz sprzętu bojowego, stref adresowanych do dzieci i młodzieży. Obchody sześćsetlecia powstania miejscowości są początkiem przygotowania lokalnej społeczności do stulecia erygowania parafii Matki Bożej Częstochowskiej w 2024 r.

Jarosław Stryjek, konsultant historyczny, pracownik Archiwum Akt Nowych w Warszawie, przyznaje, że kiedy w 1984 r. ukazała się publikacja „Dzieje Wołomina i okolic" pod red. dr. Leszka Podhorodeckiego, sądzono, że o przeszłości Wołomina wiadomo prawie wszystko. – W dobie rewolucji cyfrowej obecny dostęp do archiwaliów umożliwił dotarcie do nowych, nieznanych dotąd dokumentów w 2012 r. – wyjaśnia. Archiwista relacjonuje, że początki współczesnego Wołomina są ciekawe, bo sięgają aż 1421 r. Wtedy to książę mazowiecki Janusz I Starszy nadał Stanisławowi z Piwonina dziesięć włók z dobrami, zwanych Wolin, przy granicy z Kobyłką. Przekazanie nastąpiło na prawie niemieckim, a książę miał co rok otrzymywać od właściciela osiem groszy czynszu z każdej włóki. Zapis w Metryce Książęcej stanowi genezę miejscowości, która przez wieki zmieniała nazwę, aby pod koniec XIX w. ukształtować się jako Wołomin. – Warto zauważyć, że od początku XV w. w Kobyłce znajdował się kościół i wołominianie aż do 1924 r. pozostawali w granicach kobyłeckiej parafii – opisuje Jarosław Stryjek.

Z Wołominem związany był ród szlachecki Wołuńskich. Później miejscowość przechodziła w posiadanie innych rodów, m.in. Nakwaskich, Mayerów. Kluczowe stało się nabycie Wołomina w 1894 r. przez Henryka Konstantego Woyciechowskiego. Nowy właściciel wykorzystał położenie niewielkiej miejscowości przy stacji na Drodze Żelaznej Petersbursko-Warszawskiej i zamienił majątek ziemski na parcele budowlane, wyznaczył ulice, place.

– Na początku XX w. Wołomin przekształcił się w miasto, z aspiracjami pozostania stolicą powiatu z uwagi na dogodne położenie względem sąsiednich gmin – stwierdza Jarosław Stryjek. Od 1912 r. mieszkańcy Wołomina prowadzili działalność konspiracyjną przeciwko caratowi w Polskich Drużynach Strzeleckich, które po wybuchu I wojny światowej zostały przemianowane na Polską Organizację Wojskową. Lokalny oddział POW w listopadzie 1918 r. przeprowadził rozbrojenie niemieckiego oddziału stacjonującego w mieście. W czasie Bitwy Warszawskiej w sierpniu 1920 r. miasto zostało obronione przed nawałą bolszewicką przez żołnierzy 47. pułku piechoty strzelców kresowych, przy udziale dwóch pociągów pancernych: „Paderewski" i „Mściciel".

– Okres II Rzeczypospolitej to istotny etap rozwoju miejscowości: przybywa mieszkańców, a ważną rolę odgrywa miejscowe rzemiosło, pracują dwie huty szkła. W międzywojniu osoby z regionu osiągają również sukcesy w sporcie – zaznacza Jarosław Stryjek. Na olimpiadzie w Paryżu w 1924 r. pierwszy medal dla Polski zdobyła drużyna kolarzy, w której składzie znajdował się Józef Lange. Lange jazdę na rowerze doskonalił w okresie I wojny światowej także w Wołominie, gdyż jego rodzice byli właścicielami domu w pobliskim Zagościńcu. Na kolejnej olimpiadzie, w Amsterdamie w 1928 r., chorążym polskiej reprezentacji został zapaśnik Marian Cieniewski, harcerz wołomińskiej drużyny, założonej przez Tomasza Piskorskiego w 1916 r.

– Należy docenić również wkład ludzi kultury związanych z miastem, w latach 30. XX w. w pobliskich Mironowych Górkach, obecnie w granicach Wołomina, wybudowano makietę klasztoru jasnogórskiego na potrzeby filmu „Przeor Kordecki – obrońca Częstochowy", a właściciel wołomińskiego kina Stefan Nasfeter był producentem filmu fabularnego z 1937 r. „Ty, co w Ostrej świecisz Bramie" – podkreśla Jarosław Stryjek. Pod Wołominem osiedliła się w 1895 r. rodzina Nałkowskich z przyszłą autorką słynnych „Medalionów" – Zofią. Do dziś można odwiedzać Muzeum im. Zofii i Wacława Nałkowskich „Dom nad łąkami", które dokumentuje życie ojca i córki. Z Wołomina pochodził też operator filmowy Jerzy Lipman, autor zdjęć do filmów nakręconych w okresie PRL, takich jak „Zamach", „Zezowate szczęście", „Nóż w wodzie", „Pan Wołodyjowski".

W kościele Wszystkich Świętych w Warszawie oglądać można obraz Michaela Willmanna „Męczeństwo św. Szymona", nazywany też „Przepiłowanie św. Szymona".

Męczeństwo św. Szymona

dr Dorota Lekka

Obraz, pozbawiony oryginalnych ram, ukazuje scenę męczeńskiej śmierci św. Szymona przez ukrzyżowanie i rozcięcie piłą na dwoje. Naga postać świętego, rozpięta na prostokątnej drewnianej ramie, powieszona głową w dół, stanowi centrum przedstawienia. Stopy przymocowane są do belki za pomocą grubego sznura, a ręce z naprężonymi mięśniami – rozpostarte na boki. Twarz św. Szymona, okolona krótkim zarostem i czarnymi włosami, ma spokojny wyraz. Z prawej strony kompozycji stoi półnagi muskularny, krępy oprawca z białą tuniką przerzuconą przez ramię, od dołu zachlapaną krwią męczennika. Kat ukazany jest tyłem, z lekko uniesioną lewą nogą. Skierowany jest w stronę Szymona, którego ciało rozdziera wspólnie z drugim oprawcą trzymaną w rękach piłą o grubych zębach. Spod narzędzia męki obficie spływa po ciele świętego krew i pada na ziemię.

U stóp oprawcy dostrzec można czarno-białego psa przyglądającego się męczennikowi. Za nim znajduje się częściowo widoczna postać, która trzyma drugi koniec piły. Ma na sobie niebieską tunikę, mocno zakrywającą ciało, tak że widać jedynie fragment ręki, twarzy i lewej nogi powyżej kolana. Jest przesłonięta znajdującym się na pierwszym planie siedzącym na siwym koniu żołnierzem, ukazanym z profilu, pochylonym w siodle i przyglądającym się wydarzeniu. Na głowie ma hełm z pióropuszem w kolorze biało-purpurowym.

Za postacią na koniu, po lewej stronie obrazu, namalowane zostały trzy postacie męskie na koniach, przyglądające się wydarzeniu. Jedna jest przedstawiona w hełmie, środkowa – w przepasce na głowie, a trzecia – w turbanie. Nad nimi góruje korona liściastego drzewa, stanowiąca tło dla lewej części obrazu. Tło prawej wypełnione jest przez brązowo-czerwone niebo, które rozświetla postacie męczennika i oprawcy, a wraz z kontrastami światłocieniowymi wzmacnia dramatyzm kompozycji. Zamyka ją po prawej stronie pień pochylonego drzewa i fragmenty kamiennej budowli, nieczytelnej w formie. W lewym dolnym rogu widnieje herb opactwa lubiąskiego, a nad nim monogram A.A.L. i data 1662.

fot. Arkadiusz Podstawka/MNWr

Michael Willmann „Męczeństwo św. Szymona", 1662 r., kościół Wszystkich Świętych w Warszawie, obraz olejny na płótnie, 311 × 394 cm

Obraz „Męczeństwo św. Szymona" powstał w 1662 r. z fundacji opata Arnolda Freibergera. Pierwotnie wisiał w ołtarzu bocznym jednej z naw kościoła klasztornego w Lubiążu. W 1943 r., w wyniku wojennych zamieszek, został przewieziony do Lubomierza, następnie do Szklarskiej Poręby Średniej na przełomie 1944 i 1945 r., w 1945 r. do pałacu Paulinum w Jeleniej Górze, a w 1952 r., wraz z wieloma innymi dziełami, został przetransportowany do Warszawy i przekazany przez kurię warszawską do kościoła Wszystkich Świętych, gdzie nie został umieszczony w żadnym ołtarzu. Znajdował się w dolnej kondygnacji chóru kościelnego w pozycji stojącej, oparty o ścianę wewnętrzną. W 1982 r. został odnaleziony na chórze kościoła i oddany do konserwacji, po której w 1983 r. umieszczono go na ścianie kaplicy prawego transeptu kościoła.

Święty Szymon, zwany Kananejczykiem (Mt 10, 4; Mk 3, 18) lub Gorliwym (por. Łk 6, 15), urodził się na początku I w. w Kanie Galilejskiej. Został wybrany przez Jezusa do grona dwunastu apostołów (por. Łk 6, 15), a otrzymany przydomek świadczy o jego prawym usposobieniu i służbie Bogu. We wszystkich czterech katalogach apostołów jest wymieniany zawsze obok św. Jakuba i św. Judy Tadeusza (Mt 10, 4; Mk 3, 18; Łk 6, 15; Dz 1, 13), jako jeden z braci Pańskich, czyli kuzynów Jezusa.

Przyjmuje się, że apostoł zmarł ok. 107 r. w Suanirze w Persji lub w Pelli. Jego relikwie znajdują się w kaplicy św. Szymona i św. Judy w bazylice św. Piotra oraz w katedrze w Tuluzie. W Kościele katolickim jego liturgiczne święto obchodzone jest 28 października, wspólnie ze św. Judą Tadeuszem.

Ze średniowiecznych żywotów świętych pochodzą informacje o śmierci Szymona i Judy w Persji przez ukrzyżowanie lub rozcięcie piłą na dwoje. Jakub de Voragine nie podaje, w jaki sposób zginęli, ale opisuje, że bezpośrednią przyczyną śmierci był zatarg Szymona i Judy z pogańskimi kapłanami, którzy zamordowali apostołów po tym, jak ci zniszczyli posągi bożków, wyrzucając z nich demony. Śmierć z rąk pogan może dodatkowo podkreślać obecność psa, który symbolizuje niewiernych.

Pseudo-Abdiasz w „Historii zmagań apostolskich" relacjonuje męczeństwo Szymona wraz z Judą Tadeuszem i podaje, że ich śmierć dokonała się w Persji, ale nie podaje, w jaki sposób zginęli. Pisze, że apostołowie przyszli do miasta Suanir, gdzie zatrzymali się u swojego ucznia o imieniu Sennes. W mieście zostali schwyceni i zmuszeni przez lud i kapłanów do złożenia ofiary bożkom Słońca i Księżyca, czego nie uczynili, a nadto wypędzili z ich posągów demony. Gdy to się stało, kapłani z ludem zabili apostołów, którzy z radością dziękowali Chrystusowi, że stali się godni cierpieć dla Jego imienia.

Na ratunek Oli!

Mirosław Winiarczyk

fot. materiały dystrybutora

Nowy film Patryka Vegi może stać się wydarzeniem ze względu na podjęcie przez kontrowersyjnego twórcę ważnego tematu handlu dziećmi.

Vega znany jest z produkcji sensacyjnych, w których obrazy walki z mafijną przestępczością i demaskowania życia politycznego okraszał dużą dawką brutalności. Kolejne utwory artysty, mimo różnej tematyki, pojawiające się corocznie na ekranach z szybkością karabinu maszynowego, trudno było od siebie odróżnić ze względu na brutalny styl i wulgaryzmy. Jednak w filmie pod angielskim tytułem „Small World" twórca dozuje sceny brutalne bardzo oszczędnie.

Bohater filmu, polski policjant Robert, przez wiele lat ściga międzynarodową szajkę porywaczy dzieci. Od momentu, kiedy nie udało mu się uratować czteroletniej Oli przed porwaniem za granicę, bohater co kilka lat obsesyjnie wraca do tej sprawy. Korzystając z pomocy Interpolu, podróżuje po świecie, aby dopaść porywaczy. Podczas podróży, które traktuje jak prywatną misję, trafia do Rosji, Amsterdamu i Tajlandii. Okazuje się, że dorastająca w miarę upływu lat dziewczynka sprzedana została przez rosyjskich i ukraińskich handlarzy i wpadła w łapy właścicieli satanistycznych klubów, którzy odprawiali z dziećmi swoje upiorne rytuały. W końcu przewieziono ją do Tajlandii, gdzie zmuszona została do zamieszkania z psychopatycznym pedofilem i pracy w podejrzanym klubie. Robert, grany świetnie przez Piotra Adamczyka, wreszcie ją tam odnajduje…

Zagadkowego zakończenia nie zdradzę, jednak muszę podkreślić motyw nawrócenia Oli, co może się wydawać ryzykowne, zważywszy na ogrom pedofilskiej presji przez lata wywieranej na bohaterkę.

Jak wspomniałem, Vega uniknął przeładowania filmu brutalnymi scenami z dziećmi, zapewne przez wzgląd na delikatność tematyki filmu. Jednak akcja utworu przepełniona została scenami jakby wyjętymi z hollywoodzkiego kina akcji, wieloma walkami i pościgami. Piotr Adamczyk zadziwia kondycją fizyczną, nabiegał się tu jak Tom Cruise w amerykańskich hitach. Aktor sprawił, że mimo załamywania się akcji w kilku momentach nie traciliśmy kontaktu z bohaterami filmu.

Najważniejsze jest jednak przesłanie filmu. Patryk Vega przełamał tu medialną furię atakowania za przestępstwa pedofilii wyłącznie przedstawicieli Kościoła i pojedynczych celebrytów. Przypomniał oczywisty fakt, że od lat porywane w Polsce dzieci trafiają do zagranicznych klubów i placówek, pełniących w gruncie rzeczy funkcję pedofilskich domów publicznych. Zwrócił także uwagę na satanistyczny wymiar tego procederu.

Końcowe wyznanie wiary artysty też ma swoją wymowę. Zachowanie Roberta, związane z jego obsesją ratowania dziewczynki, może się wydać niejasne i zagadkowe, jednak postać ta broni się doskonałą kreacją Piotra Adamczyka, występującego tu na czele międzynarodowej obsady. W drugiej części filmu rolę szesnastoletniej Oli zagrała Julia Wieniawa, dorosła aktorka i celebrytka. Takiej decyzji reżysera nie da się chyba obronić.

„Small World"; Polska, 2021; reżyseria: Patryk Vega; aktorzy: Piotr Adamczyk, Julia Wieniawa i inni; dystrybucja: Kino Świat

Krzysztof Krawczyk na znaczku

Poczta Polska wprowadziła do obiegu znaczek pocztowy emisji „Gwiazdy polskiej muzyki". Nową serię filatelistyczną rozpoczął znaczek z wizerunkiem Krzysztofa Krawczyka – poinformowała PAP Poczta Polska.

Autorka projektu Marzanna Dąbrowska przedstawiła na znaczku portret Krzysztofa Krawczyka z początkowego okresu kariery, jego autograf oraz logo emisji, które staje się widoczne dopiero po podświetleniu lampą UV.

Uzupełnieniem do znaczka była wydana przez Pocztę Polską koperta FDC, na której umieszczono wizerunek muzyka opiekującego się o ster okrętowy oraz tytuły piosenek.

W kolejnych latach Poczta Polska będzie prezentować artystów, którzy mieli największy wpływ na polską muzykę./**PAP/dg**

KONKURS

Mówi się, że człowiek po to dostał dwoje uszu, a tylko jedne usta, by więcej słuchał, niż mówił. Amerykański jezuita podaje konkretne ćwiczenia duchowe pomagające wyciszyć się z codziennego zgiełku i pędu oraz przemóc rozproszenie, często towarzyszące modlitwie. Swój „przewodnik dla współczesnych katolików", zatytułowany „Jak słuchać, kiedy Bóg mówi" (Esprit), otwiera postawieniem trzech warunków: wiary w Boga, w to, że jest poznawalny, i w to, że chce, by ludzie Go poznali. A dalej proponuje czytać i odpowiadać na pytania, wieńczące każdy rozdział: o zaangażowaniu wiary, przygotowaniu serca do nawiązywania kontaktu z Bogiem, o harmonii intelektu, uczuć i woli.

Wśród czytelników, którzy 27 września między godz. 13 a 13.15 zadzwonią pod nr (22) 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **W którym polskim sanktuarium znajduje się obraz Matki Bożej uchodzącej za cierpliwie słuchającą?**, rozlosujemy 4 egzemplarze książki „Jak słuchać, kiedy Bóg mówi".

Odpowiedź na pytanie konkursowe nr 38: Doktorem Kościoła św. Hildegardę ogłosił Benedykt XVI w 2012 r. Zwycięzcom gratulujemy!

Filharmonia Narodowa

1901 — 2021

Sezon jubileuszowy 2021 / 2022

Dyrektor Artystyczny
Andrzej Boreyko

9—10 repertuar

18.09 sobota / 18:00
Sala Koncertowa

17:00 Wykład wprowadzający: **Andrzej Sułek**

19.09 niedziela / 18:00
Sala Koncertowa

Inauguracja jubileuszowego sezonu artystycznego 2021/2022

Orkiestra i Chór Filharmonii Narodowej
Andrzej Boreyko – dyrygent
Olga Pasiecznik – sopran
Krzysztof Jabłoński – fortepian
Bartosz Michałowski – dyrektor chóru

Penderecki / Czajkowski / Mahler

Na koncerty zaprasza
Strategiczny Mecenas Roku
Filharmonii Narodowej

Bank Polski

18.09 – transmisja internetowa
→ www.filharmonia.pl

25.09 sobota / 19:30
Sala Koncertowa

64. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Współczesnej „Warszawska Jesień" Koncert finałowy

Orkiestra i Chór Filharmonii Narodowej
Dzieci ze szkół Stowarzyszenia Kultury i Edukacji
Robertas Šervenikas – dyrygent
Renata Guzik – flet kontrabasowy
Michał Górczyński – klarnet kontrabasowy
Bartłomiej Duś – saksofon basowy
Bartosz Michałowski – dyrektor chóru
Michał Janocha, Mateusz Ryczek, Lidia Zielińska – przygotowanie chóru dziecięcego, dyfuzja przestrzenna dźwięków elektronicznych (ambisonics, binaural), reżyseria dźwięku
Barbara Okoń-Makowska, Michał Bereza – projekcja dźwięku

Zielińska / Zych / Kranebitter / Zagajewski

organizacja:
Związek Kompozytorów Polskich

26.09 niedziela / 11:00
dzieci 3–6 lat
niedziela / 14:00
dzieci 7–12 lat
Sala Kameralna
Poranek i Popołudnie dla Małych Melomanów

Kiedy powstawała Filharmonia...

Karolina Róża Kowalczyk / Katarzyna Drelich – sopran
Kornelia Grądzka – skrzypce
Justyna Rekšė-Raubo / Adam Misiak – wiolonczela
Vlasta Traczyk / Marta Guzik – fortepian
Zespół Pieśni i Tańca Uniwersytetu Warszawskiego „Warszawianka"
Katarzyna Podlosińska – prowadzenie koncertów

Na koncerty zaprasza
Mecenas Roku
Filharmonii Narodowej

PGE
Polska Grupa Energetyczna

2–23.10

XVIII Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina

organizacja:
Narodowy Instytut Fryderyka Chopina

9–14.10

Polskie Tournée Orkiestry Filharmonii Narodowej z okazji 120-lecia Filharmonii

NOSPR, Katowice
Filharmonia Łódzka im. Artura Rubinsteina, Łódź
Filharmonia Opolska im. Józefa Elsnera, Opole
Narodowe Forum Muzyki, Wrocław

Orkiestra Filharmonii Narodowej
Andrzej Boreyko – dyrygent
Konstanty Andrzej Kulka – skrzypce
Krzysztof Jabłoński – fortepian

Klecki / Janiewicz / Karłowicz / Brahms / Czajkowski

Na koncerty zaprasza
Mecenas Polskiego Tournée

PGE
Polska Grupa Energetyczna

24.10 niedziela / 11:00
dzieci 3–6 lat
niedziela / 14:00
dzieci 7–12 lat
Sala Kameralna
Poranek i Popołudnie dla Małych Melomanów

Gdy muzyka staje się legendą...

Krzysztof Ciupiński-Świątek – tenor
Anna Małecka / Patrycja Szymańska – skrzypce
Kamil Pasikowski / Karol Chudzik – puzon
Agata Kucharska / Dominika Gocka – fortepian
Sebastian Boguszewski – prowadzenie koncertów

Na koncerty zaprasza
Mecenas Roku
Filharmonii Narodowej

PGE
Polska Grupa Energetyczna

26.10 wtorek / 19:00
Sala Kameralna
Scena Muzyki Polskiej

Julia Kociuban – fortepian
Messages Quartet:
Małgorzata Wasiucionek – skrzypce
Oriana Masternak – skrzypce
Maria Shetty – altówka
Beata Urbanek – wiolonczela

Bacewicz / Tansman

organizacja:
Narodowy Instytut Muzyki i Tańca

Scena Muzyki Polskiej jest finansowana ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu

Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu
Narodowy Instytut Muzyki i Tańca

29.10 piątek / 19:30
Sala Koncertowa

18:30 Wykład wprowadzający

30.10 sobota / 18:00
Sala Koncertowa

Koncerty organowe na 120-lecie Filharmonii Narodowej

Orkiestra i Chór Filharmonii Narodowej
Maciej Tomasiewicz – dyrygent
Christian Schmitt – organy
Bartosz Michałowski – dyrektor chóru

R. Strauss / Rheinberger / Wagner / Kilar

Franciszek przekazuje złotą różę dla sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Šaštínie

fot. PAP/EPA/Vatican Media Handout

Franciszek na Słowacji

Wojciech Świątkiewicz

Pod hasłem „Z Maryją i Józefem w drodze do Jezusa" papież Franciszek odbył swą pierwszą podróż na Słowację.

Jak już pokrótce informowaliśmy w poprzednim numerze „Idziemy", Franciszek przyleciał na Słowację 12 września. Na lotnisku w Bratysławie witała go prezydent Zuzana Čaputová. Pierwszą krótką rozmowę odbyli jeszcze w budynku portu lotniczego. Z lotniska papież odjechał do nuncjatury apostolskiej.

Spotkanie Ekumeniczne

Wieczorem Ojciec Święty spotkał się w Bratysławie z Ekumeniczną Radą Kościołów Słowacji. Powitał go jej przewodniczący, biskup generalny Kościoła Ewangelicko-Luterańskiego Wyznania Augsburskiego Ivan Eľko. – Papieżu Franciszku, drogi bracie w Jezusie Chrystusie, witaj i spędź w Słowacji dni bogate i błogosławione! – powiedział bp Eľko.

W swoim przemówieniu Franciszek przypomniał, że chrześcijanie w Słowacji w okresie dyktatury komunistycznej doświadczali wyjątkowo brutalnych prześladowań. Zauważył, że w zmienionych warunkach społeczno-politycznych istnieje pokusa zniewolenia wewnętrznego. Tymczasem Jezus zawsze pragnie dla człowieka wolności. – Pomagajmy sobie, abyśmy nie wpadli w pułapkę zadowalania się chlebem i niczym więcej – zaapelował. Wskazał jednocześnie, że dążenie do wygody czy pewnych przywilejów grozi utratą zapału ewangelizacji i proroctwa świadectwa, utratą zapału w poszukiwaniu jedności, o którą prosi Jezus.

W Pałacu Prezydenckim

Przed południem 13 września odbyła się w Pałacu Prezydenckim w Bratysławie oficjalna ceremonia powitania papieża przez prezydent Zuzanę Čaputovą. Głowa państwa i biskup Rzymu odbyli w Złotej Sali prywatne spotkanie. Witając Ojca Świętego, Čaputová podkreśliła znaczenie chrześcijaństwa i Kościoła katolickiego jako istotnej części tożsamości kulturowej jej rodaków. W swoim przemówieniu papież nawiązał do bogatych dziejów Słowacji, jej chrześcijańskich korzeni, i podkreślił, że wzywają one ten kraj do bycia orędziem pokoju w sercu Europy, aby „wyróżniała się ona solidarnością, która przekraczając jej granice, może na nowo wprowadzić ten kontynent do centrum historii".

Z płonącą lampą Ewangelii

Z Pałacu Prezydenckiego papież udał się do stołecznej katedry św. Marcina, gdzie spotkał się z biskupami, duchowieństwem diecezjalnym i zakonnym, seminarzystami i katechetami. Witając go, przewodniczący słowackiego episkopatu abp Stanislav Zvolenský zaznaczył, że wzruszenie, jakie ogarnia obecnych, przywodzi na myśl podobne uczucia, jak „przed laty, gdy wchodził do tej świątyni Najwyższy Papież Jan Paweł II". Podkreślił, że „Słowacy zawsze kochali i szanowali Ojca Świętego, a spotkanie z nim pomoże lepiej świadczyć o radości Ewangelii w dzisiejszym świecie".

Ojciec Święty zaznaczył, że potrzebny jest Kościół podążający razem, kroczący po ścieżkach życia z płonącą lampą Ewangelii. Ma on być wspólnotą, która pragnie pociągać ludzi do Chrystusa z radością Ewangelii. Przestrzegł przed pokusą przepychu, światowej wielkości. – Kościół musi być pokorny jak Jezus, który ogołocił się ze wszystkiego, który stał się ubogim, aby nas ubogacić – stwierdził Franciszek. – Niech głoszenie Ewangelii będzie wyzwalające, a nie opresyjne. A Kościół niech będzie znakiem wolności i przyjęcia! – zaapelował. Nawiązując do męczeńskich dziejów tamtejszego Kościoła, papież podkreślił też znaczenie przebaczenia oprawcom.

Wizyta u bezdomnych

Po obiedzie w nuncjaturze apostolskiej Franciszek odwiedził w dzielnicy Petržalka ośrodek prowadzony przez Misjonarki Miłości. Od niemal ćwierć wieku zakonnice pomagają tam bezdomnym i innym potrzebującym. Wizyta w tej placówce miała charakter prywatny.

Zhańbione imię Boga

Z placówki papież odjechał na Rybné námestie na spotkanie ze wspólnotą żydowską. Odbyło się ono przy pomniku Holokaustu. Ojca Świętego powitał przewodniczący Centralnego Związku Religijnych Gmin Żydowskich w Republice Słowacji Richard Duda. W swoim przemówieniu Franciszek przypomniał, że podczas drugiej wojny światowej zginęło ponad sto tysięcy słowackich Żydów. Zaznaczył, że Boże imię jest brane nadaremno, gdy gwałcona jest jedyna i niepowtarzalna godność człowieka, stworzonego na Jego obraz.

– Tutaj imię Boga zostało zhańbione, ponieważ najgorszym bluźnierstwem, jakie można Mu wyrządzić, jest wykorzystywanie Go do własnych celów, zamiast

do szanowania i miłowania innych. Tutaj, w obliczu historii narodu żydowskiego, naznaczonej tą tragiczną i niewypowiedzianą zniewagą, przyznajemy ze wstydem: ileż to razy niewymawialne imię Najwyższego było używane do niewyobrażalnych, nieludzkich czynów! Jakże wielu prześladowców oświadczało: „Bóg jest z nami", ale to oni nie byli z Bogiem – stwierdził papież.

Zauważył, że także dziś nie brak próżnych i fałszywych bożków, które hańbią imię Najwyższego. – Chodzi o bożki władzy i pieniądza, dominujące nad ludzką godnością, o bożka obojętności, która odwraca wzrok, o bożka manipulacji, które instrumentalizują religię, czyniąc z niej kwestię wyższości lub pozbawiając ją znaczenia – podkreślił. – Jednoczymy się w potępieniu wszelkiej przemocy, wszelkich form antysemityzmu i w dążeniu do tego, by nie bezczeszczono obrazu Boga w ludzkim stworzeniu – powiedział Franciszek.

Podczas Boskiej Liturgii św. Jana Chryzostoma w Preszowie

fot. PAP/EPA/Vatican Media Handout

Boska Liturgia

W Boskiej Liturgii św. Jana Chryzostoma, odprawionej 14 września pod przewodnictwem Ojca Świętego przed Miejską Halą Sportową w Preszowie, wzięło udział ponad 30 tys. wiernych.

W homilii Franciszek przestrzegł przed pokusą odrzucenia Boga słabego i ukrzyżowanego, marząc o Bogu mocnym i triumfującym. – Jakże często dążymy do chrześcijaństwa zwycięskiego, do chrześcijaństwa triumfalistycznego, które miałoby doniosłość i znaczenie, któremu przypadałyby w udziale chwała i zaszczyty. Ale chrześcijaństwo bez krzyża jest z tego świata i staje się bezowocne – stwierdził papież, nawiązując do obchodzonego w tym dniu święta Podwyższenia Krzyża Świętego. Zachęcił do kontemplacji krzyża Jezusowego, otwarcia nań naszych serc, by wywierał wpływ na nasze życie. – Nie sprowadzajmy krzyża do przedmiotu kultu, a tym bardziej do symbolu politycznego, do znaku prestiżu religijnego i społecznego – zaapelował papież.

Spotkanie z Romami

Po południu papież spotkał się ze wspólnotą romską. Odbyło się ono na zaniedbanym osiedlu Luník IX. Na placu przed Salezjańskim Ośrodkiem Duszpasterskim, obejmującym m.in. kościół i oratorium, Ojca Świętego powitał jego dyrektor ks. Peter Bešenyei. W przemówieniu papież podkreślił, że „nikt w Kościele nie powinien czuć się nie na swoim miejscu czy odstawiony na bok", a Bóg pragnie, abyśmy będąc innymi, gromadzili się razem. Wezwał do postrzegania siebie nawzajem jako braci i siostry, dzieci tego samego Boga. – Kościół jest domem, jest waszym domem. Dlatego chciałbym wam z serca powiedzieć: jesteście mile widziani, zawsze czujcie się w Kościele jak w domu i nigdy nie lękajcie się w nim przebywać. Niech nikt nie trzyma was czy kogokolwiek innego z dala od Kościoła! – stwierdził Franciszek.

„Barka" po słowacku

Na stadionie Lokomotíva w Koszycach Franciszek spotkał się ze słowacką młodzieżą. Młodzi ludzie zaśpiewali po słowacku „Abba Ojcze" i „Barkę".

Papież nawiązał dialog z młodzieżą, odpowiadając najpierw na pytanie o miłość dwojga. Zaznaczył, że jest to największe marzenie w życiu, ale nie kosztuje ono mało. – Miłość nie polega na posiadaniu wszystkiego i od razu, nie odpowiada logice „użyj i wyrzuć". Miłość to wierność, dar, odpowiedzialność – wskazał Franciszek. Zachęcił do łączenia miłości z heroizmem, by być zdolnym do miłości na całe życie i całym sobą. – Nie pozwólmy, aby dni życia mijały nam jak odcinki telenoweli – zaapelował. Wskazał na zagrożenia wzorcami konsumpcyjnymi. – Nie słuchajcie tych, którzy mówią wam o marzeniach, a zamiast tego sprzedają wam iluzje: to manipulatorzy szczęścia – przestrzegł papież. Podkreślił ponadto znaczenie sakramentu pojednania. – Do spowiedzi nie przystępuje się jako osoba karcona, która musi się upokorzyć, ale jako dziecko, które biegnie, by przyjąć uścisk Ojca. A Ojciec podnosi nas w każdej sytuacji, przebacza nam każdy grzech – przypomniał. Zachęcił, aby postrzegać spowiedź jako sakrament radości. – Ważne jest, aby księża byli miłosierni. Nigdy nie ciekawscy, nie jak inkwizytorzy, bardzo proszę, ale by byli braćmi, którzy dają przebaczenie Ojca, którzy towarzyszą w tym uścisku Ojca – wezwał Ojciec Święty.

Msza w Šaštínie

Po przybyciu do Šaštína papież modlił się w miejscowej bazylice Matki Bożej Bolesnej. Od 1927 r. Matka Boża Bolesna jest patronką Słowacji. Po modlitwie Franciszek pozdrowił wiernych zgromadzonych przed bazyliką i udał się na błonia Narodowego Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej, gdzie przewodniczył Mszy świętej. Z papieżem Eucharystię koncelebrowało kilkudziesięciu biskupów i księży, także z zagranicy, m.in. Czech i Moraw. Z Polski byli m.in. abp Stanisław Gądecki, przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski, oraz kard. Stanisław Dziwisz, emerytowany metropolita krakowski.

W homilii Ojciec Święty zauważył, że Maryja jest drogą, wprowadzającą nas do Serca Chrystusa, który oddał swoje życie z miłości do nas. Wskazał na Maryję jako wzór wiary i zachęcił, by dostrzec trzy cechy tej wiary: drogę, proroctwo i współczucie. Mówiąc o wierze Maryi wyruszającej w drogę, Ojciec Święty podkreślił, że Maryja Dziewica jest „wzorem wiary narodu słowackiego: wiary, która wyrusza w drogę, zawsze ożywiana prostą i szczerą pobożnością, zawsze pielgrzymująca w poszukiwaniu Pana".

Msza święta w Šaštínie była ostatnim punktem wizyty papieża na Słowacji.

„Któż jak Bóg" oraz „Powściągliwość i praca" – na tych hasłach opiera się charyzmat księży michalitów. Dokładnie 29 września zgromadzenie będzie świętować stulecie istnienia.

fot. michalici.pl

Inauguracja roku jubileuszowego w sanktuarium w Miejscu Piastowym

Stulecie księży michalitów

Agnieszka M. Domańska

– Nasza droga przez to stulecie nie była łatwa. Bł. ks. Bronisław Markiewicz, kiedy odchodził z tego świata w 1912 r., był przekonany, że zgromadzenie jest dziełem Bożym, a nie ludzkim, ale zatwierdzenia doczekało się ono dopiero dziewięć lat po jego śmierci. Dziękujemy za przeszłość i prosimy o świętość osobistą i wierność charyzmatowi w przyszłości, byśmy potrafili w tych czasach iść tam, gdzie Pan Bóg nas posyła – mówi ks. Dariusz Wilk CSMA, przełożony generalny zgromadzenia.

Pielgrzymka dziękczynna z Pruchnika do Przemyśla śladami bł. ks. Markiewicza

fot. facebook.com

Salezjańskie źródła

Zgromadzenie Świętego Michała Archanioła zostało założone przez bł. ks. Bronisława Markiewicza. – Jego pragnieniem, już jako księdza, było z jednej strony głębokie życie wewnętrzne w zakonie, a z drugiej służba rodzinom, szczególnie dzieciom i młodzieży, w ich rozwoju duchowym, umysłowym i fizycznym. Poszukiwanie własnej drogi życiowej rozpoczął od wyjazdu do Włoch w listopadzie 1885 r., gdzie trafił do księży salezjanów w Turynie. W marcu 1887 r. złożył wieczyste śluby zakonne na ręce św. Jana Bosko – opisuje ks. dr hab. Roman Majka CSMA, odpowiedzialny za Archiwum Generalne zgromadzenia.

Po powrocie do Polski w kwietniu 1892 r. ks. Markiewicz objął parafię w małej miejscowości Miejsce, gdzie dzisiaj znajduje się michalickie sanktuarium poświęcone jemu i patronowi zgromadzenia. Zbiegło się to z organizacją salezjańskiego Zakładu Wychowawczego pod patronatem św. Franciszka Salezego. Natomiast kilka lat później, 2 września 1897 r., ks. Markiewicz ogłosił współpracownikom postanowienie o założeniu nowego zgromadzenia, którego patronem będzie św. Michał Archanioł. Następnie wystąpił z taką prośbą do Ordynariatu Biskupiego w Przemyślu i do papieża Leona XIII.

– Ustanowienie św. Michała Archanioła patronem zgromadzenia nastąpiło w 1901 r. pod wpływem sugestii księcia Michała Radziwiłła. Głęboka troska bł. ks. Markiewicza o powstające dzieło nie pozwoliła mu poprzestać tylko na ustanowieniu instytucji kościelnej. 14 kwietnia 1898 r. zatwierdzono stowarzyszenie pod nazwą Towarzystwo „Powściągliwość i Praca", z własnym statutem. Rok później towarzystwo uzyskało błogosławieństwo papieża Leona XIII i rozwijało działalność wychowawczą oraz edukacyjną w oparciu o trójmian pracy: duchowej, umysłowej i fizycznej – przypomina ks. Majka i dodaje, że zatwierdzenie zgromadzenia na prawie diecezjalnym nastąpiło 29 września 1921 r. przez metropolitę krakowskiego księcia Adama Stefana Sapiehę. Dwa tygodnie później zgromadzenie zostało oficjalnie przyjęte na terenie diecezji przemyskiej, w Miejscu Piastowym, gdzie ustanowiono też macierzysty dom zakonny. W 1928 r. zatwierdzenia doczekała się żeńska gałąź zakonu.

Zgromadzenie rozwijało się, zakładając nowe zakłady wychowawcze, m.in. w Pawlikowicach (1903 r.) i w Markach-Strudze (1928 r.). W 1966 r. zyskało aprobatę papieską. Jak podkreśla ks. Roman Majka, zmiany ustrojowe i społeczne w Polsce po II wojnie światowej ograniczyły prowadzenie zakładów wychowawczych i wymusiły zajęcie się inną działalnością apostolską, prowadzeniem duszpasterstwa parafialnego. Dopiero po 1989 r. zgromadzenie stopniowo powracało do pracy

z dziećmi i młodzieżą, powstawały nowe oratoria, ośrodki wychowawcze, szkoły.

Program dla Polaków

Ks. Markiewicz nazywany był apostołem trzeźwości. Gdy rozpoczął pracę duszpasterską w pierwszej parafii – Gać koło Przeworska – jednym z priorytetów było dla niego zwalczanie nałogu pijaństwa, które wówczas się szerzyło. Stosował wszelkie możliwe środki: głosił kazania, zapraszał do bractwa trzeźwości, a nawet… zaglądał do karczmy, na chrzciny czy wesela, gdzie zachęcał do trzeźwości.

– Najważniejszym przesłaniem zgromadzenia pozostawionym przez bł. ks. Markiewicza jest jego charyzmat, streszczający się w dwóch hasłach: „Któż jak Bóg" i „Powściągliwość i praca" – wyjaśnia ks. dr hab. Roman Majka CSMA. Natomiast kard. Wyszyński w homilii wygłoszonej 10 września 1972 r. w Miejscu Piastowym podkreślił, że te dwa hasła mogły zaniepokoić, a nauka ks. Markiewicza „jest na czasie". – Dzisiaj wiemy, że trzeba być bardzo powściągliwym i pracowitym. Powściągliwym – aby nie czynić nikomu nic złego, a pracowitym – aby zdobywać to, co jest potrzebne dla utrzymania rodziny i Narodu, aby ratować dzieci przez uczciwą pracę i oszczędność, nie zaś niszczyć je dla wygodnictwa, samolubstwa i egoizmu – tłumaczył Prymas Tysiąclecia. Jak dodał, program narodowy pozostawiony zgromadzeniu przez ks. Markiewicza może poruszyć sumienia.

Św. Michał zdobywa Polskę

Od 2013 r. kopia figury patrona zgromadzenia św. Michała Archanioła z sanktuarium na górze Gargano peregrynuje po całej Europie. Początkowo miała nawiedzić tylko placówki prowadzone przez michalitów, a dziś takich wspólnot jest ponad 800. Peregrynacji towarzyszą Msze św. z modlitwą o uzdrowienie i uwolnienie z nałogów, adoracja Najświętszego Sakramentu, konferencje o aniołach i akt oddania wspólnoty św. Michałowi Archaniołowi. Z kolei modlitwa za pośrednictwem św. Michała Archanioła: jutrznia, nieszpory, godzinki ku czci św. Michała Archanioła i przygotowane na tę okazję pieśni pozwalają bliżej poznać postać archanioła. Dla wielu wspólnot parafialnych nawiedzenie jest czasem duchowej odnowy i impulsem do działania.

Michalici są zgromadzeniem czynno-kontemplacyjnym, większość ich działalności skupia się na aktywności wychowawczej i edukacyjnej, duszpasterskiej, wydawniczej i misyjnej.

Obecnie kopia figury obecna jest we Frydrychowicach (arch. krakowska), ostatni tydzień września spędzi w Mieroszowie (diec. świdnicka), a w pierwszych dniach października nawiedzi parafię w Chrośli (diec. warszawsko-praska).

fot. Agnieszka M. Domańska

Kopia figury św. Michała Archanioła z Gargano, która peregrynuje po parafiach

Coraz większą popularnością cieszy się także szkaplerz św. Michała Archanioła – z wizerunkiem św. Michała Archanioła z sanktuarium na górze Gargano oraz Matki Bożej z sanktuarium w Miejscu Piastowym. Do tej pory przyjęło go już kilkaset tysięcy osób – podczas peregrynacji oraz tzw. niedziel anielskich czy szkaplerznych prowadzonych przez księży michalitów, jak zwraca uwagę ks. Robert Ryndak CSMA, opiekun Bractwa Szkaplerza św. Michała Archanioła.

Korzenie Związku Szkaplerza św. Michała sięgają 1878 r., choć wówczas miał on nieco inną formę, a w lipcu 1870 r. został on zatwierdzony przez papieża Leona XIII. Jednak wówczas nie przyjął się w Polsce na większą skalę. Na przestrzeni lat przełożeni zgromadzenia kilkakrotnie próbowali odnowić bractwo szkaplerzne, ale bezskutecznie. Ponownie temat podjęto w 2012 r., w zgromadzeniu powstała komisja poświęcona szkaplerzowi, a do jego rozpowszechnienia bardzo przyczyniła się peregrynacja kopii figury św. Michała Archanioła.

– Kiedy przyjmujemy szkaplerz, otwieramy nasze serca i zapraszamy św. Michała Archanioła z jego pomocą i opieką. Po ludzku często potrzebujemy znaku, który nam o tym przypomni, i szkaplerz pełni właśnie taką funkcję. On ma nas kierować ku św. Michałowi i przypominać, by codziennie odmówić modlitwę do niego, co jest jednym z głównych zobowiązań wynikających z przyjęcia szkaplerza. Taka codzienna opieka św. Michała jest nam bardzo potrzebna, chociażby z tego powodu, że każdego dnia trwa walka złego ducha o naszą duszę, nasze serce, więc my na nowo potrzebujemy opieki ze strony św. Michała – tłumaczy ks. Robert Ryndak. Przyjęcie szkaplerza łączy się z noszeniem go i codziennym odmawianiem modlitwy do św. Michała Archanioła. – To buduje i umacnia relację ze św. Michałem Archaniołem. Niektórzy mówią też, że modlitwa zatwierdzona przez Leona XIII to przywołanie św. Michała do konkretnego działania, które w danej chwili wykonujemy – dodaje zakonnik.

Jubileusz stulecia

Rok stulecia zgromadzenia koncentruje się na trzech wydarzeniach centralnych. Pierwszym była uroczysta Eucharystia inauguracyjna 27 września 2020 r. w Miejscu Piastowym. Następnie 22 maja 2021 r. odbyła się Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego poświęcona historii zgromadzenia. Dzień przed zakończeniem świętowania młodzi spotkają się w ramach Jubileuszowego Michalickiego Spotkania Młodzieży w Pawlikowicach. Jubileusz zamknie 26 września uroczysta Eucharystia w Pawlikowicach, pod przewodnictwem abp. Marka Jędraszewskiego.

Jak podkreśla przełożony generalny, to przede wszystkim czas dziękczynienia Panu Bogu. – Dziękujemy za dar charyzmatu bł. ks. Bronisława Markiewicza tam, gdzie pracujemy, m.in.: na Arubie, Białorusi i Dominikanie, w Argentynie, Austrii, Australii, Kanadzie, Niemczech, Paragwaju, Papui-Nowej Gwinei, Puerto Rico, Szwajcarii, Ukrainie, Włoszech i USA. Jesteśmy zgromadzeniem czynno-kontemplacyjnym i większość naszej działalności skupia się na aktywności wychowawczej i edukacyjnej, duszpasterskiej, wydawniczej, misyjnej. Jednak zauważamy, że Pan Bóg szczególnie zaprasza nas teraz do nawiązywania z Nim coraz głębszej relacji osobistej. Po to, byśmy byli autentycznymi świadkami, nie tylko „działaczami ewangelizacyjnymi", co jest niemożliwe bez prawdziwej przyjaźni z Chrystusem i wsłuchiwania się w Boże słowo – tłumaczy ks. Dariusz Wilk CSMA. Dopowiada, że zgromadzenie wciąż na nowo odkrywa osobę św. Michała Archanioła, czczonego jako patron Kościoła, walczącego ze złem i przeciwstawiającego się szatanowi, a którego imię znaczy „Któż jak Bóg!". – Widzimy, że św. Michał Archanioł jest patronem na dzisiejsze czasy – mówi z przekonaniem michalita.

Więcej informacji o zgromadzeniu oraz szkaplerzu i nawiedzeniu kopii figury św. Michała Archanioła: michalici.pl, nawiedzeniefigury.pl

Kazimierz Dadak

Minął „miesiąc miodowy" prezydentury Joe Bidena i słupki obrazujące jego popularność poważnie spadły. Najistotniejszym powodem jest decyzja o wycofaniu się z Afganistanu i chaos związany z operacją.

Czarne chmury nad Bidenem

W USA panuje system prezydencki, mieszkaniec Białego Domu ma ogromną władzę, a z nią nierozłącznie wiąże się odpowiedzialność. Słynny idiom Harry'ego Trumana „the buck stops here" (w wolnym tłumaczeniu: „odpowiedzialność spoczywa na mnie") jest ciągle w użyciu, tyle że obecnie politycy są mniej skłonni, żeby przyznawać się do błędów. Tak też postąpił Joe Biden i w kolejnych wystąpieniach winę za porażkę w Kabulu zrzucił na służby, które nie przewidziały tak szybkiego upadku proamerykańskiego rządu.

Jest to oczywiście prawda, tylko że przed podjęciem decyzji prezydent zbytnio się z wojskiem i wywiadem nie konsultował. Miał ku temu poważne powody, Pentagon wcześniej torpedował wysiłki mające na celu wycofanie amerykańskich sił zbrojnych właśnie z Afganistanu, a także z Syrii. Kłopot w tym, że Joe Biden zwlekał z podjęciem decyzji i zrobił to dopiero w ostatnim momencie.

Porozumienie zawarte przez jego poprzednika ustalało termin wycofania amerykańskich wojsk na 1 maja i talibowie jasno powiedzieli, że z tym dniem kończy się niepisany rozejm, w ramach którego amerykańscy żołnierze nie byli obiektem ataków. Joe Biden swą decyzję zakomunikował 14 kwietnia, gdy było już za pięć dwunasta. Oczywiście wycofanie wojska w ciągu zaledwie dwóch tygodni było niemożliwe i z tego powodu prezydent arbitralnie przedłużył termin do 31 sierpnia. Talibowie uszanowali tę decyzję, pomimo że lotnictwo USA niemal do końca wspierało działania rządowej armii.

Nowy termin dawał zaledwie cztery i pół miesiąca na ewakuację dziesiątek tysięcy ludzi, którzy bezpośrednio wspierali amerykańskie działania w tym kraju, nie mówiąc o takiej samej operacji, jaką chcieli przeprowadzić liczni sojusznicy. Co więcej, perspektywa uznania działań wojskowych w Afganistanie za porażkę nie napełniła szefów Pentagonu entuzjazmem do całego przedsięwzięcia. Biurokracja, nie tylko wojskowa, nie lubi być stawiana wobec faktów dokonanych i niejednokrotnie w takiej sytuacji stosuje bierny opór, robiąc minimum tego, co do niej należy. Armia zadbała o sprawną ewakuację swego personelu, co zostało osiągnięte nawet przed terminem 31 sierpnia.

W poszukiwaniu winnych

W przeciwieństwie do Donalda Trumpa obecny prezydent miał wnieść do rządu fachowość i doświadczenie. Jego ekipa to w przeważającej części „weterani" z czasów prezydentury Baracka Obamy i jako tacy powinni byli przewidzieć zagrożenia dla powodzenia całej operacji. Niemniej wszystkich zaskoczył rozwój sytuacji i stąd mrożące krew w żyłach migawki z lotniska w Kabulu, a teraz rozważania na temat tego, czy w Afganistanie są jeszcze obywatele amerykańscy, którzy chcą z tego kraju wyjechać, czy nie.

Nic jednak nie wskazuje na to, że ta ogromna prestiżowa porażka miałaby poskutkować dymisjami czy to w rządzie, czy to w służbach. Nie jest to sytuacja nowa, można rzec, że od czasów Harry'ego Trumana (prezydentura w latach 1945–1953) minęły całe wieki. Po zamachu z 11 września zdymisjonowano jednego czy drugiego trzeciorzędnego urzędnika. Za to, że dane wywiadu na temat broni masowego rażenia w Iraku były całkowicie błędne, także nikt nie poniósł konsekwencji. Podobnie nie znalazł się żaden winny braku nadzoru nad rynkami finansowymi, który by był odpowiedzialny za krach w roku 2008. Nie inaczej było po ataku na konsulat USA w libijskim Bengazi w roku 2012, w którym śmierć poniósł amerykański ambasador. Czy rządzą demokraci, czy republikanie, porażki zawsze pozostają sierotami – winnych nie ma. Przywodzi to na myśl „minioną epokę", gdy rządzący zawsze mieli do czynienia z „obiektywnymi przeszkodami".

Biden zrobił to, co do niego należało – pozbawił Trumpa urzędu – i teraz może odejść.

Zamiast tego prezydent postanowił przejść do ataku. 31 sierpnia, po tym, jak na pokład ostatniego samolotu transportowego wszedł dowódca 82. Dywizji Powietrznodesantowej gen. Christopher Donahue, Joe Biden wygłosił przemówienie do narodu, w którym obwieścił wielki sukces. Oczywiście, ewakuacja 120 tys. ludzi w ciągu dwu tygodni była sukcesem, niemniej został on okupiony stratą trzynastu żołnierzy. W wyniku zamachu dokonanego w Kabulu przez samozwańcze Państwo Islamskie wojsko amerykańskie poniosło najcięższe jednodniowe straty od ponad dekady.

To przejście do ofensywy zostało przez większość obserwatorów przyjęte z niesmakiem. Dotyczy to także mediów, które do tej pory bezkrytycznie przyjmowały wszystko to, co robią demokraci, a szczególnie obecny prezydent. Zatem nasuwa się pytanie: co kryje się za tym zjawiskiem?

Pomogła pandemia

Joe Biden uprzednio dwukrotnie kandydował na prezydenta i za każdym razem jego kampanie kończyły się szybko – mówiąc bez ogródek, w obu przypadkach poniósł klęskę. W zeszłym roku też mu początkowo szło opornie, aż do czasu, gdy elita partii demokratycznej zorientowała się, że mimo braku charyzmy i szerokiego poparcia w szeregach partyjnych jest on jedynym kandydatem, który ma cień szansy, żeby wygrać z Donaldem Trumpem. Wszyscy inni byli zdecydowanie zbyt lewicowi, żeby wygrać w wyborach powszechnych. Tuż przed tak zwanym Super Wtorkiem, dniem, w którym odbywają się prawybory w piętnastu stanach, w tym tak ludnych i ważnych, jak Kalifornia i Teksas, z ubiegania się o nominację zrezygnowała cała plejada kandydatów, których poglądy były trochę bliższe centrum. Tym sposobem na placu boju pozostali Joe Biden i dwoje bardzo lewicowych senatorów, Bernie Sanders i Elizabeth Warren. Głosy elektoratu podzieliły się i 3 marca Joe Biden pierwszy zameldował się na mecie. Dzięki temu manewrowi demokratycznej elity objął wyraźne prowadzenie. Co prawda, niebawem z kandydowania zrezygno-

fot. PAP/EPA/Shawn Thew

wała Elizabeth Warren, ale Biden już miał dużą przewagę nad Sandersem i został kandydatem z ramienia demokratów.

W pokonaniu Trumpa bardzo pomogła mu pandemia. Pod pozorem ścisłego przestrzegania obostrzeń Joe Biden praktycznie nie podróżował po kraju, co dla wyraźnie już starzejącego się kandydata byłoby wielkim wyzwaniem. Czarną robotę odrobiły za niego media, które nieustannie przekazywały to, co z „piwnicy" swego domu (w amerykańskich domach w piwnicach często mieszczą się pomieszczenia biurowe) miał do powiedzenia kandydat Biden. Wygłaszał przemówienia, skrzętnie przekazywane przez kanały telewizyjne, natomiast jak ognia unikał konferencji prasowych, ponieważ przy takich okazjach często popełnia grube pomyłki. Tym sposobem fakt, że jest on już bardzo zmęczony życiem i może mieć kłopoty z wykonywaniem prezydenckich obowiązków, nie dotarł do świadomości znacznej części wyborców.

W tej chwili trudniej jest mu zaszyć się w czeluściach Białego Domu i unikać kontaktów z resztą świata. Stąd nie jest w stanie unikać wielkich gaf. Ostatnio wprawił w zdumienie całą Amerykę, gdy rozpoczął konferencję prasową od słów: „Oni dali mi tu listę i zostałem poinstruowany, że pierwszą osobą, której mam udzielić głosu, jest dziennikarz sieci telewizyjnej NBC". Wieść, że prezydent USA jest przez kogoś instruowany, co ma zrobić, wprawiła w osłupienie całe społeczeństwo. Tego typu wpadki kosztują bardzo drogo i nad Bidenem pojawiły się czarne chmury. Tym razem sprawa nie został zamieciona pod dywan, media głównego nurtu ją poruszyły, co zaskakuje, ale tylko na pierwszy rzut oka.

Czas Kamali Devi Harris?

Biden zrobił to, co do niego należało – pozbawił Trumpa urzędu – i teraz może odejść. Widać wyraźnie, że skończył już 78 lat i w tej chwili jest bardziej kulą u nogi demokratów niż walcem, który prze do przodu. Tuż za jego plecami jest idealny kandydat skrajnej lewicy, wiceprezydent Kamala Devi Harris. Jako kobieta, w dodatku różnorodna rasowo (pół czarnoskóra, pół Hinduska), a także zapalona adwokatka praw środowiska LGBT i zwolenniczka kultury śmierci, jest wymarzonym dzieckiem lewackiego skrzydła partii demokratów.

Jako taka w prawyborach w 2020 r. nie odniosła żadnych sukcesów. Zdobyła ledwie kilka procent głosów członków partii demokratycznej, pomimo że jej kampania została zasilona dużymi sumami pieniędzy od bardzo bogatych lewicowych Kalifornijczyków.

Rezygnacja Joe Bidena i wskoczenie Kamali Harris na fotel prezydenta spełniłyby marzenia wielu członków amerykańskich elit. O takim scenariuszu szeptano jeszcze przed ubiegłorocznymi wyborami, a dziś ta możliwość staje się bardziej realna.

Tak jak w roku ubiegłym establishment partii demokratycznej dokonał wolty, która wyniosła Joe Bidena aż do Białego Domu, tak dziś można obserwować pierwsze kroki na drodze do kolejnej wolty, zamiany Bidena na Harris. Taka zmiana dałaby demokratom dużo większe możliwości utrzymania prezydentury.

Rezygnacja Bidena, powiedzmy w obliczu klęski demokratów w wyborach do Kongresu w przyszłym roku, na co się zanosi, dałaby demokratom możliwość startowania w wyborach w 2024 r. z zupełnie innej pozycji. Jest mało prawdopodobne, że za trzy lata wówczas niemal 82-letni Joe Biden w ogóle będzie w stanie znieść trudy kampanii wyborczej i jest wielce prawdopodobne, że już na etapie prawyborów będzie mieć ogromne kłopoty, tak jak przydarzyło się Jimmy'emu Carterowi w 1980 r. Zatem w interesie elit partii demokratycznej jest uniknięcie ostrej walki pomiędzy samymi demokratami w ramach prawyborów, a to jest możliwe tylko wówczas, gdy pojawi się silny, niekwestionowany przywódca. Kamala Harris jako urzędujący prezydent miałaby wszelkie atuty, aby w ramach partii demokratycznej taką pozycję osiągnąć. Winę za katastrofę afgańską i inne kłopoty złożono by na barki Joe Bidena, a Kamala Harris startowałaby z czystym kontem.

Autor jest profesorem ekonomii,
wykłada w Hollins University
w stanie Wirginia w USA

fot. pixabay

POWOŁANI

W pierwszym czytaniu, z Księgi Liczb, słyszymy historię o zesłaniu Ducha Bożego na mężów izraelskich. Otrzymali oni ten dar po to, aby rozumieli słowo Boże i pomagali Mojżeszowi sądzić lud, gdyż on sam nie był już w stanie udźwignąć tego ciężaru. Duch został udzielony modlącym się poza obozem, w Namiocie Spotkania. Duch zstąpił też na dwóch mężów, którzy pozostali w obozie. To Eldad i Medad. Oni również wpadli w uniesienie prorockie, co nie spodobało się pobożnemu młodzieńcowi Jozuemu. Mojżesz jednak zrozumiał, że Bóg chce działać i może działać w każdym. „Oby tak cały lud Pana prorokował, oby mu Pan dał swego ducha". Wszyscy są powołani do tego, aby stawać się narzędziem w ręku Pana.

Niestety, nie wszyscy chcą podjąć się tego zadania. Szczególną kategorię ludzi stanowią tu bogacze czasów starożytności, o których pisze św. Jakub Apostoł w drugim czytaniu: „Teraz wy, bogacze, zapłaczcie wśród narzekań na utrapienia, jakie was czekają. (…) Żyliście beztrosko na ziemi i wśród dostatków tuczyliście serca wasze w dniu rzezi". Problem bogactwa nie polega na ilości posiadanych dóbr, tylko na stosunku do ubogich i potrzebujących. Stanowią oni w dwójnasób ofiary bogaczy. Raz, że to ich praca stanowiła źródło dobrobytu, a dwa, że padli ofiarą egoizmu bogaczy, którzy nie widzieli potrzeby sprawiedliwego podziału wypracowanego dobra. Niesprawiedliwość ta ma charakter nie tylko społeczny, ale również duchowy. Bóg udziela dóbr wszystkim, a nie tylko niewielkiej grupie. To, co zniweczy ludzka niesprawiedliwość, znajdzie sprawiedliwe zakończenie podczas sądu Bożego.

W dzisiejszym fragmencie Ewangelii Pan Jezus ukazuje uczniom, którzy próbują zabronić wędrownemu egzorcyście dalszej działalności, Bożą perspektywę obecności wśród ludzi. Bóg chce dawać swego Ducha tym, którzy są na to gotowi, a nawet więcej. Nie ogranicza się do jakiejś wybranej kategorii ludzi. Wędrowny egzorcysta spoza grona Dwunastu wyrzuca demony w imię Jezusa. Z kolei Eldad i Medad wpadają w uniesienie prorockie poza obozem, bo tak chce Pan, to odpowiada Jego woli i naturze. Człowiek powinien starać się o zrozumienie tej Bożej otwartości i hojności. Niektóre formy ekskluzywizmu – tak jak w wypadku starożytnych bogaczy – prowadzą do nędzy współbraci, inne – tak jak w wypadku Jozuego i zazdrosnych uczniów – mogą ograniczać rozszerzanie się słowa Bożego i prowadzić do zubożenia duchowego. Pan Jezus, tłumacząc uczniom te kwestie, zachęca do odrzucania tego, co prowadzi do wzrostu egoizmu i blokuje zdolność przyjęcia łaski. To zadanie do wykonania dla każdego ucznia Jezusa, na które warto spożytkować swoją energię.

ks. Łukasz Piotrowski
Autor jest wikariuszem w par. św. Patryka w Warszawie, wykładowcą polonistyki w WSD DW-P

XXVI NIEDZIELA ZWYKŁA

26 września 2021

Czytanie z Księgi Liczb
11, 25-29
Pan zstąpił w obłoku i mówił z Mojżeszem. Wziął z ducha, który był w nim, i przekazał go owym siedemdziesięciu starszym. A gdy spoczął na nich duch, wpadli w uniesienie prorockie. Nie powtórzyło się to jednak. Dwóch mężów pozostało w obozie. Jeden nazywał się Eldad, a drugi Medad. Na nich też zstąpił duch, bo należeli do wezwanych, tylko nie przyszli do namiotu. Wpadli więc w obozie w uniesienie prorockie.
Przybiegł młodzieniec i doniósł Mojżeszowi: „Eldad i Medad wpadli w obozie w uniesienie prorockie". Jozue, syn Nuna, który od młodości swojej był w służbie Mojżesza, zabrał głos i rzekł: „Mojżeszu, panie mój, zabroń im!". Ale Mojżesz odparł: „Czyż zazdrosny jesteś o mnie? Oby tak cały lud Pana prorokował, oby mu dał Pan swego ducha!".

Psalm responsoryjny
19, 8. 10. 12-14

Refren: Nakazy Pana są radością serca.
Prawo Pańskie jest doskonałe i pokrzepia duszę,
świadectwo Pana jest pewne, nierozważnego uczy mądrości.
Bojaźń Pana jest szczera i trwa na wieki,
sądy Pana prawdziwe, wszystkie razem słuszne.

Zważa na nie Twój sługa
i nagrodę otrzyma za ich przestrzeganie.
Kto jednak widzi swoje błędy?
Oczyść mnie z błędów przede mną ukrytych.

Także od pychy broń swojego sługę,
by nie panowała nade mną.
Wtedy będę bez skazy
i wolny od wielkiego występku.

Czytanie z Listu Świętego Jakuba Apostoła
5, 1-6
A teraz wy, bogacze, zapłaczcie wśród narzekań na utrapienia, jakie was czekają. Bogactwo wasze zbutwiało, szaty wasze stały się żerem dla moli, złoto wasze i srebro zardzewiało, a rdza ich będzie świadectwem przeciw wam i toczyć będzie ciała wasze niby ogień. Zebraliście w dniach ostatecznych skarby.
Oto woła zapłata robotników, żniwiarzy z pól waszych, którą zatrzymaliście, a krzyk żniwiarzy doszedł do uszu Pana Zastępów. Żyliście beztrosko na ziemi i wśród dostatków tuczyliście serca wasze w dniu rzezi. Potępiliście i zabiliście sprawiedliwego. Nie stawiał wam oporu.

Aklamacja przed Ewangelią: Alleluja, alleluja, alleluja.
Słowo Twoje, Panie, jest prawdą,
uświęć nas w prawdzie.

Słowa Ewangelii według Świętego Marka
9, 38-43. 45. 47-48
Apostoł Jan rzekł do Jezusa: „Nauczycielu, widzieliśmy kogoś, kto nie chodzi z nami, jak w Twoje imię wyrzucał złe duchy, i zaczęliśmy mu zabraniać, bo nie chodzi z nami". Lecz Jezus odrzekł: „Przestańcie zabraniać mu, bo nikt, kto uczyni cud w imię moje, nie będzie mógł zaraz źle mówić o Mnie. Kto bowiem nie jest przeciwko nam, ten jest z nami. Kto wam poda kubek wody do picia, dlatego że należycie do Chrystusa, zaprawdę, powiadam wam, nie utraci swojej nagrody. A kto by się stał powodem grzechu dla jednego z tych małych, którzy wierzą, temu lepiej byłoby kamień młyński uwiązać u szyi i wrzucić go w morze.
Jeśli zatem twoja ręka jest dla ciebie powodem grzechu, odetnij ją; lepiej jest dla ciebie ułomnym wejść do życia wiecznego, niż z dwiema rękami pójść do piekła w ogień nieugaszony. I jeśli twoja noga jest dla ciebie powodem grzechu, odetnij ją; lepiej jest dla ciebie chromym wejść do życia, niż z dwiema nogami być wrzuconym do piekła. Jeśli twoje oko jest dla ciebie powodem grzechu, wyłup je; lepiej jest dla ciebie jednookim wejść do królestwa Bożego, niż z dwojgiem oczu być wrzuconym do piekła, gdzie robak ich nie ginie i ogień nie gaśnie".

Kalendarium liturgiczne

Poniedziałek, 27 września
Wspomnienie św. Wincentego a Paulo, prezbitera
Czytania mszalne: Za 8, 1-8; Ps 102, 16-23. 29; Łk 9, 46-50

Wtorek, 28 września
Wspomnienie św. Wacława, męczennika
Czytania mszalne: Za 8, 20-23; Ps 87, 1b-7; Łk 9, 51-56

Środa, 29 września
Święto świętych archaniołów Michała, Gabriela i Rafała
Czytania mszalne: Dn 7, 9-10. 13-14 albo Ap 12, 7-12a; Ps 138, 1b-5; J 1, 47-51
W diecezji warszawsko-praskiej święto – rocznica poświęcenia bazyliki katedralnej w Warszawie-Pradze

Czwartek, 30 września
Wspomnienie św. Hieronima, prezbitera i doktora Kościoła
Czytania mszalne: Ne 8, 1-4a. 5-6. 7b-12; Ps 19, 8-11; Łk 10, 1-12

Piątek, 1 października
Wspomnienie św. Teresy od Dzieciątka Jezus, dziewicy i doktora Kościoła
Czytania mszalne: Ba 1, 15-22; Ps 79, 1-5. 8-9; Łk 10, 13-16

Sobota, 2 października
Wspomnienie świętych Aniołów Stróżów
Czytania mszalne: Wj 23, 20-23; Ps 91, 1-6. 10-11; Mt 18, 1-5. 10

fot. PAP/EPA/Tiziana Fabi

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

KTO DOKONUJE ABORCJI, TEN ZABIJA
Aborcja to więcej niż problem, aborcja to morderstwo. (…) Kto dokonuje aborcji, ten zabija. (…) W trzecim tygodniu od poczęcia, często zanim matka to zauważy, wszystkie organy są już na miejscu (…) Czyż nie jest to osoba? To jest ludzkie życie, kropka. I to życie musi być szanowane. Ta zasada jest bardzo jasna, a tym, którzy nie mogą jej zrozumieć, zadam dwa pytania: czy słuszne jest zabijanie życia ludzkiego, aby rozwiązać jakiś problem? (…) Czy słuszne jest wynajęcie zabójcy, aby rozwiązać problem? (…) Dlatego Kościół tak bardzo zajmuje się tą kwestią. Jeśli by to akceptował, to tak, jakby akceptował codzienne morderstwa.

O UNII EUROPEJSKIEJ
Europa musi – zawsze to powtarzam – podjąć marzenia wielkich, ojców założycieli Unii Europejskiej. (…) U podstaw Unii Europejskiej jest duch, o którym marzyli Schuman, Adenauer, De Gasperi (…) do tego trzeba powrócić. Istnieje bowiem pewne zagrożenie, że będzie to tylko urząd zarządzający (…) a to nie jest dobre. Trzeba sięgać do mistyki [do ducha], szukać korzeni Europy i je rozwijać. Uważam, że wszystkie kraje muszą się rozwijać. To prawda, że niektóre interesy, być może nie europejskie, próbują wykorzystać Unię Europejską do kolonizacji ideologicznej, a to nie jest dobre. Nie, Unia Europejska musi być niezależna sama w sobie, a wszystkie kraje na tym samym poziomie, zainspirowana marzeniem wielkich założycieli. Taka jest moja idea.

BEZ SAKRAMENTU
Małżeństwo jest sakramentem. Kościół nie ma władzy, by zmieniać sakramenty tak, jak je ustanowił Pan. Natomiast jeśli chodzi o ustawy, które starają się pomóc w sytuacji wielu osób o różnej orientacji seksualnej, to ważne, że pomagamy ludziom. Ale bez narzucania rzeczy, które ze swej natury nie mogą być w Kościele. (…) Nie oznacza to potępiania osób, które są takie (…) są naszymi braćmi i siostrami. Musimy im towarzyszyć. Ale małżeństwo jako sakrament jest jasne. (…) Wiele, bardzo wiele osób o orientacji homoseksualnej przystępuje do sakramentu pokuty i zwraca się do księży, prosząc o radę, a Kościół pomaga im iść dalej w życiu, ale sakramentu małżeństwa nie może im udzielać.

Wszystkie wypowiedzi papieża Franciszka pochodzą z konferencji prasowej, która odbyła się na pokładzie samolotu w drodze ze Słowacji do Rzymu.

Podróż Jana Pawła II do Armenii sprzed dwudziestu lat wciąż jest obecna w sercach wielu Ormian. Papież Polak był jednym z nielicznych autorytetów, które głośno mówiły o ludobójstwie z początku XX w.

fot. Adam Bujak

Przeszłość Armenii jest nieodłączna od jej chrześcijańskiej wiary

Historyczna pielgrzymka

Iwona Flisikowska

Terytorium Armenii od wieków związane jest z historią biblijną. Arka Noego po opadnięciu wód potopu miała osiąść na górze Ararat, znajdującej się przez wieki na terenie tego właśnie kraju (obecnie w Turcji). Góra Ararat do dziś jest święta dla Ormian. Pierwszymi apostołami w Armenii byli św. Juda Tadeusz i św. Bartłomiej.

Król Tiridetes z dynastii Arshakuni w 301 r. został ochrzczony i oficjalnie wprowadził chrześcijaństwo do swojego kraju. Armenia przeżywała złote lata kilkaset lat wcześniej, kiedy pod rządami Tigranesa II kraj rozciągał się od Morza Śródziemnego do Morza Kaspijskiego. Bliskość Imperium Osmańskiego powodowała jednak problemy.

Najbardziej tragiczne wydarzenia miały miejsce już we współczesnych czasach, na przełomie XIX i XX w., kiedy Turcy chcieli „oczyścić swój kraj z chrześcijańskiej krwi". Doczo-

Pielgrzymka do Armenii była jedną z najważniejszych zagranicznych podróży apostolskich Jana Pawła II.

dziło do masowych mordów, ale i powstań ormiańskich, krwawo tłumionych przez wojska tureckie – w latach 1894–1896 śmierć poniosło ok. 300 tysięcy Ormian. W wyniku przeprowadzonej na szeroką skalę eksterminacji w latach 1915–1917 zginęło szacunkowo 1,5 miliona Ormian! Ludzie, którzy przeżyli lub uciekli z Turcji, rozproszyli się po wszystkich kontynentach. Dziś w Armenii mieszkają 3 miliony Ormian. Na świecie jest ich ponad 7 milionów.

W Polsce również żyją i pracują Ormianie. Wśród nich są wykładowcy i naukowcy, lekarze, nauczyciele (szczególnie muzyki) i artyści. Przynieśli ze sobą bogatą historię, tradycję i kulturę. To gorący patrioci, którzy pielęgnują w swoich domach i rodzinach pamięć i tożsamość ojczyzny, ale też szanują naszą ziemię. Wiele osób znalazło tu schronienie po ludobójstwie w 1915 r., sporo przybyło do Polski niedawno, po działaniach wojennych z lat 1992–1993.

Od roku Armenia odczuwa bolesne skutki krwawych walk Azerbejdżanu o obronę swoich granic i spornego Arcachu, czyli Górskiego Karabachu. Terytorium to od wieków było zamieszkane przez rdzenną ludność ormiańską, przez wieki też Ormianie musieli bronić się przed najazdami narodów muzułmańskich.

We wrześniu 2020 r. na granicy Karabachu z Azerbejdżanem ponownie doszło do zakrojonej na szeroką skalę akcji wojskowej. Od tego dnia trwają walki z użyciem czołgów, śmigłowców i samolotów. Wojna pochłonęła już setki istnień ludzkich po obu stronach. Według Ministerstwa Obrony Armenii tym razem agresorem jest nie tylko Azerbejdżan, ale także Turcja, ponieważ w działaniach wojennych biorą udział najemnicy i samoloty z tego kraju. Celem nalotów jest Arcach, ale także niektóre obszary wschodniej Armenii w prowincji Gegharkunik w pobliżu miasta Wardenis. Od wielu miesięcy ormiańscy jeńcy wojenni są w azerbejdżańskich więzieniach torturowani, wbrew wszelkim międzynarodowym prawom humanitarnym i konwencji genewskiej, a także fil-

fot. Adam Bujak

Międzynarodowi obserwatorzy od początku podkreślali wyjątkowość pielgrzymki

mowani. Następnie nagrania wideo są przesyłane do rodzin ofiar za pośrednictwem mediów społecznościowych.

W solidarności z Armenią warto przypomnieć niezwykłą podróż Jana Pawła II do tego nękanego wojną kraju w jej dwudziestą rocznicę. Jan Paweł II odwiedził Armenię w dniach 25–27 września 2001 r. Była to jego 95. podróż apostolska. Międzynarodowi obserwatorzy od początku podkreślali jej wyjątkowość. Ojciec Święty został zaproszony do Armenii przez ormiańskiego patriarchę Garegina II. – W 1700. rocznicę ogłoszenia

fot. Adam Bujak

Charles Aznavour śpiewa „Ave Maria" ku pamięci ofiar ludobójstwa

chrześcijaństwa jako oficjalnej religii tego umiłowanego kraju cały Kościół katolicki dzieli z Tobą głęboką radość wszystkich Ormian – zwrócił się papież do patriarchy ormiańskiego, dziękując za zaproszenie. Przypomniał również niezwykłe świadectwo życia Ormiańskiego Kościoła Apostolskiego na przestrzeni wieków, mówiąc o „XX wieku, który był dla Was czasem niewypowiedzianej grozy i cierpienia".

Najbardziej wzruszającym momentem wizyty były odwiedziny Ojca Świętego w Muzeum Ludobójstwa Ormian, które znajduje się na wzgórzu Cicernakaberd w Erewaniu, stolicy Armenii. Jan Paweł II uczcił tym samym tragiczny los prawie 2 milionów Ormian zamordowanych w XX w. i wypowiedział po ormiańsku słowa „Metz Yeghern" (wielka zbrodnia – używane na określenie ludobójstwa Ormian). Podczas wizyty papież przekazał muzeum oryginał listu Benedykta XV, w którym zwrócił się do sułtana tureckiego z apelem o zaprzestanie mordów.

Na zakończenie uroczystości jeden z najsłynniejszych piosenkarzy XX w., a na pewno najsłynniejszy Ormianin, Charles Aznavour, zaśpiewał „Ave Maria". Podczas swojego ostatniego koncertu w Warszawie muzyk wspominał, że kontaktował się z Janem Pawłem II długo przed spotkaniem w Armenii. Artysta zwierzył się papieżowi, że przygotowuje swoją wersję pieśni, i zapytał, w jakim języku ma ją wykonać, na co Ojciec Święty uśmiechnął się i dwukrotnie odpowiedział porozumiewawczym tonem: „po francusku, po francusku".

Papieski fotograf Adam Bujak, autor pięknych zdjęć dokumentujących wizytę papieża w Armenii, które zostały opublikowane w albumie „Czas pojednania", tak wspomina po latach papieską pielgrzymkę do Armenii: – Pamiętam najbardziej wzruszające spotkanie na wzgórzu Cicernakaberd, w miejscu upamiętnienia ludobójstwa 1,5 miliona niewinnych Ormian: były to wielopokoleniowe rodziny, matki, ojcowie i dzieci. Pamiętam też, że słuchałem Charles'a Aznavoura ze wzruszeniem i miałem szczęście stać przy nim podczas ceremonii. Po odśpiewaniu pieśni Aznavour podszedł do Jana Pawła II i z wielkim szacunkiem uścisnął mu ręce. Dobrze pamiętam też prywatne spotkanie z patriarchą Gareginem II. Do dziś pamiętam niezwykłą atmosferę tej wizyty, a także piękną ormiańską liturgię… Myślę, że była to jedna z najważniejszych zagranicznych podróży apostolskich Jana Pawła.

Specjalne podziękowania dla p. Abrahama Yakoubiana za inspirację, p. Adama Bujaka za udostępnienie fotografii i zgodę na publikację oraz p. Marioli Kotuli z wydawnictwa Biały Kruk.

Izabela Pakulska

Zatrucie grzybami

Właściwie wszystkie grzyby są ciężkostrawne, szczególnie smażone lub podawane z tłuszczem i śmietaną. Prawdopodobieństwo, że po zjedzeniu grzybów przez osobę z chorą wątrobą, kamicą pęcherzyka żółciowego, po zapaleniu trzustki czy z chorobą wrzodową żołądka pojawią się dolegliwości, jest bardzo duże. Czym innym jest zatrucie grzybami. Tu winowajcą są toksyny zawarte w niektórych grzybach.

Po zjedzeniu gołąbków, gąsek, olszówek czy borowika szatańskiego po około 3–6 godzinach pojawiają się bóle brzucha, nudności, wymioty czy biegunka. Muchomor czerwony i plamisty powoduje halucynacje, przyspieszenie pracy serca, suchość śluzówek. Inne grzyby, takie jak strzępiaki i lejkówki, mogą powodować ślinotok, zwężenie źrenic i zwolnienie pracy serca.

Objawy zależą nie tylko od rodzaju spożytego grzyba, ale także od jego ilości. W razie podejrzenia zatrucia grzybami należy sprowokować wymioty. Dobrze jest zabezpieczyć wydzielinę do badania mykologicznego, które pozwoli na identyfikację zarodników grzybów. Można podać do połknięcia dużą ilość (30 g) węgla aktywnego (dostępny bez recepty). Jego działanie polega między innymi na wiązaniu toksyn. Dalsze leczenie powinno odbywać się w szpitalu. Rokowanie na ogół jest dobre.

Zupełnie inaczej jest w przypadku zatrucia muchomorem sromotnikowym, mylonym często z kanią lub gąską. Dolegliwości żołądkowo-jelitowe występują dopiero po kilkunastu godzinach, potem po dwóch, czasem trzech dniach poprawy dochodzi do uszkodzenia wątroby i nerek. Przyczyną jest toksyna – amatoksyna, jedna z wielu znajdujących się w tym muchomorze. Przedostaje się ona do krwi, dostaje się do komórek, gdzie hamuje syntezę białek i powoduje śmierć komórek. U pacjenta pojawiają się zaburzenia krzepliwości, uszkodzenie wątroby i nerek. Występuje osłabienie, żółtaczka, wylewy podskórne, czasem krwotoki, później zaburzenia świadomości. Zmiany są nieodwracalne. Do pewnego etapu może pomóc przeszczep wątroby, potem już nie.

Pamiętam, jak w czasie studiów asystent zaprowadził nas do pacjenta przyjętego do szpitala z powodu zatrucia grzybami. Pacjent rozmawiał z nami, opowiadał, jak dobrze zna się na grzybach. Po wyjściu z sali nasz opiekun powiedział, że dla tego pacjenta nie ma ratunku, że w ciągu najbliższych dni umrze. Tak się stało. Wtedy nie robiło się jeszcze przeszczepu wątroby. To była bardzo trudna lekcja medycyny i pokory.

Najpewniejszym sposobem zapobiegania zatruciom grzybami byłoby niejedzenie grzybów. Wiem, że to dla wielu z nas zbyt trudne, dlatego proponuję zbieranie tylko tych, których jesteśmy pewni. Najwięcej pomyłek dotyczy grzybów młodych i blaszkowych.

Każda osoba podejrzana o zatrucie grzybami powinna być hospitalizowana.

Autorka jest lekarzem

Czytajmy Norwida!

dr hab. Tomasz Korpysz

W tym numerze „Idziemy” znajdą Państwo obszerny artykuł o Norwidowskiej refleksji na temat modlitwy, jednak i tekst w tej rubryce poświęcę temu niezwykłemu twórcy. Okazja jest ku temu zupełnie wyjątkowa: 24 września obchodziliśmy 200. rocznicę urodzin Cypriana Norwida. Oddam w związku tym głos samemu poecie i zaproszę Państwa do lektury kilku jego wierszy. Będą to teksty bardzo różne i tematycznie, i stylistycznie, chciałbym bowiem pokazać, jak bogata jest jego twórczość.

Zacznijmy od utworu, w którym za pomocą bardzo plastycznego obrazu autor nawiązuje do stawianych mu zarzutów o niezrozumiałość. Oto „Ciemność”: *Ty, skarżysz się na ciemność mojej mowy:/ – Czy też świecę zapalałeś sam?/ Czy sługa ci zawsze niósł pokojowy/ Światłość?... patrz – że ja cię lepiej znam./ / Knot gdy obejmiesz iskrą, wkoło płonie,/ Grzeje wosk, a ten kulą wstawa,/ I w biegunie jej nagle płomień tonie;/ Światłość jego jest mdła – bladawa –/ / Już-już mniemasz, że zgaśnie, skoro z dołu/ Ciecz rozgrzana światło pochłonie – –/ Wiary trzeba – nie dość skry i popiołu…/ Wiarę dałeś? … patrz – patrz, jak płonie! …/ / Podobnie są i słowa me, o! człeku,/ A Ty im skąpisz chwili marnéj,/ Nim, rozgrzawszy pierwej zimnotę wieku,/ Płomień w niebo rzucą, ofiarny…*

Głośna nie tak dawno teza o końcu historii wcale nie jest nowa: w utworze „Czasy” polemizował z nią już Norwid, który podkreślał przy tym celowość procesu dziejowego, a zarazem konieczność stałego kształtowania sumienia: *Czasy skończone! – historii już nie ma,/ Tworzenie tylko w bezbrzeżnej otchłani./ Wiwat!… lecz czemuż to ogromne tema/ Ludzie kształtami ras napiętnowani,/ I usta mową zaprawne rozliczną,/ I serca głoszą w kraj cieknące styczną?/ / O, nie skończona dziejów jeszcze praca,/ Jak bryły w górę ciągnięcie ramieniem:/ Umknij – a już ci znów na piersi wraca;/ Przysiądź, a głowę zetrze ci brzemieniem…/ / O, nie skończona dziejów jeszcze praca,/ Nie przepalony jeszcze glob sumieniem!…*

A oto „Miłość”, jedna z Norwidowskich fraszek (dość nietypowa jak na ten gatunek literacki) z ważną refleksją na temat relacji międzyludzkich: *Gdy szukasz n i e p r z y j a c i ó ł t w o i c h n i e p r z y j a c i ó ł,/ To szukasz tylko ostrza, żebyś w ranę zaciął,/ I nie jesteś z M i ł o ś c i ogólnego D u c h a,/ L e c z z d u c h a - p a r t i i, który, co pochlebne, słucha./ Szukaj swoich przyjaciół, dla innych miej męstwo,/ Miłość nie bitwą żyje, życiem jej zwycięstwo.*

Wiersz „Moja ojczyzna” często bywa cytowany jedynie we fragmentach – w tych, w których poeta pisze o Polsce. Tym bardziej warto przywołać cały utwór, ukazujący bardzo szerokie, uniwersalistyczne widzenie „ojczystości” przez Norwida: *Kto mi powiada, że moja ojczyzna:/ Pola, zieloność, okopy,/ Chaty i kwiaty, i sioła – niech wyzna,/ Że – to jej stopy./ / Dziecka – nikt z ramion matki nie odbiera;/ Pacholę – do kolan jej sięga;/ Syn – piersi dorósł i ramię podpiera:/ To – praw mych księga./ / Ojczyzna moja nie stąd wstawa czołem;/ Ja ciałem zza Eufratu,/ A duchem sponad Chaosu się wziąłem:/ Czynsz płacę światu./ / Naród mię żaden nie zbawił ni stworzył;/ Wieczność pamiętam przed wiekiem;/ Klucz Dawidowy usta mi otworzył,/ Rzym nazwał człekiem./ / Ojczyzny mojej stopy okrwawione/ Włosami otrzeć na piasku/ Padam: lecz znam jej i twarz, i koronę/ Słońca słońc blasku./ / Dziadowie moi nie znali też innéj;/ Ja nóg jej ręką tykałem;/ Sandału rzemień nieraz na nich gminny/ Ucałowałem./ / Niechże nie uczą mię, gdzie ma ojczyzna,/ Bo pola, sioła, okopy/ I krew, i ciało, i ta jego blizna/ To ślad – lub – stopy.*

Na koniec Norwidowski żart literacki, czyli beztytułowy wierszyk okolicznościowy: *Jak w patetycznej często melodramie/ Aktor – bumyślnie przechadza się w mroku,/ Stąpa leniwo, obojętność kłamie,/ Wszelako zawiść i troskę ma w oku –/ Stroniąc jak góral w porze kontrabandy,/ A smętny, że nikt się nim nie zajmuje…/ Tak jest kot dzisiaj, w dzień imienin Wandy.* Czytajmy Norwida!

Zaległy urlop

Edyta Pisarczyk-Kulon

Obowiązkiem pracodawcy jest zapewnienie pracownikowi urlopu w tym roku kalendarzowym, w którym pracownik uzyskał do niego prawo, to jest zasada.

Urlopu niewykorzystanego w terminie ustalonym zgodnie z planem urlopów albo w porozumieniu z pracownikiem należy udzielić najpóźniej do 30 września następnego roku kalendarzowego. Pracodawca może wysłać pracownika na zaległy urlop, nawet gdy ten nie wyraża na to zgody. Nie dotyczy to części tzw. urlopu na żądanie. W okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 pracodawca może udzielić pracownikowi zaległego urlopu w wymiarze do 30 dni w terminie przez siebie wskazanym, bez zgody pracownika i z pominięciem planu urlopów.

Pracodawca ma obowiązek udzielić pracownikowi urlopu wypoczynkowego w rozmiarze i terminie określonym według zasad ustalonych w kodeksie pracy, a z drugiej strony pracownik nie może zrzec się prawa do urlopu i nie może odmówić wykorzystania urlopu udzielonego zgodnie z przepisami prawa pracy. Jest to dla pracownika gwarancja prawa do wypoczynku, który musi być jednak udzielany w czasie sprzężonym relewantnie z procesem pracy – najlepiej w tym roku kalendarzowym, w którym pracownik uzyskał do niego prawo, a jeżeli było to niemożliwe, to najpóźniej do końca trzeciego kwartału następnego roku kalendarzowego.

Pracodawca dopełni obowiązku, jeżeli pracownik udzielony urlop rozpocznie najpóźniej 30 września. Dotyczy to również niewykorzystanego urlopu, który nie był ujęty w planie urlopów ani pracodawca nie ustalił jego terminu po porozumieniu z pracownikiem.

Pracownik nie może realizować prawa do urlopu zaległego w sposób dowolny, bez uzgodnienia z pracodawcą. Samodzielne, bez porozumienia z pracodawcą, rozpoczęcie urlopu może być naruszeniem podstawowych obowiązków pracowniczych i podstawą do rozwiązania umowy o pracę z winy pracownika. Rozpoczęcie urlopu po zawiadomieniu pracodawcy o tym, bez oczekiwania na decyzję o udzieleniu urlopu, stanowi przykład nieusprawiedliwionej nieobecności, która uzasadnia zastosowanie przez pracodawcę trybu rozwiązania stosunku pracy na podstawie art. 52 § 1 pkt 1 k.p. (wyrok SN z 3.04.2001 r., I PKN 587/00).

Skoro obowiązek udzielenia urlopu zaległego nie ma charakteru bezwzględnego w tym znaczeniu, że nie stanowi nakazu uwzględniania każdego wniosku pracownika o udzielenie urlopu, złożonego w każdym czasie, to pracownik nie może rozpocząć urlopu ani w terminie zaplanowanym, ani nawet uprzednio uzgodnionym z pracodawcą, jeżeli pracodawca się temu sprzeciwi. Nie może także rozpocząć urlopu w innym wskazanym przez siebie terminie, jeżeli pracodawca nie wyrazi na to zgody. Rozpoczęcie urlopu w tych wypadkach może być potraktowane jako nieusprawiedliwiona nieobecność w pracy (wyrok SN z 26.01.2005 r., II PK 197/04).

Autorka jest radcą prawnym

fot. PAP/EPA/Lukas Kabon

Zacięte starcie

Reprezentacja Włoch została mistrzem Europy w siatkówce. W katowickim Spodku Włosi pokonali Słowenię 3:2, ale w finale role drużyn nieustannie się odwracały, a wynik rozstrzygnął się dopiero w piątym secie. To już trzecia z kolei przegrana Słowenii w finale. Polacy zakończyli turniej z brązowym medalem po wygranej z Serbią 3:0.

Wypracowany sukces

fot. PAP/EPA/Lukasz Cagulski

Gol Jakuba Kożucha na stadionie Cracovii przyniósł polskiej reprezentacji amp futbolu zasłużony brązowy medal mistrzostw Europy. Podopieczni Marka Dragosza pokonali Rosjan 1:0. W finale Turcja zdeklasowała Hiszpanię aż sześcioma celnymi bramkami. Amp futbol to rodzaj piłki nożnej, w której drużyny składają się z zawodników po jednostronnej amputacji kończyny dolnej.

Świątek awansowała

fot. facebook.com/swiatekliga

Na szóstej pozycji uplasowała się Iga Świątek w najnowszym rankingu WTA. To najwyższy wynik w karierze tenisistki, która wyprzedziła Naomi Osakę i Sofię Kenin. Tuż przed Polką znalazły się Barbora Krejcikova i Elina Svitolina, a liderką pozostaje Ashleigh Barty. Magda Linette w zestawieniu zajmuje 59. pozycję.

Wymarzony początek

fot. PAP/EPA/Maxim Shipen

Choć do gry Legii Warszawa w Ekstraklasie można mieć szereg zastrzeżeń, drużyna sukcesem rozpoczęła zmagania w fazie grupowej Ligi Europy. Legioniści wygrali ze Spartakiem Moskwa 1:0, a remis Leicester City i SSC Napoli 2:2 sprawił, że pozostają liderem grupy C. 30 września Legia podejmie Leicester City, a Napoli zmierzy się ze Spartakiem.

Dobry bilans kajakarzy

fot. PAP/EPA/Keld Navntoft

Sześć medali, trzy brązowe i trzy srebrne, przywieźli biało-czerwoni z mistrzostw świata w kajakarstwie rozgrywanych w Kopenhadze. Na drugim miejscu podium stanęli m.in. Dorota Borowska w duecie z Michałem Lubniewskim w mikście na 200 m. Do Danii nie pojechały medalistki olimpijskie: Karolina Naja, Anna Puławska, Justyna Iskrzycka i Helena Wiśniewska.

PUNKTY DLA TRENERA

Mariusz Jankowski

Dostało mu się po igrzyskach olimpijskich. Z różnych stron. Najczęściej słusznie. Słowa krytyki były efektem tego, że nie zrealizował z drużyną ważnego celu i siatkarze wrócili z Tokio bez medalu. Vital Heynen mógł w sierpniu powiedzieć: dość. I pewnie wiele osób by taką decyzję przyjęło ze zrozumieniem. Belgijski szkoleniowiec jednak tego nie zrobił. Razem z drużyną postarał się szybko zamknąć olimpijski, nieudany rozdział. Właśnie dzięki temu Polska pokazała siłę na mistrzostwach Europy, zamiast rozpamiętywać przeszłość, wszyscy chcieli patrzeć w przyszłość.

Za takie podejście do sprawy Heynen mocno u mnie zapunktował. Także za to, że nie chował głowy w piasek, tylko szybko postawił przed sobą nowy cel. A później konsekwentnie dążył do jego realizacji. I według mnie zrobił we wrześniu dużo, by zasłużyć na kontynuowanie pracy z polską kadrą. Jest bowiem trenerem nietuzinkowym. Człowiekiem ceniącym szczerość, lubiącym jasne sytuacje.

Nie udała mu się misja olimpijska i pewnie długo będzie jeszcze analizował przyczyny tokijskiej porażki. Igrzyska nie mogą jednak przesłonić tego, że jest szkoleniowcem potrafiącym odnosić sukcesy.

W siatkarskim środowisku Belg ma naprawdę mocne nazwisko. Jeśli opuści polską reprezentację, to na pewno nie pozostanie długo na bezrobociu. Wiem, nie brakuje osób, którym nie pasuje wiele aspektów, na przykład osobowość Heynena, jego czasami niewyparzony język, zbyt wielka pewność siebie. Ale mam wrażenie, że to ciągle i niezmiennie właściwy człowiek na właściwym miejscu. Mimo że pracuje z polską reprezentacją od 2018 roku, nie widać zmęczenia materiału.

Zarządzanie grupą takich indywidualności wymaga dużych umiejętności oraz odwagi. Belgijski trener wie, jak to robić, a co bardzo istotne – nadal nie jest wypalony. Także za sprawą naszych kibiców, których uważa za najlepszych na świecie. A skoro o tym mowa… Vital Heynen powiedział kiedyś: „Nie ukrywam swoich ambicji. Moim celem zawsze było zostanie najlepszym trenerem na świecie”.

Belg mierzy wysoko. Na szczyt wciąż jeszcze nie dotarł, ale mam pewność, że jego wspinaczka będzie trwała. Dlatego powinien pozostać trenerem kadry siatkarzy. Mamy świetną reprezentację, a kolejne utalentowane pokolenie czeka na swoją szansę. Jestem przekonany, że dzięki pracy Heynena Polska może pozostać w światowej czołówce. Wystarczy nie zepsuć tego, co w ostatnich latach funkcjonowało dobrze lub bardzo dobrze.

CUKRELLA

Barbara Wiśniowska

Czekoladowe pasty do kanapek, które swą nazwą sugerują zawartość orzechów, wcale nie są tak mocno orzechowe. Najbardziej popularna z nich w 350 gramach produktu zawiera 13 proc. orzechów, co daje wynik 45,5 g, czyli 9 łyżeczek. Jej głównym składnikiem jest cukier – 56,7 proc., co daje 198,45 g, dlatego powinna nazywać się cukrellą.

Wyobraźmy sobie pusty mały słoiczek, do którego wsypujemy czterdzieści łyżeczek cukru (mniej więcej do połowy wysokości naczynia). Następnie dolewamy dwadzieścia łyżeczek niezdrowego oleju palmowego, do tego sześć łyżeczek kakao, dziewięć łyżeczek orzechów, lecytynę sojową i wanilinę, czyli podróbkę wanilii. Teraz posłuchajmy reklam, które zachęcają, byśmy podawali to cudo dzieciom codziennie na śniadanie, drugie śniadanie i deser – do kanapek, naleśników i racuchów. Na koniec wyobraźmy sobie dziecko. Nie każde będzie chciało zostawić coś w słoiku do drugiego śniadania, niejedno wyliże go do czysta już przy pierwszym śniadaniu – wraz z tymi czterdziestoma łyżeczkami cukru, dwudziestoma łyżeczkami tłuszczu nasyconego, soją modyfikowaną genetycznie (której spożycie prowadzi m.in. do braku apetytu) i waniliną, która u osób wrażliwych może powodować egzemy.

Optymalną ilością cukru w diecie malucha są trzy łyżeczki dziennie, a po cukrowej przekąsce nie zmieści mu się w brzuszku już nic zdrowego. Nie wyobrażam sobie siebie, jak płaczącemu dziecku wyrywam słoik z cukrellą po posmarowaniu jednej kanapeczki i tłumaczę, że kolejną łyżeczkę dostanie jutro. Dlatego nigdy dzieciom tego paskudztwa nie kupiłam. Uważam, że faszerowanie ich tym raz w roku na święta u dziadków to aż nadto.

A co z apetytem na słodycze? Smaczne pasty do kanapek mogą być zdrowe i łatwe do zrobienia.

fot. Barbara Wiśniowska

ŚLIWELLA

Składniki: 200 g suszonych śliwek bez konserwantów ■ 2 czubate łyżeczki kakao lub karobu ■ kilka kropel olejku cytrynowego

Sposób przygotowania: Wszystkie składniki miksujemy mocnym mikserem. Śliwella jest dość gęsta, ale łatwo się smaruje i nie można się jej oprzeć. Przechowujemy ją w temperaturze pokojowej pod przykryciem, choć wątpię, by coś z niej pozostało po śniadaniu.

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

1 A – luźna rozmowa
1 G – ławica podwodna
2 E – rodzaj drzewa
3 A – coś zgubionego
3 G – mniej więcej
6 A – obiekt fabryczny
6 H – Danuta, piosenkarka
8 C – poeta natchniony
9 A – listki pietruszki
9 G – firma cukiernicza
10 E – bolesna choroba
11 A – niejeden w rafie
11 G – samica jelenia

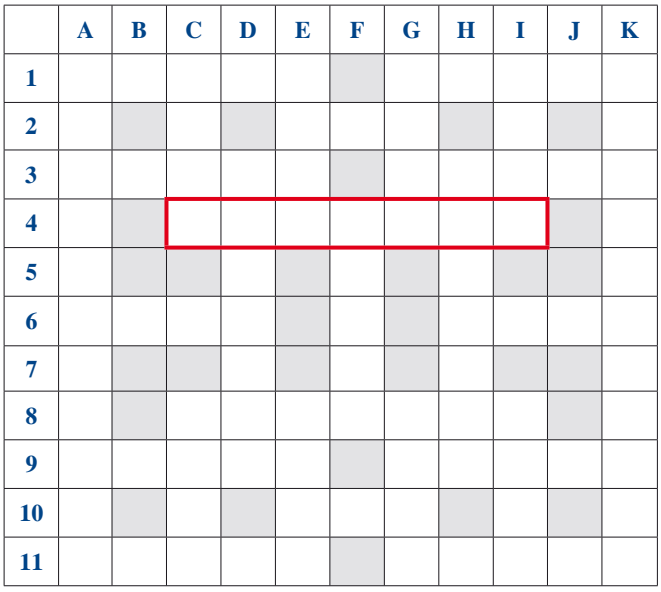

PIONOWO

A 1 – jadowity wąż
C 1 – harcerski tytuł
C 8 – tło muzyczne
D 3 – znawca roślin
E 1 – imię męskie
E 8 – angielski tytuł
F 4 – patowa sytuacja
G 1 – moneta Charona
G 8 – sterta węgla
H 3 – buty górala
I 1 – starożytna hala
I 8 – stawia piece
K 1 – pani z Prowansji

Hasło do odczytania w zaznaczonym wierszu

Rozwiązania prosimy nadsyłać do 8 października na adres redakcji „Idziemy". Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi nagrodzimy książkami.

TVP 1

04.40 Klan (3847); **05.10** Klan (3848); **05.30** Klan (3849); **06.00** Słownik polsko@polski; **06.25** wojsko-polskie.pl; **06.55** Słowo na niedzielę; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakochaj się w Polsce; **09.05** Las bliżej nas; **09.25** Fascynujące Wogezy – cykl dok.; **09.50** Weterynarze z sercem; **10.25** Klasztorne smaki Remigiusza Rączki; **10.55** Słowo na niedzielę; **11.00** Transmisja Mszy Świętej z Jasnej Góry; **11.55** Między ziemią a niebem; **12.00** Anioł Pański; **12.15** Między ziemią a niebem; **12.50** Umarł, aby żyć. Rzecz o Stefanie Kardynale Wyszyńskim – Prymas Wyszyński w Watykanie – serial dok.; **13.20** BBC w Jedynce: Wodopój. Afrykańska oaza zwierząt (1) – cykl dok.; **14.15** Z pamięci; **14.25** Okrasa łamie przepisy; **14.55** Komisarz Alex (192); **15.55** Tajemnice miasteczka (4) – serial kostiumowy; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Ojciec Mateusz (331); **18.30** Jaka to melodia?; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.15 Wojenne dziewczyny (41) – serial TVP
21.15 Rolnik szuka żony – reality show
22.15 Zakochana Jedynka: Zawsze jest czas na miłość – komedia obyczajowa, Belgia 2017, reż.: Joel Hopkins, wyk.: Diane Keaton, James Norton
00.10 Quantum of Solace – film sensacyjny, USA 2008, reż.: Marc Forster, wyk.: Daniel Craig, Olga Kurylenko, Judi Dench, Mathieu Amalric, Giancarlo Giannini
02.05 Paweł VI – cz. 2 – film biograficzny, Włochy 2008, reż.: Fabrizio Costa
03.55 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny
04.45 Z pamięci
04.50 Zakończenie dnia

TVP 2

05.55 Barwy szczęścia (2476) – serial obyczajowy TVP; **06.30** Barwy szczęścia (2477) – serial obyczajowy TVP; **07.00** M jak miłość (1600) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Pogoda Flesz; **11.15** Smaki świata – pośród mórz – magazyn kulinarny; **11.45** The Voice of Poland s. XII – Przesłuchania w ciemno (5); **12.50** The Voice of Poland s. XII – Przesłuchania w ciemno (6); **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Eurowizja Junior 2021 – Finał – widowisko muzyczne; **16.10** Przyjaciele na zawsze (7) – Marcin Daniec – program rozrywkowy; **17.05** Wojciech Cejrowski – boso przez świat: Peru. Szkoła kuskeńska – cykl reportaży; **17.40** Lajk!; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Na sygnale (325) – serial fabularyzowany TVP; **18.55** Na sygnale (326) – serial fabularyzowany TVP; **19.25** Rodzinka.pl (209) – serial komediowy TVP

20.00 Postaw na milion – teleturniej
21.00 Ostateczna operacja – dramat, USA 2018, reż.: Chris Weitz, wyk.: Melanie Laurent, Haley Lu Richardson, Oscar Isaac
23.10 Kino bez granic: W ułamku sekundy – film fabularny, Niemcy, Francja 2017, reż.: Fatih Akin, Fatih Akin, wyk.: Diane Kruger, Denis Moschitto, Numan Acar, Samia Muriel Chancrin
01.05 Eroica 80 – reż.: Andrzej Munk, wyk.: Edward Dziewoński, Barbara Połomska, Ignacy Machowski, Kazimierz Opaliński
02.40 Body – dramat, reż.: Małgorzata Szumowska, wyk.: Janusz Gajos, Maja Ostaszewska, Justyna Suwała, Ewa Dałkowska, Adam Woronowicz, Tomasz Ziętek
04.15 Rodzinka.pl – serial komediowy TVP
04.40 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.23** Pogoda; **06.31** Serwis Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Serwis Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Serwis Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Serwis Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Serwis Info Poranek; **09.41** Pogoda; **09.50** Woronicza 17; **10.59** Serwis Info Dzień weekend; **11.22** Pogoda; **11.29** Serwis Info Dzień weekend; **11.50** Salon dziennikarski; **12.30** Serwis Info Dzień weekend; **12.49** Pogoda; **12.59** Serwis Info Dzień weekend; **13.29** Serwis Info Dzień weekend; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień weekend; **14.29** Serwis Info Dzień weekend; **14.52** Pogoda; **15.00** Debata Senior; **15.29** Serwis Info Dzień weekend; **15.53** Pogoda; **16.00** Okiem Wiary; **16.29** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Teleexpress na deser; **17.45** Serwis Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.25** Studio Zachód; **18.50** INFO V4+; **19.05** Głębia ostrości

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 W pełnym świetle – magazyn
21.30 Serwis Info Wieczór weekend
21.42 Pogoda
21.50 Strefa starcia
23.00 INFO Wieczór
23.55 Serwis Info Wieczór weekend
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.58 Pogoda
01.07 Woronicza 17
02.10 INFO V4+
02.26 Teleexpress
02.41 Teleexpress Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.21 Pogoda
03.25 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.20 Filmy Dokumentalne TVP INFO
05.13 Agrobiznes – podsumowanie

TV TRWAM

05.00 Głos serca; **05.45** Szlif księżnej; **07.25** Kazembe; **07.40** Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie; **07.45** Ocalić od zapomnienia; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Słowo życia; **08.05** Polski Punkt Widzenia; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Z Parlamentu Europejskiego; **08.55** Kolory Świętości; **09.00** Spotkania z Lasem; **09.10** Spotkanie z Magdą Buczek; **09.15** Manna z Nieba; **09.30** Msza święta z Jasnej Góry; **10.35** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela"; **10.40** Cuda Jezusa; **11.35** Jan Paweł II; **12.00** Anioł Pański z Ojcem Świętym Franciszkiem; **12.20** Wieś – to też Polska; **13.30** Papież Polak do Rodaków; **14.00** Wędrówka pielgrzyma; **15.55** Święty na każdy dzień; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Koncert życzeń; **17.00** Zostań Żołnierzem RP; **17.15** Prawda a Historia; **17.30** Nowa Ewangelizacja; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie
19.30 Opowieści biblijne
20.20 Różaniec
20.50 Śladami historii
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Retrospekcja
21.45 Świt nadziei
22.40 Mój brat papież
22.55 Kolory Świętości
23.00 Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej
23.30 Tam, gdzie Bóg płacze
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.40 Był taki dzień – 26 września; **06.50** Biblia: Samson i Dalila, cz. 3 – serial; **08.00** Msza greckokatolicka; **09.00** Kapitan Sowa na tropie (7); **09.30** Kapitan Sowa na tropie (8); **10.00** Okrasa łamie przepisy; **10.35** Tatarzy polscy; **11.25** Cudowny świat przyrody. Niepodzielna władza. Jaguar. Brazylia – serial dok.; **12.00** We władaniu monsunów – Powódź (2) – serial dok.; **12.55** Dzika Kanada cz. 3 Serce Lądu – serial dok.; **13.55** W kotle historii; **14.30** Daleko od szosy (7) – serial TVP; **16.00** Nie taka prosta historia; **16.30** Giganci historii; **17.20** Żywot sarmacki (3); **17.45** Wszystkie pieniądze świata (1) – serial TVP; **18.50** Wojownicy czasu; **19.30** Wielkie mity historii – Hiroszima i kapitulacja Japonii (2); **20.25** Od „Potopu" do „Wesela"; **21.35** A więc wojna; **21.50** Miasto 44 – dramat, reż.: Jan Komasa, wyk.: Józef Pawłowski, Zofia Wichłacz, Anna Próchniak, Antoni Królikowski, Tomasz Schuchardt; **00.05** Dynastia Tudorów (4) – serial; **01.05** Krzyż ponad swastyką – film dok.; **02.30** Szerokie tory. Nocna Moskwa; **03.05** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

06.55 Wesołe jest życie staruszka – recital Wiesława Michnikowskiego; **07.40** Co dalej?; **08.10** Początek – film anim.; **08.15** Nos Kleopatry – film anim; **08.20** Maski i kwiat – film anim.; **08.30** Zasada Petera – film anim.; **08.45** Pan Tadeusz: Księga trzecia – spektakl teatralny; **10.50** Trzeci punkt widzenia; **11.25** Bilet do kina: Rozważna i romantyczna – film fabularny; **13.50** Marty – film fabularny; **15.25** Muzyka Skalnego Podhala – Sabałowe; **15.35** Przed Wielkim Konkursem – Seong – Jin Cho; **17.15** Niedziela z... twórczością Krzysztofa Komedy; **18.10** Niedziela z... twórczością Krzysztofa Komedy – Prawo i pięść – film fabularny; **20.00** Lady M. – dramat; **21.35** MILO Ensemble – koncert; **22.40** Trzeci punkt widzenia; **23.15** Dzika namiętność – film; **01.15** Nad zakurzone morze – film anim.; **01.25** Jeż – film anim.; **01.30** Jackie – film anim.; **01.40** Planetarium – film fabularny; **03.35** Muzyka Skalnego Podhala; **03.45** Czy czujesz rytm? Jak muzyka dance podbiła świat – serial dok.; **05.00** Szczęście; **05.25** Heimat; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

04.25 Uwaga! **04.45** Ukryta prawda (837) – program obyczajowy; **05.45** Kuchenne rewolucje; **06.45** Nowa Maja w ogrodzie; **07.15** Akademia ogrodnika; **07.20** MądrzeJEMY z Katarzyną Bosacką; **07.50** Zaplanuj długie życie; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Co za tydzień – magazyn; **11.55** Receptura (3) – serial; **12.55** Top Model (4); **14.25** Mam talent – program rozrywkowy; **16.00** Shrek II – komedia, USA 2004, reż.: Andrew Adamson, Kelly Asbury, Conrad Vernon, wyk.: Mike Myers, Eddie Murphy, Cameron Diaz, Julie Andrews; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** MasterChef (4); **21.30** Receptura (4); **22.30** Ciemniejsza strona Greya – film obyczajowy, Chiny/Japonia/USA 2017, reż.: James Foley, wyk.: Dakota Johnson, Jamie Dornan, Eric Johnson, Eloise Mumford, Bella Heathcote; **01.00** Kobieta sukcesu – komedia, Polska 2018, reż.: Robert Wichrowski, wyk.: Agnieszka Więdłocha, Mikołaj Roznerski, Bartosz Gelner, Julia Wieniawa; **03.15** Uwaga!; **03.35** Noc Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.30** Gwiezdne wojny: Część IV – Nowa nadzieja – film s.f., reż.: George Lucas, wyk.: Mark Hamill, Harrison Ford, Carrie Fisher, Peter Mayhew, Anthony Daniels, David Prowse, James Earl Jones, Peter Cushing, Alec Guinness, Phil Brown, Shelagh Fraser, Kenny Baker, Jack Purvis, Eddie Byrne; **11.05** Niemamocni – film anim.; **13.40** Ninja Warrior Polska (25); **15.40** Twoja Twarz Brzmi Znajomo; **17.45** Nasz Nowy Dom; **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie; **20.00** Kabaret na żywo. Młodzi i Moralni; **22.10** Love Island. Wyspa miłości (131); **23.10** Książę Persji: Piaski czasu – film fantasy, USA 2010, reż.: Mike Newell, wyk. Gemma Arterton, Jake Gyllenhaal, Ben Kingsley, Alfred Molina; **01.50** Jądro Ziemi – film sf. USA 2003, reż:. Jon Amiel, wyk.: Aaron Eckhart, Bruce Greenwood, Hilary Swank, Richard Jenkins, Stanley Tucci, Tchéky Karyo; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (485) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **06.05** Elif (1056) – serial, Turcja 2018; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Okiem Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Ranczo (65); **09.40** Komisarz Alex (163); **10.35** Ojciec Mateusz (300); **11.25** Remiza. Zawsze w akcji! (15) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.40** Magazyn Rolniczy; **12.55** BBC w Jedynce: Wodopój. Afrykańska oaza zwierząt – cykl dok., Wielka Brytania 2020; **14.00** Elif (1057); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (486); **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **17.55** Klan (3850) – telenowela TVP; **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (16) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn interwencyjny
20.30 Leśniczówka (418)
21.00 Ty mnie do pieśni pokornej nie wołaj. Norwid – Pawlik – koncert
22.20 Świat bez fikcji – Matki do wynajęcia. Surogatki na Ukrainie – film dok.
23.25 Zawsze jest czas na miłość – komedia obyczajowa, Belgia 2017
01.15 Archiwista (3) – serial TVP
02.10 Oficer (4) – serial TVP
03.20 Graniczne cięcie – film dokumentalny
04.25 Notacje – cykl dokumentalny
04.40 Zakończenie dnia

TVP 2

04.50 Cafe piosenka, talk-show; **05.25** Na dobre i na złe (758) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Odzyskane życie – reportaż; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Rodzinka.pl (145) – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2477) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (189) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (11) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Górscy ratownicy (83) – serial obyczajowy, Niemcy 2016; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (117) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (190) – serial kostiumowy, Rosja 2013

19.35 Barwy szczęścia (2477) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2478) – serial obyczajowy TVP
20.40 Kulisy serialu „M jak miłość" (1334)
20.55 M jak miłość (1601) – serial TVP
21.55 Czarne żniwa (5) – serial kostiumowy, Ukraina 2019
22.55 Trzy dni Kondora (5) – serial, USA 2018
23.55 Zabicie świętego jelenia – film fabularny, Irlandia/USA 2017
02.05 Warto kochać (76) – serial TVP
02.55 W ułamku sekundy – film fabularny, Niemcy/Francja 2017
04.45 Rodzinka.pl – serial komediowy TVP
05.10 Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie – Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej i społecznej; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć – magazyn
21.25 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.20 Nie da się ukryć – magazyn
03.43 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.07 Podróże z historią
05.16 Agrobiznes

TV TRWAM

05.10 Sanktuaria polskie; **05.30** Opowieści biblijne; **06.00** Bieg życia; **07.45** Kartka z kalendarza; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Wieś – to też Polska; **09.25** Słowo życia; **09.30** Opowieści biblijne; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.30** Przyroda w Obiektywie; **11.45** Kolory Świętości; **11.50** Święty na każdy dzień; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.05** Robi; **13.20** Niezwykłości przyrody Nowej Zelandii; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Święta Rita z Casci; **15.35** Lusaka Bauleni; **15.45** Święty na każdy dzień; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuaria polskie; **16.30** Nie przelewaj; **16.55** Spotkania z Lasem; **17.05** Spuścizna św. Wincentego a Paulo; **17.30** Spotkanie Rodziny Radia Maryja; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie
19.30 Opowieści Starego Testamentu
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Święty na każdy dzień
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań
22.50 100 cudownych miejsc na świecie
23.00 Święty Józef, w imieniu Ojca
23.55 Kolory Świętości
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 27 września; **07.00** Polska Kronika Filmowa 1994; **07.25** Czas honoru – Powstanie (8) – serial TVP; **08.15** Ex Libris; **08.40** Norwid. Światło i mrok; **09.45** Sensacje XX wieku: Astrolog; **10.35** Dzika przyroda Bliskiego i Środkowego Wschodu: Półwysep Arabski. Kraina złudzeń; **11.35** Ekspertyza – Stutthof znaczy śmierć; **12.15** Zaklęty Dwór (7) – serial TVP; **13.20** Ludzie z pociągu – dramat; **15.05** Dzika Kanada cz. 3. Serce Lądu – serial dok.; **16.05** Było, nie minęło; **16.30** Flesz historii; **17.00** Polskie Państwo Podziemne 1939–1945; **18.15** O roku ów; **18.45** Czas honoru – Powstanie (9); **19.40** Prasa donosi; **19.50** Wzdłuż rurociągu – film dok.; **22.00** Spór o historię – Rzeź humańska; **22.35** A więc wojna; **22.45** Stalin i Trocki – walka na śmierć i życie; **23.50** Śladami Eskulapa – Świst strzał im kul; **00.20** Szerokie tory. Moda; **00.45** Polska Kronika Filmowa 1990; **01.05** Było, nie minęło; **01.35** Sensacje XX wieku: Astrolog; **02.30** Encyklopedia II wojny światowej; **02.55** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.10** Niepokorny Francois Truffaut – film dokumentalny, Francja 2014; **09.30** Blanka – dramat, Włochy/Filipiny 2015; **11.00** Jan Serce (10) – serial obyczajowy TVP; **12.45** I tak upłynął wieczór i poranek – film dokumentalny; **13.30** Tango tęsknot – film animowany; **13.35** Boleś – film animowany, Niemcy/Słowenia 2013; **13.45** Zmiany – film animowany; **13.50** Leo – film animowany, Francja 2014; **14.05** Reżyserzy: Joseph Mankiewicz (3) – cykl dokumentalny, Wielka Brytania 2018; **15.05** Meta – film TVP; **16.25** Franciszek, kuglarz boży – dramat, Włochy 1950; **18.00** Urodzeni artyści; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Emma (4) – serial; **20.00** Kino Mocnych Wrażeń: Traffic – film sensacyjny; **22.35** Kronos; **23.15** Różyczka – dramat; **01.20** Scena muzyczna – MILO Ensemble – koncert; **02.25** Lady M. – dramat; **04.00** Informacje kulturalne; **04.35** Inni są winni – film dok.; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.53** Zakończenie dnia

TVN

05.05 Uwaga!; **05.20** Nowa Maja w ogrodzie; **05.50** Akademia ogrodnika; **06.00** Ukryta prawda (1049) – program obyczajowy; **07.00** Kuchenne rewolucje; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Top 10 Playera; **11.45** Ukryta prawda (1299); **12.50** Tajemnice miłości (18); **13.55** Ukryta prawda (1050); **14.55** Ukryta prawda (847); **16.00** Kuchenne rewolucje; **17.00** Tajemnice miłości (19); **18.00** Ukryta prawda (1300); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy; **21.30** Chyłka-Inwigilacja (4) – serial, Polska; **22.30** Kryjówka – film sensacyjny, USA/RPA/Japonia 2012, reż.: Daniel Espinosa, wyk.: Denzel Washington, Ryan Reynolds, Vera Farmiga, Brendan Gleeson, Sam Shepard, Ruben Blades, Robert Patrick; **00.55** Co za tydzień; **01.25** Uprowadzona (8) – serial, Francja/USA; **02.25** Uwaga!; **02.45** Noc Magii; **04.05** Kto was tak urządził – inne; **04.35** Kto was tak urządził – inne; **05.05** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (408); **09.10** Malanowski i Partnerzy (409); **09.40** Sekrety rodziny (225); **10.40** Dlaczego ja? (552); **11.40** Gliniarze (73); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1052); **14.40** Dlaczego ja? (1098); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (594); **17.00** Gliniarze (603); **18.00** Pierwsza miłość (3269); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Dancing with the Stars. Taniec z Gwiazdami; **22.10** Love Island. Wyspa miłości (132); **23.10** Królowie ulicy – thriller sensacyjny, USA 2008, reż.: David Ayer, wyk.: Keanu Reeves, Forest Whitaker, Chris Evans, Hugh Laurie; **01.25** Pod obserwacją – film s.f., USA/Kanada 2009, reż.: Ernie Barbarash, Tia Buhl, wyk.: Cuba Gooding Jr., Val Kilmer, Alastair Gamble, Juan Riedinger, Michael Ironside; **03.35** Love Island. Wyspa miłości (61); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Przysięga (486); **06.05** Elif (1057); **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Kościół z bliska; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (66) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (164) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (301) – Trudny powrót – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza. Zawsze w akcji! (16) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedynce: Odludne tereny Australii (1) – film dok., USA/Australia 2016; **14.00** Elif (1058); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (487); **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3851) – telenowela TVP; **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (17) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.25 Magazyn Ekspresu Reporterów
20.30 Leśniczówka (419)
20.55 Magazyn Ekspresu Reporterów
21.00 Pełny obraz – Lichwa – cykl dok.
21.55 Magazyn Ekspresu Reporterów
23.00 Ocaleni – reality show
24.00 Magazyn śledczy Anity Gargas
00.35 Egzorcysta – horror, USA 1973
02.45 Strażacy (4) – serial TVP
03.40 Magazyn Ekspresu Reporterów
04.40 Notacje – cykl dokumentalny
04.55 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 Na dobre i na złe (759) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Święto Kościoła w środku Polski; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.45** Panorama – magazyn informacyjny; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Rodzinka.pl – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2478) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (190) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (12) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Górscy ratownicy (84) – serial obyczajowy, Niemcy 2016; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (118) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (191) – serial kostiumowy, Rosja 2013

19.35 Barwy szczęścia (2478) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2479) – serial obyczajowy TVP
20.40 Kulisy serialu „M jak miłość" (1335)
20.55 M jak miłość (1602) – serial TVP
21.55 Czarne żniwa (6) – serial kostiumowy, Ukraina 2019
22.55 Trzy dni Kondora (6) – serial sensacyjny, USA 2018
24.00 Ludzkie historie: Synek – film dokumentalny
01.05 Zemsta – komedia, reż.: Andrzej Wajda, wyk.: Roman Polański, Janusz Gajos, Andrzej Seweryn, Katarzyna Figura, Agata Buzek, Rafał Królikowski
03.00 Snowden – film sensacyjny, Niemcy, USA 2016
05.15 Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie – Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć – magazyn
21.25 Serwis Info Wieczór
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.20 Nie da się ukryć
03.44 Podróże z historią
04.52 wojsko-polskie.pl
05.19 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Filmowe życiorysy; **06.50** Dar nadziei – historia Tony'go Melendeza; **07.30** Hwange; **07.40** Święty na każdy dzień; **07.45** Kartka z kalendarza; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Świadkowie; **09.10** Papież Polak do Rodaków; **09.45** Święty na każdy dzień; **09.50** 100 cudownych miejsc na świecie; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy; **10.45** Nie przelewaj; **11.05** Jezus – Królestwo bez granic; **11.35** Święty na każdy dzień; **11.40** Ma się rozumieć; **11.50** Słowo życia; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.15** 100 cudownych miejsc na świecie; **13.25** Słowo życia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Cudowne przejście przez Morze Czerwone; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.30** Manewry proobronne; **16.55** Kolory Świętości; **17.00** 100 cudownych miejsc na świecie; **17.10** Prosto o gospodarce; **17.30** XX Rajd Katyński; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie
19.30 Poznajemy Polskę
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Święty na każdy dzień
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań
22.50 Kolory Świętości
22.55 Święty na każdy dzień
23.00 Nie lękajcie się
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 28 września; **06.55** Polska Kronika Filmowa 1990; **07.20** Czas honoru – Powstanie (9); **08.10** Flesz historii; **08.30** ROK 1981; **08.40** Polskie Państwo Podziemne 1939-1945 – film dok.; **09.45** Prasa donosi; **09.55** Sensacje XX wieku: Rajd na St. Nazaire cz. 1; **10.20** Sensacje XX wieku: Rajd na St. Nazaire cz. 2; **10.45** I powiem: nie będąc – jestem. Krzysztof Kamil Baczyński; **11.45** O roku ów; **12.15** Czarne chmury (1); **13.20** Akowcy – film dok.; **14.20** Historia w postaciach zapisana; **16.20** Żywot sarmacki; **16.45** Nie taka prosta historia; **17.20** Przelot nad zdobytym miastem – film dok.; **17.45** Początek – film dok.; **18.25** W PRLu; **18.55** Czas honoru – Powstanie (10); **19.50** A więc wojna; **20.00** Pola wielkich bitew – Piekło Verdun; **21.20** Gułag – Budowanie imperium (1); **22.20** Miasto 44 – dramat; **00.30** Wszystko dla Pań (7), Wielka Brytania 2013; **01.30** Polska Kronika Filmowa 1991; **01.50** Było, nie minęło; **02.25** Sensacje XX wieku; **02.50** Sensacje XX wieku; **03.20** Encyklopedia II wojny światowej; **04.00** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Co się dzieje; **07.25** Muzyczne poranki; **08.00** Informacje kulturalne; **08.25** Urodzeni artyści; **08.55** Paryż. Śladami Chopina (3); **09.25** Franciszek, kuglarz boży – dramat; **11.00** Maria Curie (1) – serial biograficzny; **12.35** Młody Sherlock Holmes – komedia; **13.30** Cała naprzód – film dok.; **14.50** Kawki na drodze – dramat; **16.25** Opowieść zimowa – film obyczajowy; **18.15** Muzyka Skalnego Podhala – Sabałowe; **18.30** Co dalej?; **18.55** David Copperfield (1) – serial kostiumowy; **20.00** Batsheva Dance Company – Last Work – balet; **21.10** PORTRETY – Przemysław Śliwa; **21.25** Fantastyczny Pan Lis – film anim., USA 2009; **23.00** Co dalej?; **23.30** Młoda Polska – Nasza klątwa – film dok.; **00.05** Różyczka – dramat; **02.10** PORTRETY – Przemysław Śliwa; **02.20** Kino nocne: Śmierć Ludwika XIV – film kostiumowy; **04.25** Fascinatrix – film krótkometrażowy; **04.45** Tango tęsknot – film anim.; **04.55** Córka; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.51** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga! (6533); **06.00** Ukryta prawda (1050) – program obyczajowy; **07.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1300) – program obyczajowy; **12.50** Tajemnice miłości (19); **13.55** Ukryta prawda (1051) – program obyczajowy; **14.55** Ukryta prawda (848) – program obyczajowy; **16.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (20); **18.00** Ukryta prawda (1301) – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy; **21.30** Ślub od pierwszego wejrzenia (4); **22.30** Kuba Wojewódzki; **23.30** Superwizjer – magazyn reporterów; **00.05** Chyłka-Inwigilacja (4) – serial; **01.05** W garniturach (7) – serial; **02.05** Uwaga!; **02.25** Noc Magii; **03.45** Kto was tak urządził; **04.20** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (410); **09.10** Malanowski i Partnerzy (411); **09.40** Sekrety rodziny (22); **10.40** Dlaczego ja? (553); **11.40** Gliniarze (74); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1053); **14.40** Dlaczego ja? (1099); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (595); **17.00** Gliniarze (604); **18.00** Pierwsza miłość (3270); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Ninja Warrior Polska (26); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (133); **23.10** Mission: Impossible 2 – film akcji, USA/Niemcy 2000, reż.: John Woo, wyk. Tom Cruise, Dougray Scott, Thandie Newton, Richard Roxburgh, John Polson, Brendan Gleeson, Rade Serbedzija, Ving Rhames, William Mapother, Mathew Wilkinson, Anthony Hopkins; **01.55** Niewidzialny – film akcji, USA 2005, reż. Cohen Rob, wyk. Lucas Josh, Biel Jessica, Jamie Foxx, Roxburgh Richard, Sam Shepard; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (487); **06.05** Elif (1058); **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Rodzinny ekspres; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Ranczo (67) – serial obyczajowy TVP; **09.40** Komisarz Alex (165) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (302) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza. Zawsze w akcji! (17) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Rok w ogrodzie Extra; **12.50** Natura w Jedynce: Odludne tereny Australii (2) – film dok.; **14.00** Elif (1059) – serial; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (488) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3852) – telenowela TVP; **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (18) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.00 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (420)
20.55 Piłka nożna – Liga Mistrzów 2021/22 – 2 kolejka: Juventus F. C. – Chelsea F. C.
23.10 Historia bez tajemnic – Tintoretto. Człowiek, który zabił malarstwo – film dok., Włochy/Niemcy 2019
00.10 Festiwal Niepokorni Niezłomni Wyklęci – Studio Festiwalowe 2021
00.30 Zaginiony syn – film fabularny, USA 2018
02.10 Tajemnica twierdzy szyfrów (4) – serial sensacyjny TVP
02.55 Pogoda na piątek (17) – serial obyczajowy TVP
03.50 wojsko-polskie.p
04.15 Terytorialsi (34)
04.30 Notacje
04.45 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (760) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Pożyteczni.pl; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Rodzinka.pl (147) – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2479) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (191) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (13) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Górscy ratownicy (85) – serial obyczajowy, Niemcy 2017; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada (2685) – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (119) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (192) – serial kostiumowy, Rosja 2013

19.35 Barwy szczęścia (2479) – serial obyczajowy TVP
20.05 Barwy szczęścia (2480) – serial obyczajowy TVP
20.35 Kulisy seriali Na dobre i na złe i Na sygnale
20.50 Na dobre i na złe (816) – serial TVP
21.55 Czarne żniwa (7) – serial kostiumowy, Ukraina 2019
22.55 Trzy dni Kondora (7) – serial, USA 2018
23.55 Miłość jak film – komedia romantyczna, USA 2016
01.35 Hotel Vidago Palace (4) – serial obyczajowy, Portugalia 2016
02.35 Eksperyment placebo: czy mózg uleczy ciało? – film dok., Wielka Brytania 2018
03.35 Cała prawda o kłamstwie – film dok., Niemcy 2019
04.35 Pod wspólnym niebem (12) – serial komediowy TVP
05.10 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie – Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć – magazyn
21.25 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.40 INFO V4+
03.00 Serwis dla Polonii
03.20 Nie da się ukryć
03.42 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.10 Podróże z historią
05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Prosto o gospodarce; **05.20** Jestem mamą; **05.35** Jestem Gabriel; **07.10** Rotmistrz Pilecki; **07.40** Kabwe; **07.45** Kartka z kalendarza; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Poznajemy Polskę; **08.50** Słowo życia; **09.00** Petra; **09.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **09.30** Sanktuaria polskie; **09.50** Święty na każdy dzień; **10.00** Audiencja Generalna z Watykanu; **11.00** Nigdy niepublikowane 250 zdjęć św. Jana Pawła II; **11.25** Jestem mamą; **11.40** Prosto o gospodarce; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.10** Mama Lima; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Filmowe życiorysy; **15.40** Niezwykłości przyrody Nowej Zelandii; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Wyszyński – historia; **16.55** Święty na każdy dzień; **17.00** Po stronie prawdy; **17.30** Rykoszetem; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie
19.30 Brat Franciszek
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań
23.00 Katedra w Chartres – święta geometria
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 29 września; **06.53** Polska Kronika Filmowa 1991; **07.15** Czas honoru – Powstanie (10); **08.05** Kuchnia dwudziestolecia; **08.40** Przelot nad zdobytym miastem – film dok.; **09.10** Początek – film dok.; **09.45** Sensacje XX wieku: Szabla Polska; **10.40** Pod Platanem; **11.30** W PRLu; **12.00** Czarne chmury (2) – serial TVP; **13.05** Sofia Kowalewska. Dylematy wielkiej kobiety – film dok.; **14.10** Pola wielkich bitew – Piekło Verdun; **15.30** Giganci historii; **16.25** Było, nie minęło; **16.55** Śladami Eskulapa – Czarne jest czarne a białe jest białe; **17.15** Przeczytaj mi tę historię; **17.30** Kazimierz Leski – film dok.; **18.40** Archiwum zimnej wojny – Imperium zła. Reaktywacja; **19.10** Czas honoru – Powstanie (11); **20.00** A więc wojna; **20.10** Tajemnice III Rzeszy (3); **21.15** Stalin i Trocki – walka na śmierć i życie; **22.20** Hubal – dramat wojenny; **00.45** Wszystko dla Pań (8) – Wielka Brytania 2013; **01.45** Polska Kronika Filmowa 1992; **01.55** Było, nie minęło; **02.35** Sensacje XX wieku; **03.30** Encyklopedia II wojny światowej; **04.05** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.00** Co dalej?; **08.30** Do dzieła; **08.45** PORTRETY – Przemysław Śliwa; **08.55** Opowieść zimowa – film obyczajowy; **11.00** Maria Curie – serial biograficzny; **12.40** Sobie król – film TVP; **13.30** Zofia i Oskar Hansenowie; **13.50** Którędy po sztukę: Mirosław Bałka; **14.05** Tamte lata, tamte dni: Jan Jakub Kolski; **14.40** Kolorowe wzgórza – dramat; **16.25** Diabelski wynalazek – film fabularny; **18.00** Mieszczanie żywieccy; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** David Copperfield (2) – serial kostiumowy, Wielka Brytania 1999; **20.00** Na wschód od Hollywood: Donbas – dramat; **22.05** Zaginione Skarby – „Zaćmienie słońca w roku 1851" – film anim.; **22.20** Więcej niż fikcja – Sakawa – film dok.; **23.55** Jazz – Music Live Collection – Avishai Cohen – koncert, Francja 2017; **01.40** Informacje kulturalne; **02.15** Fantastyczny Pan Lis – film anim., USA 2009; **03.45** Zaginione Skarby – Miecz katowski – film anim.; **04.00** Kino nocne: Żurek – film obyczajowy; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.51** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1051) – program obyczajowy; **07.00** Kuchenne rewolucje 2 – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1301) – program obyczajowy; **12.50** Tajemnice miłości (20); **13.55** Ukryta prawda (1052) – program obyczajowy; **14.55** Ukryta prawda (849) – program obyczajowy; **16.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (21); **18.00** Ukryta prawda (1302) – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy; **21.30** Top Model (5); **23.00** Hannibal – film sensacyjny, Wielka Brytania/USA 2001, reż.: Ridley Scott, wyk.: Anthony Hopkins, Julianne Moore, Gary Oldman, Giancarlo Giannini, Ray Liotta; **01.45** Superwizjer – magazyn reporterów; **02.20** Uwaga!; **02.40** Noc Magii; **04.05** Kto was tak urządził; **04.35** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (412); **09.10** Malanowski i Partnerzy (413); **09.40** Sekrety rodziny (227); **10.40** Dlaczego ja? (554); **11.40** Gliniarze (75); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja (4747); **13.40** Trudne sprawy (1054); **14.40** Dlaczego ja? (11); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (596); **17.00** Gliniarze (605); **18.00** Pierwsza miłość (3271); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Family Food Fight – Pojedynek na smaki (5); **21.05** Komisarz Mama (13); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (134); **23.10** Peacemaker – film akcji, USA 1997, reż.: Mimi Leder, wyk. George Clooney, Nicole Kidman, Marcel Iureş, Goran Visnjic, Armin Mueller-Stahl, Tamara Tunie; **01.55** Tysiąc słów – komedia, USA 2012, reż. Brian Robbins, wyk. Eddie Murphy, Allison Janney, Cliff Curtis, Clark Duke, Kerry Washington, Emanuel Ragsdale, Jill Basey; **03.55** Świat według Kiepskich (201); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (488); **06.05** Elif (1059); **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Pełnia Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (68) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (166) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (303) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza. Zawsze w akcji!; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedynce: Odludne tereny Australii – film dokumentalny; **14.00** Elif (1060) – serial obyczajowy, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM! 2; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (48) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **17.55** Klan (3853) – telenowela TVP; **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (19) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (421) – serial obyczajowy TVP
21.00 Na sygnale (327) – serial fabularyzowany TVP
21.20 Sprawa dla reportera
22.15 Magazyn śledczy Anity Gargas
22.50 Magazyn kryminalny 997
23.35 Festiwal Niepokorni Niezłomni Wyklęci – Studio Festiwalowe 2021
23.55 Magazyn Ekspresu Reporterów
01.00 Tanie Dranie – Moroz i Kłopotowski komentują świat – talk-show
01.35 Paradoks (12) – kryminalny TVP
02.30 Ocaleni – reality show
03.35 Sprawa dla reportera
04.30 Magazyn śledczy Anity Gargas
05.00 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (761) – serial TVP; **06.25** Smaki świata – magazyn kulinarny; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.45** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Rodzinka.pl (148) – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2480) – serial obyczajowy TVP; **12.25** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (192) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (14) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Górscy ratownicy (86) – serial obyczajowy, Niemcy 2017; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (120) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama; **18.30** Piłka nożna – Liga Europy 2021/22, Legia Warszawa – Leicester City (studio); **18.40** Piłka nożna – Liga Europy 2021/22, Legia Warszawa – Leicester City

21.00 Kabaret. Super Show Dwójki – program kabaretowy
22.10 Czarne żniwa (8) – serial kostiumowy, Ukraina 2019
23.15 Trzy dni Kondora (8) – serial, USA 2018
00.15 Licencja na zabijanie – film sensacyjny, Wielka Brytania/USA 1989, reż. John Glen, wyk. Timothy Dalton, Carey Lowell, Robert Davi, Talisa Soto, Anthony Zerbe, Frank McRae, Everett McGill, Wayne Newton
02.35 Różowa Pantera – komedia kryminalna, USA 2006, reż.: Shawn Levy, wyk.: Steve Martin, Kevin Kline, Jean Reno, Emily Mortimer, Henry Czerny, Roger Rees, Beyonce Knowles
04.15 Geniusz: Picasso (4) – serial biograficzny, USA 2018
05.05 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie – Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.20 Nie da się ukryć – magazyn
03.42 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.10 Podróże z historią
05.20 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Katedra w Chartres; **06.00** Audiencja Generalna z Watykanu; **07.00** Piloci. Biało-czerwoni z Dęblina; **07.45** Kartka z kalendarza; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.45** Przygody Mobilków; **09.00** Na zdrowie; **09.25** Święty na każdy dzień; **09.30** Po stronie prawdy; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Myśląc Ojczyzna; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.10** Chingola; **13.20** Przegląd katolickiego tygodnika „Niedziela"; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Łaski pełna; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Z wędką nad wodę w Polskę i Świat; **16.35** Porady Medyczne Bonifratrów; **17.00** Akademia pro-life; **17.10** Syria; **17.30** Odpowiedzialni za Kościół; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie
19.30 Przyjaciele i bohaterowie
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Święty na każdy dzień
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Ziemia Obiecana
22.55 Antarktyda – podróż na kraniec Ziemi
23.50 100 cudownych miejsc na świecie
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 30 września; **07.00** Czas honoru – Powstanie (11); **07.50** W kotle historii; **08.30** Kazimierz Leski – film dok.; **09.35** Przeczytaj mi tę historię; **09.45** Sensacje XX wieku: Wojna polsko-bolszewicka 1920 rok; **10.50** Szlak Snów – film dok.; **12.05** Archiwum zimnej wojny – Imperium zła. Reaktywacja; **12.40** Czarne chmury (3) – serial TVP; **13.40** Tajemnice Paryża: Luwr (10); **14.45** Oman: morze i kadzidło – serial dok.; **15.45** Tajemnice III Rzeszy (3); **16.45** Przystanek Historia; **17.05** Alfabet Andrzeja Dobosza; **17.20** Ci cholerni Polacy. Lotnictwo polskie 1939–1945; **17.40** Kornel – film dok.; **18.35** Marzyciele – Wacław Felczak; **19.05** Czas honoru – Powstanie (12); **19.50** Prasa donosi; **20.05** Mumie starożytnego Egiptu: Faraon z Kanady (4); **20.50** A więc wojna; **21.00** Giganci historii.; **21.50** Sądy, przesądy; **22.35** Gułag – Budowanie imperium (1); **23.35** Polska Kronika Filmowa 1993; **23.45** Było, nie minęło; **00.20** Sensacje XX wieku; **01.15** Encyklopedia II wojny światowej; **01.50** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.00** Informacje kulturalne; **08.30** Niedziela z... twórczością Krzysztofa Komedy; **09.25** Diabelski wynalazek – film fabularny, Czechosłowacja 1958; **11.00** Maria Curie (3) – serial biograficzny; **12.30** Sztuka i dziecko – film dok., Francja 2016; **13.30** Dolny Śląsk. Do zobaczenia – Odrą gram; **14.00** Zaginione Skarby: Monstrancja ze Świętej Lipki; **14.10** Trzeci punkt widzenia; **14.45** Do zobaczenia, chłopcy – film fab.; **16.35** Czy jest tu panna na wydaniu? – film TVP; **18.00** Maria Jarema – reportaż; **18.30** Co dalej?; **18.55** David Copperfield (3) – serial kostiumowy; **20.00** Czwartkowy klub filmowy: Wstęp do filmu – Szpital Przemienienia; **20.05** Czwartkowy klub filmowy: Szpital przemienienia – dramat; **21.50** Pina mnie kiedyś zapytała... – film dok., Francja 1983; **23.00** Co dalej? **23.30** Na wschód od Hollywood: Donbas – dramat; **01.40** Kino nocne: Giulietta i duchy – komediodramat; **04.10** Zrodzeni do szabli – film dok.; **05.15** We wsi gadają – film krótkometrażowy; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.51** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **07.00** Kuchenne rewolucje; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1302) – program obyczajowy; **12.50** Tajemnice miłości (21); **13.55** Ukryta prawda (1053) – program obyczajowy; **14.55** Ukryta prawda (850) – program obyczajowy; **16.00** Kuchenne rewolucje; **17.00** Tajemnice miłości (22); **18.00** Ukryta prawda (1303); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy; **21.30** Kuchenne rewolucje; **22.35** Miłość jest wszystkim – komedia, Polska 2018, reż.: Michał Kwieciński, wyk.: Olaf Lubaszenko, Aleksandra Adamska, Joanna Balasz, Agnieszka Grochowska, Joanna Kulig, Michał Czernecki, Eryk Lubos; **01.15** After – film obyczajowy, USA 2019, reż.: Jenny Gage, wyk.: Josephine Langford, Hero Fiennes-Tiffin, Khadijha Red Thunder, Dylan Arnold, Peter Gallagher, Jennifer Beals; **03.30** Uwaga!; **03.50** Noc Magii; **05.10** Kto was tak urządził

POLSAT

08.40 Malanowski i Partnerzy (415); **09.10** Malanowski i Partnerzy (416); **09.40** Sekrety rodziny (228); **10.40** Dlaczego ja? (555); **11.40** Gliniarze (76); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1055); **14.40** Dlaczego ja? (1101); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja (4749); **16.30** Na ratunek 112 (597); **17.00** Gliniarze (606); **18.00** Pierwsza miłość (3272); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Nasz Nowy Dom; **21.05** Przyjaciółki (211); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (135); **23.10** Skąd wiesz? – komedia romantyczna, USA 2010, reż.: James L. Brooks, wyk.: Reese Witherspoon, Paul Rudd, Owen Wilson, Jack Nicholson, Kathryn Hahn; **01.55** Ostatnia piosenka – dramat, USA 2010, reż.: Julie Anne Robinson, wyk.: Miley Cyrus, Greg Kinnear, Bobby Coleman, Liam Hemsworth, Hallock Beals, Kelly Preston, Nick Lashaway; **04.15** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (489) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **06.05** Elif (1060) – serial, Turcja 2018; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Agape; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Ranczo (69); **09.40** Komisarz Alex (167); **10.35** Ojciec Mateusz (304); **11.25** Remiza. Zawsze w akcji! (19) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedynce: Trendy w modzie świata zwierząt. Co się nosi i dlaczego – film dok., Niemcy 2019; **14.00** Elif (1061); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (490) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia; **17.55** Klan (3854) – telenowela TVP; **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (20) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Ojciec Mateusz (332) – serial kryminalny TVP
21.20 Kulisy „Na sygnale"
21.35 Na sygnale (328) – serial fabularyzowany TVP
22.05 Motylem jestem, czyli romans 40-latka – komedia
23.40 Festiwal Niepokorni Niezłomni Wyklęci – Studio Festiwalowe 2021
24.00 Spotkanie ze śmiercią – film fabularny, USA 1998
01.40 SEAL Team – komando Foki (4) – serial, USA 2017
02.35 Kopciuszek (48) – serial TVP
03.05 Kopciuszek (49) – serial TVP
03.35 Magazyn kryminalny 997
04.20 Notacje – cykl dok.
04.40 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (762) – serial obyczajowy TVP; **06.20** Anna Dymna – spotkajmy się: Michał Jałocha; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.40** Panorama – magazyn informacyjny; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Rodzinka.pl (149) – serial komediowy TVP; **11.55** Rodzinka.pl (150) – serial komediowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Postaw na milion – teleturniej; **14.05** Na sygnale (15) – serial fabularyzowany TVP; **14.35** Na sygnale (16) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Górscy ratownicy (87) – serial obyczajowy, Niemcy 2017; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (121) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (193) – serial kostiumowy, Rosja 2013
19.30 Barwy szczęścia – serial obyczajowy TVP
20.00 You Can Dance – Nowa Generacja (7) – Akademia – widowisko rozrywkowe
21.00 You Can Dance – Nowa Generacja (8) – Akademia – widowisko rozrywkowe
22.00 Kabaret. Super Show Dwójki – program kabaretowy
23.05 Muzyka, Taniec, Zabawa – koncert
00.10 Chocolat – film biograficzny, Francja 2016, reż.: Roschdy Zem; wyk.: Omar Sy, James Thierree, Clotilde Hesme, Olivier Gourmet, Frederic Pierrot
02.15 Licencja na zabijanie – film sensacyjny, Wielka Brytania/USA 1989
04.40 Rodzinka.pl – serial TVP
05.05 Rodzinka.pl – serial TVP
05.35 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie – Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.54** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.51** Agrobiznes; **07.56** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Forum
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.00 Forum
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.20 Nie da się ukryć
03.43 W akcji
04.04 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.35 Podróże z historią
05.38 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Listy do Pana Boga; **06.50** Objawienie w Paray; **07.45** Kartka z kalendarza; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędką nad wodę; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Duc in altum; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Święty na każdy dzień; **11.35** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.45** Grunt to droga; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.05** Maryja z Nazaretu w Jej Zwiastowaniu; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Zrozumieć Antycywilizacje; **14.55** Słowo życia; **15.00** Koronka do Bożego Miłosierdzia; **15.20** Mocni w wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy sakrament; **16.35** Tak Go pamiętam; **16.50** Święty na każdy dzień; **16.55** Kartka z kalendarza; **17.00** Regał Mistrzowie; **17.30** Geopolityka; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Westerplatte Młodych
18.55 Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela"
19.00 Warto zauważyć… w mijającym tygodniu
19.30 Opowieści Theo
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Ziemia Obiecana
22.50 Święta Teresa z Lisieux
23.50 100 cudownych miejsc na świecie
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 1 października; **07.00** Polska Kronika Filmowa 1993; **07.20** Czas honoru – Powstanie (12); **08.15** Przystanek Historia; **08.30** Alfabet Andrzeja Dobosza; **08.50** Marzyciel. Kornel Morawiecki; **09.45** Prasa donos; **10.00** Sensacje XX wieku: Więzień specjalny; **10.50** Zostanie legenda – cykl dok.; **11.30** Marzyciele – Wacław Felczak; **12.00** Czarne chmury; **13.05** Niezwykłe miasta: Amsterdam (1); **14.05** We władaniu monsunów: Susza (3); **15.10** Mumie starożytnego Egiptu: Faraon z Kanady (4); **16.05** Tatarzy polscy; **16.55** Ex Libris; **17.20** Powstanie zwykłych ludzi – film dok.; **18.20** Ekspertyza – Obława augustowska; **18.50** Czas honoru (1); **19.45** A więc wojna; **20.00** Teatr Historii: Przerwanie działań wojennych; **20.15** Teatr Historii: Przerwanie działań wojennych – spektakl teatralny; **21.45** Wielkie mity historii: Ocaleni przez plan Marshalla (3); **22.45** Czarni baronowie – film dok.; **23.55** Druga wojna światowa – nieznane historie (2) – serial dok.; **00.45** Polska Kronika Filmowa 1994; **01.05** Było, nie minęło; **01.35** Sensacje XX wieku; **02.30** Encyklopedia II wojny światowej; **03.05** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.00** Co dalej?; **08.30** Kronos; **09.05** Wydarzenie aktualne; **09.40** Personel – film obyczajowy; **11.00** Perły i dukaty (1) – serial TVP; **11.35** Perły i dukaty (2); **12.10** Perły i dukaty (3); **12.40** Wieczór u Abdona – film obyczajowy; **13.35** Pina mnie kiedyś zapytała... – film dok., Francja 1983; **14.45** Złota klatka – dramat; **16.45** Przystań – film TVP; **18.10** Paryż. Śladami Chopina (4); **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** David Copperfield (4) – serial kostiumowy; **20.00** Wstęp do filmu – Projekt Floryda; **20.05** Projekt Floryda – film obyczajowy, USA 2017; **22.05** Tego się nie wytnie; **23.05** Tego się nie wytnie EKSTRA; **23.25** Charlotte Rampling. Spojrzenie – film dok., Niemcy, Francja 2011; **01.10** Twarz Carlotty – film anim., Niemcy 2018; **01.15** Mgnienia oka – film anim., Niemcy 2018; **01.15** Kaprysia – film anim.; **01.25** Informacje kulturalne; **01.55** Szpital przemienienia – dramat; **03.35** Młoda Polska – Nasza klątwa – film dok.; **04.15** Teledysk; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.51** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga! (6536); **06.00** Ukryta prawda (1053) – program obyczajowy; **07.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1303); **12.50** Tajemnice miłości (22); **13.55** Ukryta prawda (1054); **14.55** Ukryta prawda (851); **16.00** Kuchenne rewolucje; **17.00** Tajemnice miłości (23); **18.00** Ukryta prawda (1304); **19.00** Fakty; **19.30** Sport; **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.00** Skyscraper: Drapacz chmur – film sensacyjny, USA/Hong Kong 2018, reż.: Rawson Marshall Thurber, wyk.: Dwayne Johnson, Neve Campbell, Chin Han, Roland Moller, Noah Taylor; **22.10** 300: Początek imperium – film przygodowy, USA 2014, reż.: Noam Murro, wyk.: Sullivan Stapleton, Eva Green, Lena Headey, Hans Matheson, David Wenham; **00.25** Kuba Wojewódzki; **01.30** Uwaga!; **01.45** Noc Magii; **03.05** Kuchenne rewolucje; **04.10** Kto was tak urządził; **04.40** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (418); **09.10** Malanowski i Partnerzy (420); **09.40** Sekrety rodziny (229); **10.40** Dlaczego ja? (556); **11.40** Gliniarze (77); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1056); **14.40** Dlaczego ja? (1102); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (598); **17.00** Gliniarze (607); **18.00** Pierwsza miłość (3273); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Twoja Twarz Brzmi Znajomo; **22.10** Love Island. Wyspa miłości (136); **23.10** Geneza planety małp – film s.f., reż.: Rupert Wyatt, wyk.: James Franco, Andy Serkis, Freida Pinto, John Lithgow, Brian Cox, Tom Felton, David Oyelowo, Tyler Labine, Jamie Harris, Ty Olsson; **01.20** Skąd wiesz? – komedia romantyczna, USA 2010, reż.: James L. Brooks, wyk.: Reese Witherspoon, Paul Rudd, Owen Wilson, Jack Nicholson; **03.40** Love Island. Wyspa miłości (62); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Klan (3850) – telenowela TVP; **05.30** Klan (3851) – telenowela TVP; **06.00** Magazyn Ekspresu Reporterów; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.40** Rok w ogrodzie; **08.05** Rok w ogrodzie Extra; **08.20** wojsko-polskie.pl; **08.45** Pełnosprawni – magazyn dla niepełnosprawnych; **09.15** Fascynujący świat: Nauka o śnie: jak spać lepiej (1) – cykl dok.; **10.15** Sprawa dla reportera – magazyn interwencyjny; **11.15** Ojciec Mateusz (305) – serial kryminalny TVP; **12.10** Major Dundee – western, USA 1965; **14.15** Z pamięci; **14.25** Okrasa łamie przepisy – magazyn kulinarny; **14.55** Rolnik szuka żony – reality show; **15.55** Tajemnice miasteczka (5) – serial kostiumowy, Rosja 2018; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.30** Wojenne dziewczyny (41) – serial TVP; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Komisarz Alex (193) – serial kryminalny TVP
21.35 Hit na sobotę: Skyfall – film sensacyjny, Wielka Brytania/USA 2012, reż.: Sam Mendes, wyk.: Daniel Craig, Javier Bardem, Judi Dench, Naomi Harris
23.55 Festiwal Niepokorni Niezłomni Wyklęci – Studio Festiwalowe 2021
00.25 Motylem jestem, czyli romans 40-latka – komedia
02.05 Genialny wynalazek – komedia, USA 2009
03.40 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny
04.25 Z pamięci
04.30 Zakończenie dnia

TVP 2

05.55 Barwy szczęścia (2478) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Barwy szczęścia (2479) – serial obyczajowy TVP; **07.00** M jak miłość (1601) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie; **11.20** Mini audycja; **11.25** Rodzinny ekspres – Rodzinna modlitwa różańcowa; **12.00** You Can Dance – Nowa Generacja (7) – Akademia – widowisko rozrywkowe; **12.55** You Can Dance – Nowa Generacja (8) – Akademia – widowisko rozrywkowe; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Eurowizja Junior 2021 – Finał – widowisko muzyczne; **16.20** Na dobre i na złe (816) – serial TVP; **17.20** Smaki świata – pośród mórz – magazyn kulinarny; **17.45** Mini audycja; **17.50** Słowo na niedzielę – W połowie wesela; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Pogoda; **18.30** Postaw na milion – teleturniej; **19.25** Rodzinka.pl (210) – serial komediowy TVP
20.00 The Voice of Poland s. XII – Przesłuchania w ciemno (7)
21.05 The Voice of Poland s. XII – Przesłuchania w ciemno (8)
22.15 Hity wszech czasów
23.15 Kino relaks: Różowa Pantera – komedia kryminalna, USA 2006, reż.: Shawn Levy, wyk. Steve Martin, Kevin Kline, Jean Reno, Emily Mortimer
01.00 Czarny motyl – film fabularny, USA 2017
02.40 Pieskie szczęście – film sensacyjny, USA 2006, reż.: Mario Van Peebles, wyk.: Wesley Snipes, Cybil Shepherd, Jackie Quinones, James Hiroyuki Liao, Tom Kemp, Kevin Thomas
04.30 Wezwanie – dramat obyczajowy, Polska 1996, wyk.: Jadwiga Jankowska-Cieślak, Sławomir Orzechowski, Bartek Topa
05.45 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień; **06.24** Pogoda; **06.31** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.01** Serwis Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Serwis Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Serwis Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Salon dziennikarski; **09.59** Serwis Info Dzień weekend; **10.23** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień weekend; **10.53** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień weekend; **11.29** Serwis Info Dzień weekend; **11.52** Pogoda; **11.59** Serwis Info Dzień weekend; **12.29** Serwis Info Dzień weekend; **12.51** Pogoda; **12.59** Serwis Info Dzień weekend; **13.29** Serwis Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień weekend; **14.29** Serwis Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debata TVP INFO; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Kobiecym okiem; **18.52** Serwis Info Wieczór weekend
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór weekend
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór weekend
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Magazyn śledczy Anity Gargas
23.25 INFO Wieczór
24.00 Wiadomości
00.28 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.00 Salon dziennikarski
01.46 Pogoda
01.56 Minęła 20
02.49 Pogoda
03.00 Serwis dla Polonii
03.20 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.15 Filmy Dokumentalne TVP INFO
05.10 Reportaż TVP INFO
05.28 Magazyn śledczy Anity Gargas

TV TRWAM

05.00 Siódmy sakrament; **05.30** Mocni w wierze; **06.00** Trinity Goodheart; **07.30** Izba Pamięci Pułkownika Kuklińskiego; **07.35** Święty na każdy dzień; **07.45** Kartka z kalendarza; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Westerplatte Młodych; **08.55** Słowo życia; **09.00** Głos serca; **09.45** Chrystus w Biblii i Kodzie Leonarda da Vinci; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Retrospekcja; **10.20** Święty na każdy dzień; **10.25** Myśląc Ojczyzna; **10.35** Polski Punkt Widzenia; **11.00** Kropelka radości; **12.00** Nowenna przed 30. Rocznicą powstania Radia Maryja; **13.00** Petra; **13.20** Ocalić od zapomnienia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela"; **14.35** Próba wiary. Święty Franciszek z Asyżu; **15.30** Wierzę w Boga; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Podkarpacki Wołyń; **17.00** Z Parlamentu Europejskiego; **17.25** Święty na każdy dzień; **17.30** Mocni Jego mocą; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie
19.30 Manna z Nieba
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Misjonarze Afryki – Ojcowie Biali
22.15 Ivato
22.30 Galilejczyk – prezentuje Keith Garner
23.00 Głos serca
23.45 100 cudownych miejsc na świecie
23.55 Kolory Świętości
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.55 Był taki dzień – 2 października; **07.05** Biblia: Samson i Dalila cz. 4; **07.55** Śladami Eskulapa – Czarne jest czarne a białe jest białe; **08.30** Wojownicy czasu – Kawalkator, czyli jak ułożyć husarskiego konia; **09.05** Tulipan (1) – serial TVP; **10.05** Okrasa łamie przepisy; **10.40** Tajemnice Paryża: Luwr (10); **11.45** Wszystkie kolory świata: Oman – morze i kadzidło – serial dok.; **12.50** Dzikie krainy Australii. Wyspa diabła – cykl dok.; **13.50** Kuchnia dwudziestolecia; **14.30** Rodzina Połanieckich (1) – serial TVP; **15.50** Marzyciele – Józef Ostafin; **16.20** Niezwykłe miasta: Amsterdam (1); **17.20** Spór o historię; **17.55** A więc wojna; **18.10** Wszystkie pieniądze świata – serial TVP; **19.00** Giganci historii; **20.00** Dynastia Tudorów (5) – serial; **21.00** ROK 1981. Kalendarium; **21.10** Historia w postaciach zapisana: Zgubna uroda Kleopatry; **23.10** Biegnij, chłopcze, biegnij – dramat; **01.00** Migawki historii – Wolfgang Thomas. Obywatel NRD w roku 1989; **01.40** Pole chwały – film dok.; **02.50** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

06.55 Piosenki z Polskich Nagrań – widowisko muzyczne; **07.55** Informacje kulturalne; **08.25** Tamte lata, tamte dni: Janusz Olejniczak; **08.55** Wydarzenie aktualne; **09.20** Sydney, brat Charliego Chaplina – film dok.; **10.30** Wojna domowa (3); **11.05** Wojna domowa (4); **11.40** Do dzieła; **12.10** Nazywam się Cukinia – film animowany; **13.25** Przygody barona Munchausena – film przygodowy, USA/Niemcy/Wielka Brytania 1988; **15.40** Mieszczanie żywieccy; **16.10** Tego się nie wytnie – talk-show; **17.05** Tego się nie wytnie EKSTRA; **17.30** Retro kino: Na nabrzeżach – dramat, USA 1954; **19.20** Co dalej?; **19.50** XVIII Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina – Koncert inauguracyjny; **22.40** Bilet do kina: Kochanica Francuza – melodramat, Wielka Brytania 1981; **00.50** Seans kultowy: Król komedii – dramat, USA 1983; **02.50** Mieszczanie żywieccy; **03.15** Co dalej?; **03.45** Wieczór kinomana: Projekt Floryda – film obyczajowy, USA 2017; **05.35** Zakończenie dnia

TVN

05.45 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **07.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Brzydula 2 (170); **12.00** Brzydula 2 (171); **12.30** Brzydula 2 (172); **13.00** Brzydula 2 (173); **13.30** Na Wspólnej Omnibus; **15.20** MasterChef (4); **16.50** Pomysłowe projekty – program; **17.25** MądrzeJEMY z Katarzyną Bosacką; **17.55** Zaplanuj długie życie (13); **18.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** Mam talent (5) – program rozrywkowy; **21.45** Bajecznie bogaci Azjaci – film, USA 2018, reż.: Jon M. Chu, wyk.: Constance Wu, Henry Golding, Michelle Yeoh, Gemma Chan, Lisa Lu, Awkwafina; **00.15** Ciemniejsza strona Greya – film obyczajowy, Chiny/Japonia/USA 2017, reż.: James Foley, wyk.: Dakota Johnson, Jamie Dornan, Eric Johnson, Eloise Mumford, Bella Heathcote; **02.40** Uwaga!; **03.00** Noc Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień; **08.25** Wallace i Gromit: Klątwa królika – film anim.; **10.00** Dzieci na tropie prawdy (5); **10.10** Ewa gotuje (429); **10.40** Family Food Fight – Pojedynek na smaki (5); **11.40** Nasz Nowy Dom (213); **12.40** Bogaty Dom – Biedny Dom (41); **13.45** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (17); **14.15** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (18); **14.40** Rolnicy. Podlasie (172); **15.45** Więzienie (48); **16.15** Więzienie (49); **16.45** Więzienie (50); **17.15** Więzienie (51); **17.45** Chłopaki do wzięcia (235); **18.15** Chłopaki do wzięcia (236); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Kuchnia (9); **20.35** Kuchnia (10); **21.05** Kapitan Ameryka: Pierwsze starcie – USA 2011; reż. Joe Johnston; wyk. Hayley Atwell, Dominic Cooper, Chris Evans; **23.55** Underworld: Przebudzenie – USA/Kanada 2012; reż. Måns Mårlind, wyk.: Kate Beckinsale, Charles Dance, Michael Ealy; **01.45** Świat według Kiepskich (234); **02.35** Love Island. Wyspa miłości (61); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (62); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV

Redakcja „Idziemy" nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 18 IX 2021 r.

Uczmy się od kard. Wyszyńskiego

Anna Rastawicka

Za nami uroczystość beatyfikacji kard. Stefana Wyszyńskiego. Co jednak nam pozostanie, kiedy minie radość i uniesienie, jakie niosła ze sobą ta ceremonia? Powinniśmy przede wszystkim zachować i wprowadzać w życie jego nauczanie.

Odkryjmy i uczmy się od bł. kard. Wyszyńskiego zawierzenia Bogu. Był on człowiekiem „bezwzględnej ufności" i „świętej zależności" od Boga.

„ […] Ojcze, wszystko, co od Ciebie przychodzi, co z Twego jest dopuszczenia, jest największą dla mnie łaską, jest znakiem Twojej miłości; wszystko to zasługuje na zawierzenie Tobie".

Idąc za błogosławionym Prymasem, możemy szukać pomocy u Matki Najświętszej. W Jej dłonie składać nasze życie i od Niej uczyć się miłości.

Każdy z nas może identyfikować się z nowym błogosławionym, z jego słowami i postawą. Przede wszystkim spójrzmy na siebie z życzliwością. Nauczmy się od błogosławionego Prymasa wzajemnego szacunku i poszanowania godności drugiego człowieka. Tak czynił on w swoim życiu osobistym. Tego uczył naród. Zabiegał o nowy styl życia w pokoju i miłości.

„Wielką chorobą współczesnego świata jest to, że zaufał nienawiści. W tej chwili o pierwszeństwo i prymat na świecie zmagają się dwie wielkie siły. Siła nienawiści, zbrojna w stalowe czerepy, nienawistne doktryny, całe programy nienawidzenia i pedagogikę nienawiści, i siła miłości, która nie płaci złem za doznane zło, ale przebacza, miłuje pomimo wszystko, nawet nieprzyjaciół, nakazuje dobrze czynić tym, którzy mają nas w nienawiści, i pokornie prosi, abyśmy modlili się za prześladujących i potwarzających nas. To jest zwycięstwo, które zwycięża świat! To jest tęsknota świata i jego potrzeba, zamówienie społeczne, które wielkim głosem wydobywa się z serc rodziny ludzkiej, zrodzonej z miłości Ojcowej!".

Miłość to imię Boga, którego ukazywał nam Prymas Tysiąclecia.

Błogosławiony kard. Wyszyński z bólem dostrzegał narastającą niezgodę społeczną.

„Dziś w nasze współżycie domowe zaczynają się wdzierać niepokojące przejawy. Jedne są następstwem doktryny o walce wszystkich ze wszystkimi, inne wywołane są mnóstwem doznawanych niesprawiedliwości i krzywd, które tworzą napięcie gniewnych namiętności i pragnienie odwetu".

Trzeba więc odmienić i otworzyć własne serce na Boga i bliźnich. Ksiądz Prymas był przekonany, że trzeba ludzi wychowywać do takiej postawy. Dlatego w 1967 r. ogłosił program duszpasterski – Społeczną Krucjatę Miłości. To właśnie miłość uznał za najważniejszą.

„Któż z nas, najmilsi, nie pragnie być miłowany? Pomimo tak zwanych «trzeźwych czasów» o miłość rodziców zabiegają dzieci, walczą o jej wzajemne dochowanie rodzice, oczekują jej różne warstwy i klasy społeczne, całe narody, a nawet ci, co narodami rządzą, świadomi nieskuteczności paragrafów, domagają się od nas miłości. Słowem, cała ludzkość trwa w powszechnym pragnieniu miłości".

Kardynał Wyszyński podkreślał prawdę, że Bóg, kochając każdego człowieka, z każdym ma niepowtarzalną relację. Nie jesteśmy w oczach Boga cząstką bezimiennej masy. Bóg zna każdego po imieniu i każdego miłuje.

„W niebie czeka na nas miejsce. Chociażbyśmy bardzo późno przyszli, nawet po stu latach ziemskiego życia – nikt nie zajmie naszego miejsca. Ono jest tylko dla nas. Nikt nie śmie na nim zasiąść. Gdyby ktoś zatrzymał się w czyśćcu, miejsce to będzie czekać, a gdyby całkiem pobłądził – pozostanie puste".

Miłość to imię Boga, którego ukazywał nam Prymas Tysiąclecia.

„Był czas, na początku bez początku, […] – przed wiekami – gdy istniała tylko Miłość, bo Bóg jest Miłością. […] I mogłaby istnieć tylko ta wielka absolutna Miłość, i nic poza nią. Ale miłość ma to do siebie, że z natury swej jest rozlewna, pragnąca się udzielać […]. Miłość promieniuje, wychodzi niejako z siebie, a przez to wyjście – udziela miłości, co jest zawsze twórcze i zawsze stanowi jakiś akt ojcostwa. Rozpoczyna się więc „łańcuch miłości" mający swój początek w głębinach Trójcy Świętej i jakby przelewający się na zewnątrz. To jest właśnie stworzenie! „Uczyńmy świat… uczyńmy człowieka…" – to znaczy: przekażmy cząstkę naszej Miłości. Przekażmy ją istocie stworzonej na obraz i podobieństwo nasze, która byłaby zdolna przyjąć naszą Miłość, uczestniczyć w niej i płacić miłością za otrzymaną Miłość".

Błogosławiony Kardynał wytrwale przypominał, że człowiek jest najwyższą wartością na ziemi, ponieważ nosi w sobie godność dziecka Bożego, jako jedyna istota jest obrazem Boga na świecie. Dlatego powinniśmy na co dzień odkrywać w sobie to podobieństwo i szukać go w innych. Wzajemny szacunek i miłość to zadanie, które przed nami postawił Prymas Tysiąclecia. To zadanie trudne.

„Kiedyś łatwo się mówiło o tym, czym jest miłość. Teraz strasznie trudno… […]

Kiedyś dobrze to wiedziałem, ale dzisiaj coraz więcej mam wątpliwości! […]

Dopiero pod koniec życia zrozumiemy, co to właściwie jest miłość. […]

Dopiero po śmierci dobrze zrozumiemy, czym ona jest, gdy staniemy twarzą w twarz przed Bogiem, który jest Miłością. Nic już nam nie będzie przeszkadzać ani przesłaniać Tego, który jest istotową Miłością. Wtedy dopiero do końca zrozumiemy miłość… Czym ona jest naprawdę!".

Nie ustawajmy na tej drodze. Bo „całe nasze życie tyle jest warte, ile jest w nim miłości".

Autorka jest członkinią
Instytutu Prymasa Wyszyńskiego,
autorką książki „Ten zwycięża, kto miłuje",
byłą współpracowniczką kard. Wyszyńskiego

fot. flickr/episkopatnews

Tygodnik „Idziemy" Wydawca: Wydawnictwo Diecezji Warszawsko-Praskiej, ul. Grochowska 194/196, 04-357 Warszawa, tel.: **22 512 00 95**, www.idziemy.com.pl; Redaktor naczelny: ks. Henryk Zieliński, Asystent kościelny: ks. Marian Raciński, Sekretarze redakcji: Barbara Stefańska; redakcja@idziemy.com.pl, Dorota Glica; redakcja@idziemy.com.pl, Dział Warszawa i Mazowsze: Irena Świerdzewska, irena.swierdzewska@idziemy.com.pl, Agnieszka M. Domańska, Patryk Lubryczyński. Dział kultury: Dorota Glica, Mirosław Winiarczyk. Piszą dla nas: Iwona Budziak, ks. Waldemar Chrostowski, Kazimierz Dadak, Marta Dybińska, Mariusz Jankowski, Marek Jurek, Jacek Karnowski, ks. Paweł Kłys, Piotr Kościński, Dariusz Kowalczyk SJ, ks. Marek Kruszewski, Anna Meetschen, ks. Stefan Moszoro-Dąbrowski, Monika Odrobińska, Jacek Salij OP, ks. Jacek Stefański, Wojciech Świątkiewicz, ks. Waldemar Turek, Barbara Wiśniowska, Marcin Zatyka, Krzysztof Ziemiec; Korekta: Monika Zaręba; Serwis internetowy: Radek Molenda, Magdalena Jaroszewicz; portal@idziemy.com.pl. Projekt graficzny: Joanna Złonkiewicz. Skład i łamanie: AG Zuch. Druk: Lotos-Poligrafia Warszawa. Materiałów niezamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzegamy sobie prawo do skracania i adiustacji tekstów oraz zmiany ich tytułów. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie odpowiada.
COPYRIGHT © Wydawnictwo Warszawsko-Praskie 2005. Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk materiałów w jakiejkolwiek formie, całości lub fragmentów, nie jest możliwy bez zgody Wydawcy. Fot. okładka: Barbara Wiśniowska

PARAFIA PW. NIEPOKALANEGO POCZĘCIA NMP ORAZ WIGIERSKI AREOPAG NOWEJ EWANGELILZACJI ZAPRASZAJĄ NA

REKOLEKCJE

WRZESIEŃ 2021

24-26.09 - Kurs przedmałżeński dla narzeczonych*

27-30.09 - Rekolekcje kapłańskie ogólnopolskie (ks. dr Marek Dziewiecki)

PAŹDZIERNIK 2021

02.10 - Dzień skupienia dla DNNUJ*

09.10 - Wigierski dzień środowisk twórczych, wernisaż

10-17.10 - Rekolekcje kapłańskie w formie warsztatów biblijnych z Tygodnikiem „IDZIEMY"*

29-31.10 - Rekolekcje dla małżeństw*

LISTOPAD 2021

07-10.11 - Rekolekcje kapłańskie (ks. dr Marek Dziewiecki)

12-14.11 - Rekolekcje biblijne*

22-25.11 - Rekolekcje kapłańskie ogólnopolskie z Biblią*

WIGIERSKIE WTORKI Z BIBLIĄ*

A.D. 2021: **7.IX/ 5.X/ 3.XI/ 7.XII** (po Mszy Św. wieczornej)

W CIĄGU ROKU JEST MOŻLIWOŚĆ INDYWIDUALNEGO KIEROWNICTWA DUCHOWEGO

*Rekolekcje prowadzi ks. dr Jacek Stefański, urodzony w Izraelu, kapłan diecezji ełckiej, biblista, były wieloletni ojciec duchowny kleryków oraz wykładowca Pisma świętego i języka hebrajskiego. Obecnie posługuje jako kierownik duchowy i zajmuje się formacją rekolekcyjną oraz biblijną w pokamedulskim klasztorze i Wigierskim Areopagu Nowej Ewangelizacji.

WIĘCEJ INFORMACJI:
(For more information:)

www.parafia.wigry.pro
Wigry 11; 16-402 Suwałki
tel.: 87 566 24 99
rekolekcje@wigry.pro

FUNDACJA WIGRY PRO OFERUJE:

- *noclegi w eremach wigierskich,*
- *dania kamedulskie i regionalne*
- *zwiedzanie (m.in. wieża widokowa, krypty,*
- *apartamenty papieskie, wystawy, wystawy tematyczne, cela kamedulska),*
- *przystań (kajaki, jachty, łodzie wiosłowe),*
- *warsztaty z kuchni kamedulskiej i regionalnej*

Parafia pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Wigrach

Wigierski Areopag Nowej Ewangelizacji

idziemy.pl

MARTYRIA

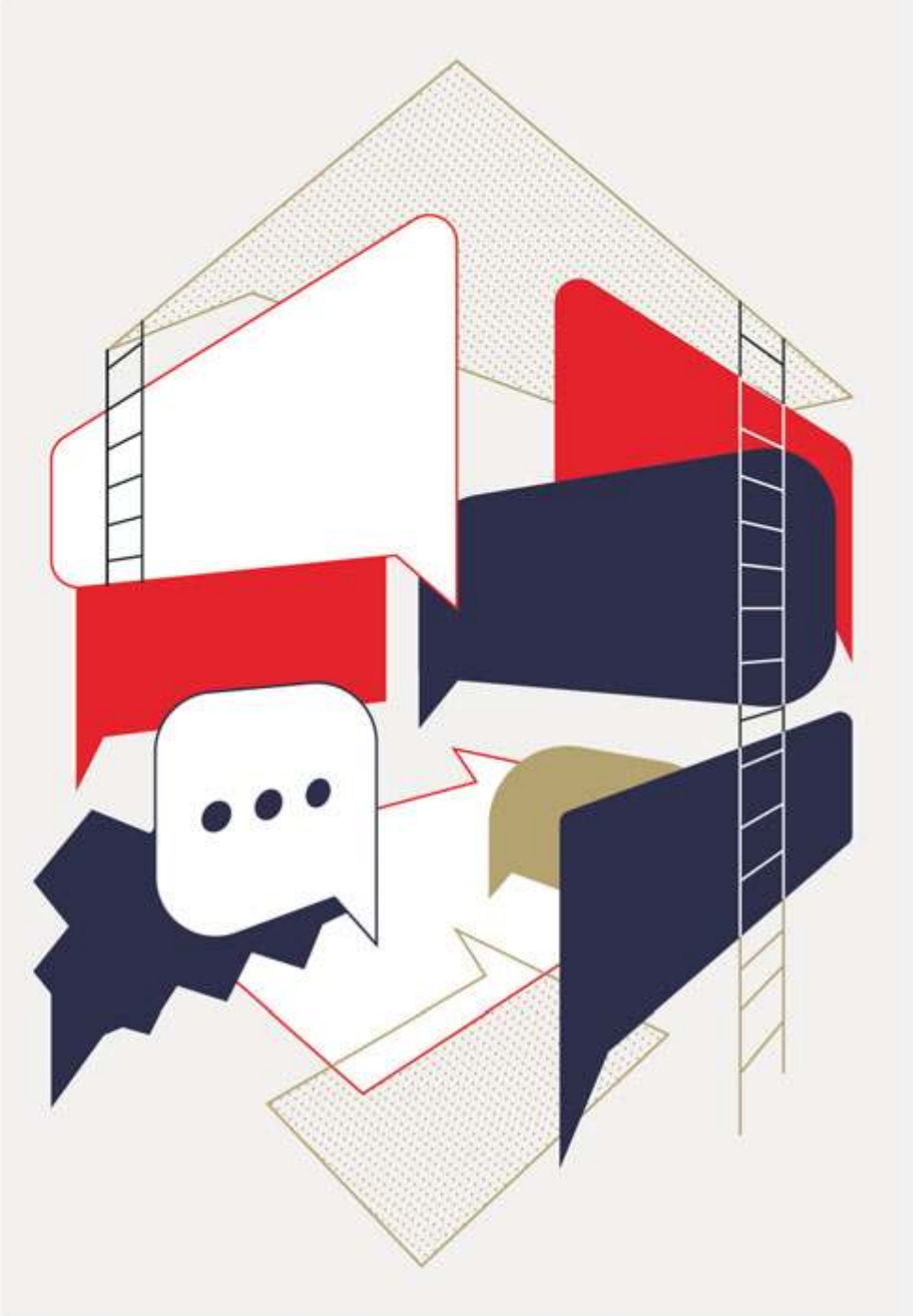

Architekci pokoju

Warsztaty dobrej komunikacji w rodzinie

Zapisy: 15–30 września 2021

reklama ukazuje się dzięki:

JP2 Centrum Myśli Jana Pawła II

fundacja uskrzydlamy

centrumjp2.pl